

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Moralitate, Natvra, Et Effectibvs Actvum
Svpernatvralivm In Genere Et Fide, Spe, Ac Charitate,
Speciatim**

Coninck, Gilles de

Antverpiae, 1623

Dispvatio VIII. De effectu morali actuum supernaturalium siue de merito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79645](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79645)

DISPUTATIO VIII.

De effectu morali actuum supernaturalium, siue de merito.

D V B I V M I.

In quo consistat ratio meriti, siue de condigno, siue de congruo?

NOTA Primò, Theologos communiter diuidere meritum in meritum de condigno, & meritum de congruo. de quibus nobis hac disputatione agendum est. Vt autem postea dicenda clariora sint, hoc dubio generatim & in communi disputabo de ratione vtriusque meriti, & eorum inter se distinctione; dubijs verò sequentibus expressius explicabo omnes condiciones ad meritum de condigno requisitas, & consequenter ipsius naturam.

Nota Secundò, etsi rebus à libera actione distinctis possit inesse quidam valor, ratione cuius possint improprie dici hoc vel illud mereri, tamen proprie loquendo ratio meriti conuenit solis liberis actionibus. vt docet D. Thomas 1. 2. q. 21. a. 3. & a. 4. ad 2. & cum eo communiter Theologi.

Nota Tertio, etsi omnis actio bona præcisè qua talis est, possit aliquo modo dici mereri aliquod præmium, quatenus per hoc solum significatur eam esse dignam cui detur præmium, tamen vt proprie & absolute id mereatur, necessariò dicere ordinem ad aliquem, à quo id mereatur, siue qui illud debeat operanti dare: vt docet D. Thom. locis citatis: quia aliquem aliquid verè mereri, significat hoc illi verè deberi; omnes enim concipiunt id nobis deberi quod sumus meriti, præsertim si loquamur de merito de condigno, cui, vt omnes communiter fatentur, necessariò respondet aliqua merces, quæ significat præmium alicuius labori debitum: fieri autem nequit vt mihi aliquid proprie sit debitum nisi ab aliquo debeatur. Præcipua igitur difficultas hinc disputanda est, quale debitum merito necessariò respondeat, siue an ad rationem meriti requiratur vt merces ei sit debita ex iustitia, an ex gratitudine, an verò alia ratione.

Primò, igitur quidam docent, ad rationem veri meriti de condigno requiri vt merces sit ei debita ex iustitia. Ita D. Thomas 1. 2. qu. 114. a. 1. vbi etiam addit, ideo hominem non posse aliquid à Deo strictè loquendo de condigno mereri, quia inter Deum & hominem nequit huiusmodi iustitia intercedere. Idem docent Scotus in 1. d. 17. q. 2. §. Hic potest, verè. Contra rationem meriti. Gabriel in 2. d. 27. q. 1. a. 2. in probatione 1. conclus. Caietan. 1. 2. qu. 114. a. 1. Ratio eorum est, quia merito de condigno debetur

Coniunct de act. supernat.

merces, quæ respicit debitum iustitiæ. Auctores autem citati ad rationem veri meriti de condigno videtur requirere debitum iustitiæ commutatiuæ, excepto D. Thoma, qui videtur loqui de iustitia in genere prout abstrahit à commutatiua & distributiua.

Secundò, alij volunt meritum de condigno necessariò respicere debitum iustitiæ commutatiuæ aut distributiua. ita Scotus 1. 3. de Natura & gratia, cap. 7. Hosius in Confess. Cathol. cap. 73. Tapperus in art. 11. Louanienf. §. Tertia difficultas.

Tertio, Bonderius apud Vasquez in 1. 2. dist. 213. nu. 22. docet, meritum de condigno saltem necessariò respicere debitum fidelitatis.

Quartò, quidam volunt ad meritum tam de condigno quàm de congruo requiri & sufficere si in alio oriatur debitum ex gratitudine; adduntque eius naturæ omnino repugnare, vt ex eo debitum iustitiæ oriatur. Ratio eorum est, quia ratio meriti non consistit in valore operis pretio æstimabili (qualem valorem respicit iustitia commutatiua) sed oritur ex bonitate morali ipsorum operum quatenus laude digna sunt. Vnde etiam inferunt, operarium proprie non mereri suo labore stipendium quod pro eo recipit, sed solum lato modo, sicut merces dicuntur mereri pretium, quo iuste venduntur. Ideoque aiunt stipendium quod talis operarius recipit, proprie non debere dici mercedem, sed pretium laboris.

Vt autem hoc probent, notant esse per accidens quòd tali operario pro labore detur potius pecunia, quàm quiduis aliud: nam si ita conuenienter esset, posset ei dari cibus, aut aliqua vestis, &c. quo casu quæ darentur non magis haberent rationem pretij quàm ipse labor: nam sicut conducens alterius operam, dicitur illa pro hac tamquam pretium soluere; ita potest dici ea vendere operario, & hic potest dici ea labore suo emere; atque ita huius labor habebit rationem pretij. Quæ sunt contra rationem veri meriti, in quo meritum nulla ratione potest habere rationem pretij respectu eius quod meretur.

Dicti autem Doctores in hoc præcisè distinguunt meritum de condigno, à merito de congruo: quòd illud absolute sit omnino dignum suo præmio; ita vt ei minori præmio nequeat condignè satisfieri: hoc verò sit dignum minore longè præmio quàm de facto recipiat. Addunt tamen totum ei deberi ac dari, ex gratitudine, quæ sæpè postulat, vt beneficio affectus longè plus det quàm acceperit. Vnde vterius inferunt, implicare vt id quod aliquis de congruo meritus est, ei gratis siue liberaliter detur,

L 3 tur,

tur, quia quod gratis siue liberaliter datur, non potest esse debitum ex gratitudine.

6 Sed hæc vltima sententia habet multa meo iudicio valde difficilia. Primò, quia, vt patet ex dictis, repugnat ferè communi sententiæ requirenti strictius debitum ad rationem meriti de condigno.

Stipendium operarij proprie dicitur merces.

Luc. 10.

Iacob 5.

Matth. 20.

Secundò, quia etiam repugnat communi hominum conceptui in sacris Litteris fundato: nam omnes concipiunt operarium verè mereri suum stipendium, & hoc vocant mercedem, sicut etiam Scriptura id vocat Luc. 10. vers. 7. *Dignus est operarius mercede sua.* Iacobi 5. *Ecce, merces operariorum qui messuerunt,* &c. Matth. 20. *Vocato operarios, & redde illis mercedem.* Quòd autem his locis merces & meritum debeant proprie sumi, patet Primò, quia non solum tam in Scripturis pluribus locis, quàm communiter ab hominibus absolute dicitur merces, sine vlla omnino additione aut restrictione; sed etiam ex comparatione cum hac mercede & merito operarij tam Scriptura quàm Patres & Doctores solent explicare meritum & mercedem regni cælestis: vt patet ex parabola patris-familias conducentis operarios pro vinea sua Matth. 20. & ex ijs, qui dictum locum aut scriptis aut verbo pro concione explicant. quod incongruè fieret, si illa non haberent veram rationem meriti ac mercedis. nec enim per locutiones improprias solemus proprias explicare, sed contra illas per has; & contrarium incongruè fieret. Secundò, quia nomen meriti ac mercedis videtur primò omnium impositum merito operarij & stipendio quod accipit; & inde deriuatum ad significandum meritum quo honorem aut similia mereatur: ergo illis ea nomina proprie conueniunt: quia nomina non deriuantur à metaphorica significatione ad propriam; sed potius contra. quare si alterutrum ex dictis meritis deberet improprie dici, hoc potius conueniret secundo quàm priori: verius enim est vtrumque proprie dici meritum, vt vsus communis habet. Antecedens probatur, quia prius meritum notius & familiarius est; verba autem primò sunt imposita ad significandas res magis notas ac obuias, & deinde deriuata ad significandas minus notas, minusue obuias. Confirmatur Primò, quia ij qui aliis suam operam elocant, ideo semper dicti sunt mercenarij, quia mercedem merentur ac accipiunt. Secundò, quia, vt docet Varro. 4. de Lingua Latina, & ex eo Vasquez 1. 2. disp. 213. c. 6. n. 34. *merces* deriuatur à merendo, & are, quod operarij suo labore merentur: ita vt merces idem sit ac meritum are. Ex quo secundum Varionem & Vasquez necessariò dicendum est, hoc nomen primò & proprie significare stipendium operatiotum.

Verba primò imposita sunt ad significandas res vulgo magis notas, & deinde deriuata ad significandum minus notas. Varro. Vasquez.

7 Tertiò, ex illa sententiâ sequeretur, neminem vniquam posse verè mereri præmium sibi sub conditione alicuius operis promissum, præsertim eo opere, cui præmium promissum est; nec hoc respectu illius habere veram rationem mercedis: hoc autem est aperte falsum; quia cum gloria iustorum bonis operibus sit promissa, sequeretur, ipsos hanc non mereri: ergo etiam illud est falsum vnde hoc sequitur. Maior probatur,

quia hoc ipso quo aliquid præmium ita promissum est, posito opere debetur, aut ex iustitia, si hæc possit inter promissarium & promittentem existere (promissio enim onerosa impleta conditione inducit obligationem iustitiæ;) aut saltem ex fidelitate: secundum illam autem sententiam quidquid alicui operi ita debitum est, nequit respectu illius habere rationem mercedis.

Quartò, ex illa sequitur, nos nihil verè posse mereri à Deo, præsertim per opera ab eo nobis præcepta: quia secundum illam non possumus aliquid ab alio mereri nisi obligando eum ex gratitudine vt det mihi præmium: ad hoc autem requiritur vt præstem ei aliquod liberale beneficium. qui enim alteri præstat aut reddit aliquid ipsi absolute debitum, sicut non confert ei proprie beneficium, ita nec obligat eum sibi vt gratus sit, aut vt ex gratitudine aliquid rependat. Quis enim creditor putat se accipere beneficium si mutuarius ei reddat rem mutuo acceptam? Aut quis dominus putat se ex gratitudine teneri suo mæcipio aut famulo aliquid supra stipendium aut conuenientem sustentationem rependere; si illi præstet operas, ad quas obligantur, præstent? Quare cum Deus habeat ius exigendi quæuis à nobis officia, idque magis absolutum, quàm dominus aut creditor habeat ius exigendi supradicta; quæcumque ei possumus præstare, & infinites maiora sunt ei absolute debita; & consequenter hæc ei præstando, præsertim quando suo præcepto ea à nobis exigit, nullum ei præstamus beneficium, nec possumus eum ad vllam gratitudinem obligare. Quæ expressè etiam docet Christus Luc. 17. vbi ait: *Quis autem vestram habens seruum arantem aut pascentem, qui regresso de agro dicat illi, Statim trahere, & non dicat ei, Para quod cenem, & præcinge te, & ministra mihi, donec manducem & bibam: & post hæc tu manducabis & bibes: numquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ imperauit: non puto. Sic & vos cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus* (quibus scilicet nulla à Deo debeatur gratia siue gratitudo) quod debuius facere fecimus. Vbi clarissimè docet, & dominum seruo & Deum nobis præcepta facientibus ad nullam gratitudinem obligari. Et sanè per se patet, omnino absurdum esse Deum nobis tamquam pro beneficio accepto debere agere aut referre gratias, quòd ei diligenter seruauimus.

Deus nequit nobis obligari ex gratitudine.

Luc. 17.

Potest quidem sæpè fieri, vt is qui aliquid ab alio meretur, hunc sibi ex gratitudine obliget vt det præmium; nec hoc hic negamus, sed solum dicimus, hoc non esse necessarium ad rationem meriti siue de condigno, siue de congruo; quod argumenta allata probant.

9 Pro horum explicatione Nota Quartò, vt aliquis mihi aliquid debeat ex iustitia, me debere habere ius vt id ab eo exigam, siue vt ipse mihi hoc det. Item posse contingere, vt faciam aliquid opus quod ex se & spectatis aliis omnibus circumstantiis est natum parere mihi tale ius ad aliquam mercedem, & in altero obligationem iustitiæ eam mihi dandi, si hic esset capax eiusmodi obligationis respectu mei; qui

ramen

tamen hanc de facto non contrahat, quia eius est incapax. Exempli causa, si Petrus alicui homini liberè promittat certam mercedem pro aliquo opere faciendo, & hic accepta conditione hoc faciat, Petrus ei ex iustitia obligabitur promissam mercedem dare. Quòd si tamen ille esset mancipium Petri, & posita veritate illius sententia, quæ docet dominum non posse suo mancipio ex iustitia ad res eiusmodi obligari; etsi opus serui ex se aliisque circumstantiis sit hic & nunc natum parere in promittente obligationem iustitiæ; tamen ob rationem dictam eam non pariet, sed aliquam ei similem, v. c. si delictatis, quæ à perfecta ratione iustitiæ deficiet.

10 **CONCLUSIO I.** Meritum de condigno necessariò debet ex se esse tale, iisque circumstantiis fieri, vt sit natum inducere obligationem iustitiæ commutatiuæ, eamque de facto inducat, si is à quo operans præmium meretur, sit capax talis obligationis respectu operantis; aut si huius non sit capax, vt inducat obligationem fidelitatis. Et hac ratione puto primam sententiam posse conciliari cum tertia ex supra recensitis.

D. Thom. Probatur Primò, quia, vt patet ex dictis, est D. Thomæ & communior. Secundò, quia satis constat omne meritum de condigno necessariò parere aliquam obligationem in præmiante, quia aliàs nec hic deberet ei vllum præmium, nec esset ratio cur illud opus posset dici ab hoc vllum præmium mereri; atqui præter dictas non potest probabiliter dici parere aliam obligationem: ergo pariet vnam ex dictis.

Minor probatur: quia aliàs hæc obligatio deberet aut esse gratitudinis aut iustitiæ distributiua (nec enim auctores vllam hinc aliam obligationem agnoscunt, nec alia potest probabiliter assignari): atqui meritum de condigno, vt iam ostendi, ex se non respicit obligationem gratitudinis, quod etiam ex dicendis n. 47. magis patebit; nec etiam obligationem iustitiæ distributiua, quia, vt ostendam dub. 5. hæc communiter non reperitur in datione præmiorum, nec ad meritum vllò modo per se requiritur. His adde, vt ibidem ostendam, omnem obligationem iustitiæ distributiua supponere obligationem commutatiua; quare si meritum possit vnam parere, necessariò poterit etiam aliam parere.

11 **Explicatur sententia D. Thomæ.** Hinc patet, quæ ratione debeat intelligi sententia D. Thomæ relata n. 3. Quod enim dicit meritum de condigno necessariò respicere siue parere obligationem iustitiæ, intelligendum est quantum est ex se, siue illud natum esse in præmiante parere talem obligationem, & de facto eam parere, si hic illius sit capax. Item quod inde infert, ob illius obligationis defectum nos non posse à Deo aliquid simpliciter & perfectè de condigno mereri, non est intelligendum de merito secundum se, quasi nostrum meritum non habeat veram rationem meriti de condigno: sed secundum effectum ipsius, quia scilicet nostrum meritum non parit eandem obligationem in Deo, quam pareret in alio homine, qui ei aliquam mercedem promississet. & hac ratione 1. & 3. sententia possunt facile conciliari.

12 **CONCLUSIO II.** Meritum de congruo in

hoc propriè differt à merito de condigno, & Differentia consequenter à ratione veri meriti deficit, quòd de congruo non respiciat veram mercedem, nec pariat vllam de congruo veram obligationem in eo, à quo aliquid meretur; sed solum respiciat quamdam convenientiam siue decentiam, quatenus nimirum hunc decet ita operanti aliquid largiri. Ita expressè D. Thomas in 2. d. 27. ar. 4. ad 4. vbi addit, remunerantem tale meritum hoc liberaliter facere. Idem insinuat D. Bonavent. in 4. d. 15. p. 1. distinctionis a. 1. q. 5. vbi docet, meritum de congruo comparatum merito de condigno nihil esse, quia nimirum nullam inducit in alio veram obligationem.

Probatur Primò, quia nec inducit obligationem iustitiæ, vt per se patet, & omnes fatentur; nec etiam obligationem fidelitatis, quia ad hanc requiritur promissio præmiantis: meritum autem de congruo non requirit eiusmodi promissionem, quia aliàs respectu Dei haberet omnino infallibilem ac necessarium effectum, siue consecutionem eius quod meretur. quod tamen non est verum, quia possumus alteri de congruo mereri gratiam efficacem, etsi ea de facto non semper detur. Nec etiam necessariò inducit obligationem gratitudinis, quia aliàs, vt supra ostendi, nihil apud Deum possemus mereri de congruo, quia Deus non potest nobis obligari ex gratitudine. Nulla autem alia vera obligatio hic videtur posse interuenire. & consequenter solum interuenit dicta convenientia.

Probatur Secundò, quia si necessariò respiceret veram aliquam obligationem, omnino infallibiliter & necessariò obtineremus à Deo quidquid ita mereremur; quia Deus omni suæ obligationi necessariò satisfacit: illud autem, vt iam ostendi, non est verum.

Dices, Deus etiam necessariò facit omne id quod conuenit siue decet eum facere: ergo si meritum de congruo inducat eiusmodi decentiam, sequeretur, Deum necessariò nobis dare quidquid ita mereremur. Respondeo, nego antecedens. Quia Deus potest habere infinitas causas easque iustissimas, ob quas non faciat aliquid quod per se spectatum & seclusis alijs rationibus, vel potius secluso libero eius decreto, quo statuit id non facere, omnino deceret eum facere. Secus est de vera obligatione, quia cum nulla ei possit occurrere necessitas huic non satisfaciendi, nulla potest ei esse iusta causa ei non satisfaciendi.

Hinc sequitur Primò, meritum de congruo non supponere vllam promissionem præmij, quia aliàs necessariò supponeret obligationem in præmiante. Ei tamen non repugnat operanti etiam sub conditione operis de facto aliquid esse promissum, modò opus tunc nullo modo neque in totum, neque ex parte sit rei promissa condignum. Quia tunc ipsam opus nullo modo ex se est natum inducere eiusmodi obligationem, sed sola promissio promittentem obligat, idque ex mera fidelitate: aded vt tunc & ipsa promissio & ipsa impletio sint actus veræ liberalitatis, vt in fra ostendam. Secus est in merito de condigno, quia hoc ex se inducit veram

L 4 obli-

Meritum de condigno inducit in alio obligationem aut iustitiæ aut fidelitatis.

Meritum de congruo non supponit promissionem præmiantis.

Deus non facit necessariò omne id, quod per se spectatum conuenit ei facere.

14 Promissio præmij merito de congruo nec necessaria est, nec repugnat.

obligationem in premiante, & quidem iustitiae si hic eius sit capax, vt supra ostendi: atque ita quod ei reperatur, non potest dici gratis dari.

15 Sequitur Secundò, meritum de congruo nõ repugnare necessariò gratiæ, & posse consistere cum donatione absolutè liberali ex parte eius qui huius occasione aliquid tribuit operati. Ita D. Thomas citatus nu. 12. Et probatur Primò, quia id quod datur sine vlla obligatione, & propter opus rei datæ nulla ex parte cõdignum, simpliciter datur liberaliter: atqui quod datur merito de congruo, potest hoc modo dari: ergo potest liberaliter dari. Secundò, quia qui sine sua culpa ex honesto statu incidit in grauè paupertatem, ex qua omni modo sibi conuenienti conatur emergere, & ad hoc humiliter implorat opem alicuius diuitis; meretur de congruo ab eo iuari: & tamen hic eum iuando exercet opus meræ liberalitatis ac eleemosynæ. Idem est de paupere studioso bono ingenio multumque laborante, vt possit in studio ad honorem Dei & Ecclesiæ bonum proficere; qui sine dubio de congruo meretur iuari: & tamè quillum iuari, absolutè dicitur gratis & liberaliter id facere.

16 Nec his obstat, quòd res donanda sit quandoque alicui operi promissa, modò hoc tunc nulla ex parte sit cõdignum tali præmio; saltem respectu promittentis, vti non fiat propriè in huius gratiam, nec in ipsius, sed potiùs in operantis vtilitatem cedat; vt contingit quando promittitur aliquid tali studioso: aut si valor rei promissæ ita superet valorem ipsius operis, vt hicne quidem secundum aliquorã partem possit illi æquivalere; vt contingit quando contrito remittitur peccatum mortale, vt infra dub. 6. ostendam. Quia etsi tunc præmium sit debitum ex fidelitate ratione promissionis; quia tamen tunc operans pro ipso præmio secundum æstimationem moralem premiãnti nihil dat, sicut ipsa promissio præmij verè dicitur gratis ac liberaliter fieri, ita etiam ipsius datio.

Quòd si valor operis facti in gratiam promittentis præmium huius valori ex aliqua parte præsertim notabili respondeat; tunc saltem ex parte erit meritum de condigno, & solutio præmij erit partim liberalis, partim ex iustitia debita.

17 Sequitur Tertio, meritum de congruo non esse simpliciter & propriè dictum meritum, sed solùm secundum quid, & cum particula diminuyente: quia verò merito debetur merces (hæc enim sunt correlatiua); id autem quod tribuitur merito de congruo, non habet rationem veræ mercedis, nec ei datur ex vera obligatione, sed liberaliter, vt iam ostendi. Id autem quod tribuitur alicui operi tamquam propriè dicto merito, non potest dici gratis siue liberaliter tribui, sed tamquam merces & ex debito, vt testatur Apostolus ad Romanos 11. vbi ait: *Si autem gratia, iam non ex meritis; alioquin gratia iam non esset gratia.*

Ex quibus vltèriùs sequitur, quòd quoties in Scriptura aut Concilijs alicui operi absolutè tribuitur ratio meriti, aut dicitur ei merces esse

debita, illud esse intelligendum de merito de condigno, nisi ex adiunctis apertè contrarium colligatur: quia, vt iam ostendi, meritum de congruo non potest dici simpliciter siue absolutè meritum, sed solùm cum aliqua particula diminuyente: vnde quod ei tribuitur, sicut absolutè datur liberaliter, ita potest dici tribui immeritò, siue sine meritis. vt etiam ostendam dub. 6. vbi etiam solutam quædam quæ hîc dictis possunt obijci.

Meritum simpliciter sumptum significat meritum de condigno.

D V B I V M II.

Vtrum iusti hic suis bonis operibus verè de condigno mereantur vitam æternam nobis in calis promissam?

Nostri temporis hæretici hac in re fuerunt varij & mutabiles. Nam initio bona opera tamquam omnino inutilia & impertinentia ad obtinendam vitam æternam penitus contemnebant, vt ex eorum scriptis docet Bellarm. l. 4. de Iustific. cap. 1. Postea verò quia videbant hoc esse nimis absurdum, nimisque & faciæ Scripturæ & omni pietati aduersari, cœperunt mitius loqui, & saltem simulare se aliquantum bonis operibus tribuere. semper tamen negarunt, nos per ea verè mereri vitam æternam. Fundamentum eorum præcipuum est Primò, quia putant omnia nostra opera quantumuis ex obiecto suo bona secundum se esse verè peccata, & solùm placere Deo ratione iustitiæ Christi, qua eorum defectus tegitur. Secundò, quia alunt contrarium obscure merita Christi quibus solis debemus fidere, & omnia nostra bona accepta ferre. Quæ fusè ex eorum scriptis docet Bellarm. l. 4. de Iustific. c. 1. & 10. & l. 5. c. 1. in principio, & cap. 5. in obiectione 6. & 8. Qui etiam toto illo libro 5. fustissimè & doctissimè hæreticorum errorem confutat. Ego hîc quantum huius materiæ necessitas requirit, breuiter rem omnem complectar, eaque adferam ex quibus & nostra sententia clarè probari, & hæreticorum obiectiones refelli possint.

18 Hæreticorũ in suis assertionibus inconstantia. Bellarm.

Bellarm.

Catholiciverò omnes fatentur nos per bona nostra opera mereri vitam æternam. Durandus tamen in 2. d. 27. qu. 2. cum quibusdam alijs putat, nos eam non mereri de condigno, quia opera nostra non sunt condigna tanto præmio, nec constituunt Deum verè nobis debitorem, qui non reddit nobis vitam æternam ex vero debito, sed ex liberalitate, propter opera tamè, quæ in nobis ad illam obtinendam requirit, ex quibus Durandus ait nos eã de congruo mereri, aut potiùs merito aliquo medio inter meritum verè condignum & meritum de congruo, siue eo, quo peccator contritus meretur remissionem peccati mortalis. Vult itaque meritum quo iusti merentur augmentum gloriæ, esse perfectius hoc secundò, sed imperfectius priorè; atque ita posse dici meritum de condigno secundum quid: non tamen absolutè & simpliciter.

19 Durandus.

CONCLUSIO I. Iusti bonis suis operibus verè merentur vitam æternam. Ita Trident. sess. Trident. 6. cap. 16. & canone 32. Pater clarè ex Scriptura, quæ

20

15 Meritum de congruo non tollit gratiam donationem præmij. D. Thomas.

16 Donatio præmij liberaliter promissæ est liberalis.

17 Meritum de congruo est meritum secundum quid.

Rom. 11.

quæ docet vitam æternam nobis reddendam tamquam mercedem operarij debitam. Matt. 5. Quoniam merces vestra copiosa est in celis. & c. 20. Voca operarios, & reddet illis mercedem. Atqui hæc supponunt verum meritum (nam, vt iam ostendi, merces tantum debetur vero merito:) ergo hoc in nostris bonis operibus reperitur. Respondent hæretici, vitam æternam improprie dici mercedem, quia nimirum Deus eam dat operantibus, non tamen propter eorum opera; sed propter suam promissionem. Et probant, quia vita æterna dicitur hereditas: ergo nequit esse merces.

Sed hæc aperte repugnant Scripturæ, quæ absolute vitam æternam vocat mercedem, eamque dicit nobis dari secundum opera siue propter opera, & pro horum magnitudine plus minusque gloriæ nobis tribui. Matth. 16. Et tunc reddet (scilicet filius hominis) unicuique secundum opera eius. 1. ad Corinth. 3. Unusquisque propriam mercedem recipiet secundum suum laborem. Apoc. 14. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. Quæ aperte veram mercedem significant, præsertim cum Matth. 20. hæc merces comparetur mercedi operariorum, quæ vera & proprie dicta est merces, & datur absolute intuitu operum, siue propter opera.

Ad argumentum hæreticorum, nego consequent. quia filio paterna bona debentur, vt hereditas, & tamen hic saltem accedente patris promissione posset ea patri seruando etiam de condigno mereri. Adde, etsi initium gloriæ nobis debeat vt filiis, tamen eius augmentum per bona opera pure meretur. Etsi enim omnes Sancti hoc ipso quo sunt adoptati in filios Dei, sint accepturi aliquam gloriam, si sine peccato mortali moriantur: tamen nullo modo acciperent tantam, quam tamen de facto accipiunt, si carerent suis meritis.

Idem omnes olim Patres docuerunt, quos fuse citat Bellarm. l. 5. de Iustif. c. 4. quod etiam concedit Caluinus ab eodem citatus, ibidem c. 11. Sed ait Patres hæc in re malè de fide nostra fuisse meritos: quo dicto non solum Patribus, sed etiam Scripturæ iniurius est, quæ, vt iam ostendi, aperte in nostris operibus agnoscit meritum.

Ad primum argumentum contrarium, nego assumptum: est enim apertus error dicere omnia nostra opera esse peccata. Hoc enim multis Scripturæ locis repugnat, quæ expresse docent nos in quibusdam operibus non peccare, sed Dei voluntatem facere. Tob. c. 2. dicitur vir simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam. & infra vers. 10. sicut etiam c. 1. vers. 11. postquam Scriptura narraffet quædam facta & dicta Tob, subdit: In omnibus his non peccauit Tob labijs suis. Item Dauid psalm. 16. ait: Exaudi Domine iustitiam meam. & infra: Igne me examinasti, & non est inuenta in me iniquitas. & psalm. 25. Iudica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Quæ nullo modo sine mendacio dici possent, si illi in omnibus operibus suis peccassent: nam qui in operibus suis omnibus peccat, falsò dicitur in iis non peccare.

Adferunt quidem hæretici pro suo errore multa Scripturæ loca, quæ explicat Bellarm. supra l. 4. c. 20. sed quæ vt summam probant, omnes homines sæpè peccare saltem venialiter. quod nihil facit ad rem præsentem: nam cum eo optime consultit nos etiam facere aliqua opera bona, quibus aliquid à Deo meremur. Vnum obiciunt quod prima facie videtur contra nos facere: quia scilicet Isaia 64. dicitur: Facti sumus vt immundus omnes nos, & quasi pannus menstruata vniuersa iustitia nostra. Sed Respondeo, Isaia ibi loqui in persona impiorum Iudæorum, qui ob sua peccata erant tradendi Babiloniis: nec tamen loqui de omnibus eorum operibus; sed solum de sacrificijs & obseruatione ceremoniarum legis (quæ tum ibi, tum sæpè alijs in Scriptura vocantur iustitiæ) quæ illi Iudæi tunc valde imperfectè faciebant, simul colendo deos alienos, & immiscendo iis multa contra mandata legis, vt patet ex c. 58. & Malachia 1. vers. 7. ideoque ea polluebant & reddebant immunda ac Deo displicentia. Quare ille locus nihil facit contra bona operariorum.

Ad secundum, nego etiam assumptum: quia potius illustrat merita Christi, quod nobis meruerit, non solum gratiam qua ad Deum conuerteremur; sed etiam vt conuersi in filios Dei eumque statum assumeremur, in quo per bona opera possemus augmentum gloriæ mereri. Sicut non solum non minuit, nec obscurat, sed potius illustrat Dei potentiam, quod ipse non solum omnia operetur, sed creaverit creaturas, quæ valeant etiam aliquid cum ipsius generali concursu operari. Nam sicut Deus non solum dedit nobis esse, sed etiam vim operandi: ita etiam Christus non solum meruit nobis adoptionem filiorum, qua regeneramur, & spiritualiter incipimus esse, sed etiam meruit nobis vim spiritualiter operandi, & merendi augmentum gloriæ. Quare sicut illud non officit quo minus omne bonum naturæ debeamus absolute & ex integro acceptum ferre Deo creatori; ita nec hoc officit quo minus debeamus omne bonum nostrum supernaturale ex integro acceptum ferre Christo redemptori.

CONCLUSIO II. Absolute dici potest nos de condigno bonis nostris operibus mereri vitam æternam, siue gloriæ augmentum. Primò, quia est ferè communis omnium Scholasticorum. Secundò, quia aperte innuitur in Scripturis. Primò, quia dicunt gloriæ nostris operibus reddi tamquam mercedem: hæc autem, vt supra ostendi, proprie respicit solum meritum condignum. Secundò, quia docent, bene operantes fieri dignos vita æterna. 2. Thess. c. 1. Vt digni habeamini regno Dei. Apoc. 3. Ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Probatur Tertio, quia alijs, vt ostendi dub. 1. n. 17. non possemus proprie & simpliciter dici mereri vitam æternam.

Ad argumentum Durandi, nego assumptum: nam dub. sequenti ostendam iustorum merita esse sufficienter digna tanto præmio. & dub. 5. Deum teneri hoc iis reddere.

CONCLUSIO III. Licitè benè operamur ob spem

Matth. 5. 20.

Matth. 16. 21.

1. Cor. 3. Apoc. 14.

Idem potest esse merces & hereditas.

Initium gloriæ nobis debetur vt hereditas: non tamen eius augmentum.

Bellarm. Caluinus.

22. Omnia nostra opera esse peccata Scripturæ repugnat.

Tob 2.

Psalm. 16.

Psalm. 25.

Isaia 64.

Ceremonia legis in Scriptura dicitur iustitia.

Malach. 1.

23. Illustrat merita Christi quod nobis meruit vitam æternam.

Omne nostrum bonum supernaturale debemus Christo.

24.

2. Thessal. 1. Apoc. 3.

25.

Matth. 4.

Luc. 16.

Psal. 118.

Ad Hebr. 11.

Bellar. 26

Ioan. 10.

Vile est spectare solum mercedem temporalem, secus de æterna.

Ioan. 10.

Qui mercenarii reprobantur.

Sperantes vitam æternam Scriptura non vocat mercenarios.

spem æternæ mercedis. Est cõmunis Catholicorum contra nostros hæreticos. Probatur Primò, quia Scriptura sæpè nos ad bona opera excitat promissione æternæ mercedis. Matth. 4. *Penitentiam agite, appropinquat enim regnum celorum.* Et c. 6. *Primum querite regnum Dei, &c.* Luc. 16. iubemur facere amicos, vt mortuos recipiant in æterna tabernacula.

Secundò, quia sanctissimi ac in Scriptura laudari viri id fecerunt. Dauid enim de se ait psal. 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.* Ad Hebræos 11. Moyses maluit affligi cum populo Dei quàm haberi filius filiz Pharaonis, quia aspicebat in remunerationem, hanc scilicet à Deo pro suo opere sperando. Idem docent communiter Patres, vt docet Bellarm. supra c. 8.

Obijciunt hæretici Primò, operari propter mercedem est vile, abiectum & mercenariotum, quos Scriptura Ioannis 10. & Patres passim reprehendunt. Secundò, Deus nobis amandus est amore amicitiz, non autem amore concupiscentiz: operari autem propter mercedem spectat ad amorem concupiscentiz.

Ad primum, Respondeo Primò, vile & abiectum esse operari spe solum mercedis temporalis, quæ omnino indigna est in qua spem nostram ponamus: secus esse de mercede vitæ æternæ, quæ est summum bonum, & dignissima in quam tamquam in vltimum nostrum finem omnes actiones nostras dirigamus. Scriptura autem Ioannis 10. & Patres tantum reprehendunt mercenarios qui priorem mercedem spectant; ideoque aiunt, eos fugere, siue stationem suam deserere occurrente vitæ periculo, ne scilicet vna cum vita etiam speratam mercedem perdant. Secus sit in iis qui sperant vitam æternam, qui vt hanc assequantur libentissimè omnia pericula subeunt, quia sciunt se perdendo vitam temporalem non solum non perdere speratam mercedem (sicut qui sperant mercedem temporalem) sed se eam cumulatiorem in cælo accepturos; & contra se eam perdituros, si pericula fugiendo vitam suam cum peccato seruent.

Respondeo Secundò, posse etiam dici mercenarios, qui ita operantur propter mercedem æternam vt ea non proposita nollent operari: qui sine dubio reprehendendi sunt. Secus est de iis, qui ita mercedem spectant, vt etiam ea non proposita ob Dei amorem operari velent.

Ad secundum, Respondeo Deum nobis vtroque amore esse amandum: nam aliàs Christiana spes damnanda esset; quia per eam amamus Deum amore concupiscentiz.

D V B I V M III.

Qualis sit, & unde oriatur hæc operum nostrorum cum premio vitæ æternæ condignitas?

27 Operis meritum ex duplici capite spectatur.

Nota Primò, opus aliquod ex duplici capite posse aliquid mereri. Primò, ratione utilitatis, quam conferri cuius causa fit; sic famulorum aliorumque subditorum opera eo plus

merentur, quo ex se viliora sunt dominis, siue aliàs moraliter bona sint siue non: nam mercenarius etiam opere ex aliqua circumstantia malo in gratiam conducentis facto, meretur mercedem sibi promissam. Secundò, ratione bonitatis moralis, quam in se habent, aut similis alicuius excellentiz. Sic dicimus virtutem mereri honorem, & in certaminibus quibus præmia proposita sunt, qui optime certavit meretur maximum præmium; et si eius actio aliàs nullam utilitatem adferat.

Ex priore capite homines, quia multis indigent, communiter valorem & meritum operum spectant, atque ita prout crescit cuiusque operis in communitate indigentia, ita etiam crescit eius valor; sicut etiam valor aliarum rerum crescit ex eo, quòd plures iis multum indigeant, & consequenter eas expectant. Vnaquæque enim res eo nobis, ceteris paribus, est vilior, quo ea magis indigemus: nam utilitas eiusmodi rerum maximè in eo consistit, quòd per eas nostris necessitatibus siue indigentiz succurramus. Contra Deus cum nullius indigeat, valorem operum solum spectat ex secundo capite; & quidem ex sola bonitate moralis: quare etiam nos de hoc solo valore hic agemus.

Nota Secundò, opus aliquod posse dupliciter dici condignum respectu alicuius premij. Primò, quia eius valor per se & seclusa omni promissione est absolutè tantus, quantus est valor ipsius premij, ita vt minore præmio non possit ei exactè satisfieri. Atque hac ratione condignitas consistit in absoluta commensuratione & æqualitate inter valorem operis & premij. Et talem condignitatem necessariò requirit mera ac rigorosa iustitia commutativa, aut etiam vindictiva, quando iis nihil omnino liberalitatis aut misericordiz admiscetur: nam si in illa præmiũ excedat valorem operis, miscetur aliquid liberalitatis aut donationis: in hac si pœna sit minor, quàm sit malitia peccati, miscetur aliquid clementiz; si sit maior, est iniusta, aut saltem crudelitas.

Quidam autem putant nostra bona opera hac ratione esse condigna vitæ æternæ, adeoque nos eodem modo per ea mereri æternam gloriam, sicut per peccatũ mortale meremur æternam pœnam. Et sicut hoc nequit absolutè puniri quantum meretur, minore pœna, quàm sit ea qua de facto punitur; ita secundum eos opus bonum hominis iusti nequit præmiari quantum absolutè in rigore meretur, nisi eo præmio quod de facto à Deo accipit, scilicet vitæ æternæ.

Secundò, hæc condignitas solum consistit in quadam proportione, quam opus in his circumstantiis habet respectu præmij; qua ratione opus aliquod dicitur verè & absolutè dignum aliquo præmio, quod rigorosè loquendo ipsius valorem longè excedit. Patet hoc in præmiis in aliqua concertatione propositis, quæ sæpè excedunt valorem operis requisiti; & tamen qui in eiusmodi certamine alios superavit, dicitur dignus primo præmio, illudque condignè meruisse.

Nota Tertio, inter has condignitates esse diffe-

28 Ex alio capite homines, ex alio Deus merita operum spectant.

29 Opus dupliciter potest dici condignum præmio.

30

differentiam, quod prior numquam ratione alicuius circumstantiæ varietur, ita ut opus fiat dignum maiore præmio, nisi simul etiam varietur valor operis. v.c. labor diurnus mercenarij qui meretur 10. asses, ex nulla circumstantia fit dignus maiore mercede, nisi ipsius valor in se augeatur: qua ratione dicitur eius valor verè augeri, quoties eiusmodi operæ siue laboris est vniùs maior indigentia, & paucitas operariorum. Item peccatum quod meretur pœnam ut sex, nequit ratione circumstantiarum mereri maiorem pœnam, nisi eius malitia in se augeatur. Dicitur autem malitia peccati ita augeri in ordine ad punitionem humanam, quando talis actio est communiter nata magis nocere communitati. Hinc leges humanæ communiter magis puniunt peccata quæ reipublicæ magis nocent, et si sæpè moraliter sint minus mala, quàm alia quæ minus puniuntur. Secus tamen hæc se habent respectu Dei & punitionis æternæ, qua peccatum moraliter peius semper grauius puniuntur.

Aliter Deus, aliter homo spectat gratiam peccati in ordine ad punitionem.

31 Dignitas operis respectu præmij potest variari in maiori valore operis.

Athenienses nuntiabant publico sumptu bene de Republica meritis.

32 Bellarm.

D. Thom.

Nostra beatitudo est premium infinitum. Ad Rom. 8. 2. Cor. 4.

rinth. 4. esse leue & momentaneum quod supra modum in sublimitate æternum gloria pondus operatur in nobis. & Deus Genes. 15. ait Abraham: Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. ostendens se per seipsum, quatenus est infinitum quoddam bonum, fore præmium Beatorum, longè excedens valorem ipsorum operum.

Genes. 15.

Respondent aliqui, ista solum dici, quia opus nostrum secundum se, & quatenus procedit à libero arbitrio, non est condignum tanto præmio; secus tamen esse si spectetur prout procedit à gratia & sit à filio, & sic volunt esse omnino æquale præmio. Sed hoc non satisficit, cum enim sic opus esset absolute par ipsi præmio, non posset absolute dici non esse condignum, aut mercedem esse magnam nimis, siue excessiue magnam. Adde, Scripturam loqui de operibus filiorum & ex gratia factis, idque sub eatione qua talia sunt. ut patet ad Roman. 8. vbi Apostolus immediate antè docuerat, nobis tamquam filiis gloriam æternam pro nostris laboribus in hereditatem ac mercedem promissam ac dandam esse; & tamen subdit, nostras passiones non esse condignas præmio, quod iis reddetur.

Ad Rom. 8.

Consonant his aperte sancti Patres. Athanasius in vita S. Antonij, Nec vniuerso, ait, orbi renuntiantes dignum aliquid habitaculis caelestibus compensare possumus. & August. in psalm. 93. aliquantulum ante finem, explicans versum 20. Numquid adheret tibi, &c. Quanto, inquit, labore digna est requies, qua non habet finem? si verum vis comparare, & verum iudicare, æterna requies æterno labore rectè emittitur. Verum hoc est, sed noli timere, misericors est Deus. & paulum infra: Quia sempiterna requies est, aqua pretium: æterno certe labore digna est æterna quis comparari. Vbi hoc fusè explicat, ac subdit immentam esse Dei misericordiam, siue liberalitatem, qui tantum præmium tantillo labori promittat. Item S. Basilius in psalm. 114. cum docuisset certantibus dari requiem, subdit: Non secundum debitum operum reddita, sed secundum gratiam munifici Dei. Item S. Bernardus serm. 1. de Annunciatione, Quid sunt, ait, merita omnia ad tantam gloriam? Quæ ita absolute malè dicerentur, si opera nostra prout fiunt à filio, essent verè à parte rei tanti valoris, quæti est ipsum præmium: licet et si passio Christi secundum se spectata, & abstrahendo à persona patientis, non sit condignè satisfactoria pro omnium peccatis; tamen quia est ita satisfactoria quatenus à tali persona suscipitur, malè omnino negatur esse talis. Clarissimè autem nostram sententiam docet S. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 10. vbi docet, gloriam caelestem dici gratiam, non solum quia donis suis Deus dona sua reddit (id est, non solum quia opera quibus eam meremur, fiunt ex gratia, & ita sunt donis Dei) sed etiam, quia tantum ibi gratia diuina retributionis exuberat, ut incomparabiliter atque ineffabiliter omne meritum quantumcumque bonæ & ex Deo datæ humanæ voluntatis atque operationis excedat. vbi dictas aliorum euasiones aperte excludit.

33 Athanas.

August.

S. Basilius.

Bernard.

S. Fulgentius.

CONCLUSIO. Opera nostra non sunt condigna vitæ æternæ priore modo ex dictis not. 3. sed solum secundo modo. Ita Bellarm. lib. 5. de Iustificatione c. 14. & videtur aperta sententia D. Thomæ 1. 2. q. 114. a. 3. vbi expressè docet, nostra opera secundum se & secluse Dei ordinatione, non habere sufficientem condignitatem cum vitæ æternæ; sed solum quamdam proportionem.

Prior pars probatur, quia dignitas nostri operis quantumuis boni, est absolute finita; præmium verò est ipse Deus, qui est bonum absolute infinitum. Nec refert quod Beati eum solum per visionem finitè intentam, & hac ratione finitè possideant; quia cum in visio qua æterna sit etiam infinita, Beati hac ratione eum verè infinitè possident, & consequenter hac ratione potest dici præmium verè infinitum. Hinc S. Paulus ad Romanos 8. docet passiones nostras non esse condignas ad futuram gloriam. & 2. ad Cor.

34

2. v.

Philipp. 3.

v. 2. 4. & ad Philip. 3. v. 14.) Atqui hoc ipso quo aliqui constituuntur vt in stadio currant, eorum victoria fit proportionata & digna proposito premio, quantumuis alijs operis dignitate superante: ergo etiam similiter nostra victoria fit proportionata & digna vita aeterna. Secundò, quia opera quibus meremur caelum, cum fiant ex gratia, sunt supernaturalis ordinis, adeoque hac ratione proportionata premio supernaturali. Tertio, quia fiunt à filiis, quibus legitime certantibus non decet proponi aliud praemium, quam hereditatem; & quia filius non eijcitur è domo paterna, sed in ea manet quamdiu viuit, idque status filij omnino exigit: adeò vt hereditas ex natura sua non competat ei solum pro certo tempore, sed pro tota vita. hinc hoc ipso quo anima, quae immortalis est, & naturaliter aeternum viuit, meretur sibi hereditatem; etiam meretur vt eam aeternum possideat: atque ita opera quae ratione status ipsius animae, siue ratione filiationis merentur hereditatem, ratione conditionis & immortalitatis ipsius animae merentur vt haec eam aeternum possideat. Item quia anima natura sua est forma corporis, ne perpetuo sit extra statum naturalem; opera eius etiam merentur vt corpus ei reunitum immortalitatem accipiat.

Vnde habent nostra opera quod sint proportionata aeterno premio.

35

Trident.

Qua ratione nostra merita accipiant dignitatem ex meritis Christi.

Quartò, quatenus fiunt à viuo Christi membro, eaque ratione ex ipsius meritis aliquam dignitatem & vim merendi participant, vt docet Trident. sess. 6. c. 16. & can. 32. ac sess. 14. c. 8. vbi docet, nostra opera habere vim satisfaciendi ex meritis Christi. Quod non solum (vt aliqui putant) verum est, quia Christus meruit nobis gratias praeuinentes, quibus facimus opera meritoria; sed etiam quia meruit vt nobis verè poenitentibus infunderetur gratia habitualis, qua in filios Dei adoptemur, & vt nostra opera tantam vim merendi ac satisfaciendi haberent, vt aperte in sinuat Trident. supra, vbi non agit de gratia quae nobis necessaria est vt faciamus bona opera (de hac enim sufficienter egerat in superioribus capitibus sess. 6.) sed de ea, qua nostra opera redduntur formaliter digna tanto premio, & pro poenis Purgatorii satisfactoria. Et alijs valde impropiè diceret nostra opera à Christi meritis accipere vim satisfaciendi aut merendi, cum secundum illos solum accipiamus per Christi merita vim, qua possimus illa facere. quod longè diuersum est. qui enim operario aegrotò dat sanitatem, dat ei vim qua possit facere opera denarii diurni meritoria; tamen non dat ipsius operi vim illum merendi. Vnde etiam dicto cap. 8. dicitur nostra opera à Christo Deo Patri offerri, & ab hoc per illum acceptari; quod nequit intelligi praecise ratione gratiae praeuinentis, quam Christus nobis meruit, sed eò quod ipse à nostris operibus meruerit tantam vim merendi, ideoque à Patre ad tantum praemium acceptentur.

36

Condignitas nostrorum operum cum vita aeterna praecipue nascitur ex statu filiationis.

Ex quibus patet Primò, opera nostra bona suam condignitatem siue proportionem cum premio aeterno praecipue accipere ex statu & conditione operantis; quatenus nimirum fiunt à filio Dei & membro Christi, cui omnino decet à patre pro premio laborum hereditatem

proponi. quam semel adeptum ex natura hereditatis & filiationis, decet in aeternum retinere.

Patet Secundò, hanc condignitatem iuari & augeri ex Dei ordinatione & promissione nobis quasi in stadio certantibus tale praemium proponentis. patet ex not. 3.

Patet Tertio, peccatum mortale longè aliter de condigno mereri poenam aeternam, quam opus bonum hominis iusti mereatur vitam aeternam. nam peccati malitia est omnino aequalis poenae aeternae, ita vt nequeat poena finita temporalis condigne puniri. quod verum esset, etsi animae natura sua non viuerent in aeternum. hoc enim casu deberent ob peccatum mortale, aut puniri poena infinite intensa, si esset possibilis, aut supra naturam aeternum viuae conseruari, vt condigne puniri possent; sicut ob hanc causam post diem iudicij corpora supernaturaliter aeternum conseruabuntur. de quo plura dixi tom. 2. de Sacram. disp. 10. dub. 2. Secus est, vt iara ostendi, de opere bono, quod, si Deus aliter statuisset, posset minore longè beatitudine, v. c. quae non consisteret in clara omnino visione Dei & amore ei respondente, de condigno praemiari, aut etiam beatitudine quae certo tantum tempore duraret, vt si Deus statuisset animas solum certo tempore conseruare in esse, & praesertim si haec natura sua essent mortales. Harum ratio à priori est diuersitas virtutisque meriti, scilicet poenae & premij: nam malitia peccati ac meritum poenae crescunt pro magnitudine siue dignitate personae offensa; cum contra meritum premij ac valor boni operis in ordine ad praemium, si in rigore procedatur, potius decrescat ex magnitudine personae, à qua meremur. vt ostendi tom. 2. de Sacram. disp. 2. dub. 3. n. 21. & disp. 10. dub. 2. vbi haec sensus probaui. Et hac ratione verissimum est Deum nostra bona opera praemiare supra condignum.

Et augetur ex promissione Dei.

37

Peccatum aliter meretur poenam, quam opus bonum gloriam aeternam.

Patet Quartò, hanc propositionem: Sicut opus malum ex natura sua est mortis aeternae meritorium; sic bonum opus ex natura sua est vitae aeternae meritorium. & quaedam alias similes merito à duobus Pontificibus damnatas esse; cum satis aperte Scripturis & Patribus ac aperta rationi repugnet: praesertim cum earum Auctor vellet bona opera esse meritoria vitae aeternae, etsi fierent ab eo, qui nec filius Dei, nec membrum Christi esset. quod aperte repugnat Trident. sess. 6. c. 16. & can. 32. & Apostolo ad Rom. 8. vt patet ex dictis.

38

Trident. Ad Rom. 8.

D V B I V M I V.

Quae aliae conditiones requirantur, vt aliud quod opus sit de condigno meritorium vitae aeternae.

VARIAE à Doctoribus eiusmodi conditiones assignantur, inter quas quaedam ab omnibus aduicuntur, aliae verò ab alijs reiciuntur. Primò igitur hic omnes recensendo, quae communiter à varijs solent requiri, deinde ostendam de quibus inter eos dubitetur, & quid dicendum sit quantum poterò explicabo. Ex quo patet

39

patet hoc dubio varias difficultates nobis esse dissolvendas; de quibus alij sigillatim quaestiones proponunt, commodius tamen iudicavi omnes hoc dubio complecti.

40 Vt igitur aliquod opus sit de condigno meritum vitae aeternae, requiritur Primò ut sit opus moraliter bonum. quia per opus malum aut indifferens nullum à Deo praeium mereri possumus: neutrum enim Deo placet, aut in eius obsequium refertur. Nam prius necessarìo Deo displicet, eiusque voluntati repugnat: secundum verò hoc ipso quo in Dei obsequium refertur, desinit esse indifferens, & sit bonum. Et de hac conditione nulla est controuersia.

Secundò, requiritur ut sit factum à viatore. quia alii omnes sunt extra statum merendi. Tertio, ut sit aliquo modo supernaturale, quia aliàs non esset proportionatum praeio supernaturali.

41 Quartò, ut sit liberum libertate contradictionis, ita scilicet ut in potestate facientis sit illud omittere saltè spectatis conditionibus quae de facto ad ipsum concurrunt, sive ut sit saltem in potestate ipsius id non facere cum his circumstantiis, eoque modo quo de facto sit, iuxta dicta supra disp. 2. dub. 7. num. 108. Et hanc conditionem paucis exceptis communiter omnes requirunt, quia aliàs opus non esset formaliter bonum, & consequenter nec praeio nec poena dignum. Vnde etiam communiter omnes hanc etiam conditionem in meritis Christi requirunt, quamvis dissentiant in explicanda ratione qua is competit.

42 Quintò, ut id fiat ab homine iusto sive filio Dei, quia aliàs non habet ullam proportionem cum tali praeio: nam, ut ostendi supra num. 33. bonitas nostri operis etiam supernaturalis est absolute finita; praeium autem nobis promissum est verè infinitum, tum ratione rei possidenda, quae est ipse Deus bonum absolute infinitum: tum ratione possessionis infinite durantis. Item cum hoc praeium sit vera hereditas, non conuenit id dari nisi filiis, nec opera meri serui possunt ad id promerendum habere ullam proportionem: licet, imò multò magis, ac vilis mancipii seruitium nequit habere proportionem, ut mereatur successione in amplissimum regnum. Omnis autem homo, quamdiu non est filius Dei, respectu ipsius Dei solùm est vilissimum mancipium. Hanc conditionem omnes admittunt, ut de facto saltem necessariam: & contrarium à duobus Pontificibus damnatum est. Et videtur ita requiri, ut implicet sine ea vilius opus esse vitae aeternae verè de condigno meritum, quia aliàs nullam cum tali praeio potest habere proportionem, ut iam ostendi.

Sextò, ut adit promissio talis praeii. Septimò, aliqui requirunt ut sit actus elicited aut imperatus à caritate: plurimi tamen id negant. Restat iam ut discuriam aliquot difficultates circa has conditiones occurrentes.

43 Difficultas igitur est circa sextam conditionem. Aliqui enim volunt eam non requiri ut opus bonum sit de condigno meritum vitae aeternae, aut utque eam solùm esse necessariam ut Deus bene operanti teneatur dare praeium ex fidelitate; qui aliàs id solùm teneretur dare

Coninck de act. supernat.

ex gratitudine, quae strictam obligationem non inducit.

Probatum Primò, quia promissio Dei nullum addit nostris operibus valorem, quo in se meliora aut digniora efficiantur: ergo non est necessaria, ut habeant veram rationem meriti. Secundò, quia peccatum mortale sine vlla promissione meretur poenam aeternam: ergo etiam opus bonum vitam aeternam. Tertio, quia gratia habitualis per se sine alia vlla Dei acceptatione aut promissione reddit nos filios Dei adoptiuos & heredes vitae aeternae: ergo similiter opera bona à iusto facta reddunt eum dignum augmento hereditatis. Quartò, quia Christus non indiget vlla promissione ut de condigno nobis mereretur remissionem peccatorum, & restitutionem iustitiae peccato Adami amissae: ergo promissio ad meritum non est necessaria. Antecedens probatur quia aliàs peccatum esset potentius ad inducendam nobis poenam aeternam, ad quod non indiget vlla promissione, quam Christi meritum ad restituendam iustitiam: illud autem repugnat Patribus, qui docent donum libertatis fuisse potentius, quam debitum seruitutis. Quintò, quia aliàs sequeretur, Christum non fuisse condignè meritum gratiam antiquis Patribus, quia haec fuit illis data antequam Christo fieret vlla promissio de ea danda.

Sextò, quia aliàs sequeretur, iustos ignorantes hanc Dei promissionem suis bonis operibus non mereri vitam aeternam, & similiter eos qui tenent per opera habitu remissiora nos non mereri augmentum gloriae, hoc per talia opera verè non mereri; quia non acceptarunt talem Dei promissionem.

Septimò, quia qui iubente domino vineat, aut saltem vidente & approbante in ea laborat, meretur denarium diurnum sine vlllo alio pacto: ergo quicumque iustus facit aliquod opus bonum, cum hoc faciat Deo iubente aut saltem approbante, sine alia promissione meretur vitam aeternam.

Contra Nominales volunt, opus bonum totaliter, aut saltem praecipue suam condignitatem respectu vitae aeternae accipere à promissione Dei, & aliàs ad tantum praeium secundum se esse omnino improporionatum. Ita Gabriel *Gabriel.* in 1. d. 17. q. 3. a. 3. dub. 1. §. Pro resolutione illarum. *Occam.* Occam ibid. q. 2. §. Ideo dico aliter. Scotus q. 2. §. Scotus. *Hic potest dici, v. Contra ratio meriti.*

44 Secunda difficultas est circa 3. conditionem. Quidam enim putant ut opus de condigno mereatur vitam aeternam, sufficere quòd sit moraliter bonum, & fiat ab homine iusto, & sit secundum modum supernaturale, et si secundum substantiam sit naturale. Probatum Primò, quia Scriptura saepe generatim promittit vitam aeternam facientibus opera misericordiae: at qui haec saepe fiunt ex motiuo honesto merè naturali, & consequenter sunt secundum substantiam merè naturalia; ergo opera in substantia naturalia possunt mereri vitam aeternam.

Secundò, quia Trident. sess. 6. c. 10. & 16. & Trident. sess. 14. cap. 8. generatim docet, iustos per bona opera mereri vitam aeternam: at qui ipsi faciunt

M

multa

multa bona opera non supernaturalia in substantia: ergo opera bona in substantia naturalia merentur vitam æternam.

45 Tertia difficultas est circa secundam conditionem: utrum scilicet hæc requiratur ex natura rei, an ex sola Dei ordinatione. Quidam enim eam putant requiri ex natura rei, ita ut omnis actio non viatoris, quantumvis bona, supernaturalis, ac libera, ex natura sua ratione status ipsius operantis sit omnino incapax omnis meriti, præsertim de condigno, adeo ut, etsi Deus tali operi augmentum gloriæ promitteret, id tamen nulla ratione de condigno posset mereri. Ratio eorum est, quia credunt Dei ordinationem aut promissionem esse omnino impertinentem ad rationem meriti. Quare cum constet defunctos nihil amplius de condigno à Deo mereri, necessarium dicendum est eorum statum hoc ex sua natura habere.

46 **CONCLUSIO I.** Opera iustorum supernaturalia non accipiunt suam condignitatem siue proportionem cum præmio totaliter aut etiam præcipue à promissione siue ordinatione Dei, qua ad tale præmium ordinantur: sed eam longè maxima ex parte habent ex natura sua & conditione operantis, quatenus scilicet hic est filius Dei & membrum Christi.

Patet ex dictis dub. 3. & Confirmatur, quia, etsi promissio possit efficere ut opus quod ex se non habet omnino completam proportionem cum præmio, eam habeat ratione promissionis; necessarium tamen aliquam proportionem in ipso opere requirit, quam suo aduentu compleat. v. c. proponens præmia currentibus in stadio talia, quæ solent eiusmodi operibus proponi, ex parte efficit ut victoris cursus sit dignus suo præmio: secus tamen esset si victori pro præmio proponeret opulentum regnum, aut leuantibus stramen centum millia aureorum. quo casu non efficeret illorum opera digna his præmiis, & postea supradicta eis largiendo, non daret iusta meritis præmia, sed stulta prodigalitate sua profunderet. Cuius non est alia causa, quam quia illa opera non habent ex se sufficientem cum iis præmiis proportionem, ut posita promissione possint ea de condigno mereri. vide dicta n. 16.

47 **CONCLUSIO II.** Seclusa Dei promissione iustus per sua bona opera nullum omnino ius etiam late sumptum ad regnum cælorum aliud ius præmium à Deo obtinendum haberet, nec Deus ex vilo capite ei teneretur quidquam pro operibus dare. Ita Auctores citandi pro 3. concl. & Scotus, Gabriel, Occam citati n. 43. & expressè docet D. Augustinus serm. 16. de verbis Apostoli, citandus infra n. 90.

Probat, quia neque tenetur ex iustitia, neque etiam ex fidelitate (nam hæc supponunt promissionem) neque etiam ex gratitudine alioiue simili capite: ergo nullo modo tenetur. Respondent aliqui, eum obligandum ex gratitudine, quia bona nostra opera cedunt in Dei honorem. Sed contrarium satis probavi dub. 1. n. 8. & Confirmatur Primò, quia Deus proprie nullum commodum ex nostris operibus accipit; nam externo illo honore, qui ei ex nostris

bonis operibus aliquo modo accrescit, nec indiget nec aliquo modo in se beator fit. Sed potius ipsa nostra bona opera nobis per se vitia sunt & Dei dona, ideoque ipsi pro iis ab eo acceptis potius obligamur esse grati, quam ipse nobis. Sicut etiam discipulum aliquem bene studentem multum proficere ecdat in honorem magistri, tamen magister non tenetur ideo discipulo esse gratus, siue habere gratias; sed contrà discipulus debet ipsum profectum acceptum referre suo magistro, ei que pro eo gratias agere.

Secundò, quia toti sumus ipsius Dei, & quidquid habemus aut facere possumus, mille modis ei debemus: nec unquam vel minima ex parte ipsius in nos beneficiis ac debito, quo ipsi obligamur, satisfacere possumus. Quasi igitur debeat nobis gratias, si aliquid boni faciamus? certè multò minores, quam dominus deberet suo mancipio, quod ob sua scelera morti destinatum magno pretio non tam sua quam ipsius causa redemisset, & morbis confectum ac moribus peruersum magnis impensis curasset ac instruxisset; si hoc post tot beneficia leuem operam domini seruitio impenderet. Absurdissimum autem est dicere talem dominum huic mancipio pro eo seruitio aliquid ex gratitudine debere.

Dices. Recta gubernatio postulat ut Superior bene facta aliquo præmio, & peccata supplicio afficiat: ergo Deus ad hoc tenetur.

Respondeo Primò, inde non sequi, quòd obligetur ipsis bene operantibus ut det iis præmium; sed solùm quòd sibi ac suo officio quodammodo obligetur ut illud faciat: sicut etiam iustitia exigit ut malos puniat, non obligatur tamen ipsis malis ut eos puniat.

Respondeo Secundò, antecedens solùm esse verum quando subditi aliter nequeunt bene gubernari, & ad virtutè promotari; Deus autè pro infinita sua sapientia possit alijs modis si vellet non optimè gubernare. Quamvis omnino fatèdum sit illum gubernandi modum & diuinæ bonitati & nostræ naturæ esse conuenientissimum, quemque hoc rerum ordine æquitas ita manifestè exigit, ut naturali lumine clarissimè colligatur, Deum æquissimum iudicem eum sequi.

CONCLUSIO III. Omnino necessaria est Dei promissio, qua nos ad gloriam æternam promerendum ordinar, eamque nobis ut præmium operum addicit, ut eam de condigno mereamur.

Ita Suarez de Reuiviscencia meritorum disp. 1. sect. 3. nu. 8. D. Thomas 1. 2. q. 114. a. 1. ubi docet, actus nostros, quòd sint vitæ æternæ meritorij, habere ex Dei ordinatione. Et ex hac parte vera est sententia Scoti, Gabri. & Occam, quos n.

43. citavi. Probat, quia nos aliquid ab aliquo de condigno mereri, intrinsecè dicit nos ipsum aliqua ratione obligare ut illud nobis det: atqui, ut iam ostendi, seclusa promissione nulla ratione possumus Deum nostris operibus ut nobis det vitam æternam, vlla ratione obligare: ergo seclusa Dei promissione non possumus hanc de condigno mereri. Secundò, quia, ut ostendi supra dub. 3. nostra opera etiam ut facta à filio ex se non habent sufficientem condigni-

Promissio potest aliquo ratione compleri, non tamen conferre proportionem operis cum præmio.

Scotus.
Gabriel.
Occam.
August.

Quare Deus non tenetur ex gratitudine remunerari nostra bona opera.

48

Suarez.
D. Thomas.Scotus.
Gabriel.
Occam.

dignitatem cum tanto premio, sed tantum quamdam proportionem, ut per Dei promissionem possint ad tantum premium promerendum ordinari: ergo illa seclusa hoc de condigno mereri non possunt.

49 Dices, Hoc ipso quo Deus aliquem adoptat in filium, dat ei aliquid ius ad vitam æternam: ergo sine vlla alia promissione eius opera eam de condigno merentur. Respondeo Primò, aliquem fieri filium Dei adoptivum non consistere in sola infusione gratiæ habitualis, ut infra ostendat, sed includere Dei promissionem quæ tali vitam æternam promittit, eique ius ad illam confert: quare etsi totum concederemus, nihil propriè faceret contra nostram conclusionem, quia etiam in illo casu mereretur non esset sine omni Dei promissione, quod nos solum contendimus fieri non posse. Respondeo Secundò, negando consequentiam; quia, etsi Deus hoc ipso quo aliquem adoptat in filium, necessariò ei tribuat aliquid ius obtinendi beatitudinem, quia in hoc illa adoptio intrinsecè consistit, tamen non necessariò tribuit ei facultatem ut possit suis bonis operibus illud ius augere merendo maiorem beatitudinem. Nam posset eum ad certum gradum beatitudinis ita adoptare, ut nullis meritis possit maiorem acquirere: ut ex tertia ratione & conclus. 7. magis patebit. Adde, Deum aliquem adoptando in filium non necessariò eum destinare ad tam perfectam beatitudinem, quam sit ea quam de facto speramus ac meremur.

Probatum Tertiò, quia aliàs nulla esset ratio cur Beati, & animæ existentes in Purgatorio non possent mereri maiorem beatitudinem, cum illius seclusa contrariè Dei ordinatione sint capaces, & multa opera eorum alias omnes conditiones ad meritum requisitas habeant. ut ostendam conclus. 7.

50 Ad primum argumentum contrarium, nego consequentiam: nam etsi Dei promissio non efficiat nostra opera in se meliora, tamen complet eorum proportionem cum tali premio, & ita ei condigna efficit. ut ostendi dub. 3. not. 3.

Ad secundum, nego consequentiam. Primò, quia peccatum mortale lógè alter est dignum pœna æterna quam bonum opus vita æterna. ut ostendi dub. 3. num. 37. Secundò, quia merendo vitam æternam, acquiri mihi aliquid ius ut Deus eam mihi det, eumque aliquo modo ad hoc obligo, ut patet ex dictis, & fufius docebo dub. 5. ad quod necessaria est ipsius promissio: merendo autem pœnam æternam nullum ius acquiri, nec Deo vllam obligationem impono; sed solum in me resultat obligatio pœnam æternam sustinendi si Deus eam infligat; & in Deo ius eam infligendi, si velit. Quæ naturaliter consequuntur violationem diuinæ auctoritatis, quæ peccato violatur. Ad tertium, nego antecedens: quia, ut ostendam disp. 21. dub. 8. gratia habitualis siue caritas non habet ex natura sua, sed ex sola Dei ordinatione vim constituendi aliquem filium Dei adoptivum, siue heredem vitæ æternæ. Et similiter actus caritatis ex eadem Dei ordinatione siue promissione habent vim merendi vitam æternam.

Coninck de act. supernat.

Ad quartum, nego antecedens: quia, etsi Christi opera non indigerent vlla Dei promissione, aut acceptatione, ut in se essent condigna eo premio, aut etiam infinites maiore: eam tamen indigerunt ut Deum obligarent ut nobis tale premium conferret, & consequenter ut id absolutè de condigno mererentur. Confirmatur, quia aliàs sequeretur, Christum nobis de facto meruisse ut omnes homines efficaciter & absolutè eligerentur ad gloriam, & quidem infinitam: nam ad hoc eius merita fuerunt sufficientia. Illud autem aperte falsum est: nam, etsi Christi meritum fuerit absolutè secundum suam dignitatem infinitum, tamen non meruit nobis gratiam aut gloriam nisi absolutè finitam: nec omnibus absolutam electionem ad gloriam meruit, sed ijs solis, qui de facto id mererentur & in gratia moriuntur: quod autem nobis illa non meruerit, causa est solus defectus promissionis. Nam si Deus Christo eiusmodi premium promississet, hic sine dubio fuisset meritis ut omnes homines de facto saluarentur, & consequenter omnes fuissent saluati, quia Christus non potuit iusto meritum suorum premio priuari. Quare hinc etiam nostra conclusio aperte conuincitur esse vera.

Dices, Christum ideo ista nobis non meruisse, quia sua opera ad illum finem non obtulit Patri; quod tamen ad hoc erat necessariò. Sed contra, nulla est causa cur ad rationem meriti potius ex mea parte requiratur ut mea opera offeram Deo ad tale premium promerendum, quam ex parte Dei, eiusdem promissio. Imò illa oblatio, si qua ratione necessaria sit, nulla alia ratione potest requiri, nisi quatenus est necessaria ut promissionem præmiantis acceptem. Vnde etiam promissio præmij longè potiore ratione est necessaria, quam illa operum oblatio: nam in præmiantem est necessaria expressa intentio tale premium determinatè promittendi; in merente verò ut summum est necessaria confusa aliqua generalis ac omnino implicita intentio eam promissionem acceptandi: nam aliàs qui ignorant nos per quæuis nostra opera etiam habitu remissiora mereri augmentum gratiæ aut gloriæ, aut qui contrarium credunt; cum sua opera in hunc finem determinatè non offerant, illud non mererentur.

Confirmatur & explicatur clarè exemplo. Quia, ut aliqui currendo in stadio mereantur certum brauium, necessariò est ut agonothea certum premium victoribus determinatè promiserit: hi tamen id determinatè ex condigno merentur, etsi nesciant, quale premium propositum sit; imò etsi nesciat aliud premium fuisse propositum præter plausum spectantium. Ad illud enim sufficit quòd illa præmia fuerint communitati proposita, & ab ea acceptata, & quòd victores intenderint eadem conditione cum alijs currere.

Ad probationem, nego assumptum: nam ut medicina dicatur potentior morbo, non est necesse, quòd ad restituendam sanitatem nihil requiratur, quòd morbus non requirit ad adferendam mortem (nam aliàs non esset opus ut æger medicinam sumeret) sed sufficit quòd ipsa habeat

M 2 vim

51

Quòd Christus non meruerit omnibus omnino hominibus efficacem & absolutam electionem ad gloriam oblat solus defectus promissionis siue decreti Dei.

52

Qua ratione merens premium debeat suam merita ad hoc offerre.

In promittente premium debet esse magis determinata intentio, quam in merente.

Cur potius requiratur promissio ad meritum præmij, quam ad meritum pœnae.

vim expellendi morbum, si aegro debitè applicetur. Sic vt Christi meritum sit potentius nostris peccatis, sufficit quòd habeat ex se sufficientem vim ea tollendi, modò nobis debitè applicetur, ad quod requiritur Dei promissio denobis danda gratia præueniente, & remissione peccatorum. & hoc vt summum docent Patres: quamuis ipsi propriè agant de peccato Adami, & seruitute quam per ipsum incurrimus.

54

Ad quintum, nego assumptum: nam vt Christus antiquis Patribus de condigno meruerit gratiam, sufficit quòd Deus illis dederit gratiam ob præuisa merita Christi ex pacto futuro facienda. Nam si quis daret vinitori indigenti aureum intendens postea cum eo pacisci vt colendo suam vineam eum mereatur, hic postea ex pacto operando verè illum aureum meretur, idque ex iustitia; ad quod meritum patet requiri pactum. Adde, generi humano statim post lapsum Adami fuisse factam promissionem de mittendo Salvatore & danda hominibus gratia ob illius futura merita; quam homines cum ad ipsos etiam spectaret, acceptare poterant, & de facto acceptarunt.

Ad sextum, patet solutio ex responsione ad quartum, vbi ostendi ad rationem meriti sufficere implicitam acceptationem promissionis, quam ignorantes habere possunt.

Ad septimum, Respondeo antecedens solùm esse verum quòd illa iussio aut approbatio habet vim impliciti pacti: vnde multis casibus fallit: & præsertim quando operans ex alio capite tenetur gratis hortum alterius id petentis aut iubentis colere. Sicut accidit nobis respectu Dei, cui seclusa promissione tenemur in omnibus gratis obtemperare & seruire. Quare seclusa omni Dei promissione, quantumuis homo sua opera faceret spe mercedis, & hanc per illa mereri intendere, nullo tamen modo Deum ad eam sibi dandam obligaret, nec ad eam vllum ius acquireret. Sicut quantumuis seruus suo seruitio intendat suum dominum obligare vt sibi aliquod præmium conferat, frustra tamen id faciet, si hic ei nihil promiserit; nec hoc casu quidquam aliàs sibi indebitum merebitur.

55

Quod verum est etsi ipse domino suo dicat se ea intentione hoc vel illud opus facere vt tale præmium mereatur, nisi hic ostendat se id sub ea conditione acceptare, quo casu ei implicitè præmium promitteret. Ad hoc tamen non sufficit dominum id audientem tacere: quia cum habeat ius, vt seruus illud opus faciat sine vlla mercede, non tenetur illam conditionem acceptare. Et consequenter præcisè tacendo nõ magis potest dici eam acceptare, quàm eam contemnere, siue relicere: iuxta regulam Iuris 44. in 6. vbi dicitur: *Is qui tacet non fatetur.* Ex quo communiter inferunt, tacentem non consentire in suum præiudicium; sed solùm in favorabilibus, iuxta regulam 43. ibidem. vt fuscè docet Sanchez lib. 1. de matrim. disput. 5 n. 5. Quare dominus tunc tacens solùm censetur acceptare illud opus, quatenus sibi commodum est. Adde, si vt seruus esset diligentior,

Quando tacens censetur consentire, & quando non.

Sanchez.

dominus significaret se conditionem eam acceptare, sine animo præmium dandi, aut se ad hoc obligandi, peccaret quidem contra veritatem, tamen nullam faceret seruo iniuriam, nec hic acquireret vllum ius ad præmium, quia nullum habebat ius vt dominus illud serid promitteret. Sicut si quis suo debitori iniuste protrahentem solutionem, quo cum ad soluendum excitaret, aliquid fictè promitteret, accepta solutione, ei non teneretur, saltem ex iustitia aut fidelitate, promissum soluere.

Dices Primò, Multa sunt opera bona, ad quæ non obligamur; qualia sunt opera consilij euangelici: ergo hæc faciendo ex spe mercedis, hanc sine vlla promissione de condigno merebimur. Secundò, tacitum illud pactum non habet vim promissionis, quia non est materia iuramenti promissori. Tertio, quia qualicuius operam valentem vno aureo conduceret expressè medio aureo, teneretur huic ex iustitia dare integrum aureum, & tamen hoc ei non promississet: ergo hic sine vlla promissione integrum aureum mereretur.

Ad primum, nego consequentiam. Primò, quia, etsi Deus de facto ea opera nobis non præcipiat, tamen habet absolutum ius ea nobis præcipiendi: quare ea faciendo sub spe mercedis nõn possumus Deum obligare vt ea cum illa conditione siue cum eo onerè acceptet, aut impedire quo minus iuste velit nos ea facere sine vlla mercede. Secundò, quia etsi ad ea non obligemur sub vllò peccato, tamen ex gratitudine ob beneficia à Deo accepta sunt ei aliquo modo etiam debita, quatenus si velimus his prout conuenit satisfacere, debemus nos totos omniaque nostra Deo offerre, omniaque bona quæ possumus, eius causa facere, cum etiam hoc faciendo numquam possumus ei plenè satisfacere, sed solùm secundum quid, & quantum potest à nobis iure exigi.

Ad secundum, nego assumptum, eiusque probationem. nam qui sciens alterum suum hortum colere spe mercedis, eius operam cum ea conditione oblatam acceptat, hoc ipso promittit ei mercedem, & si iuraret se eam ita acceptare, ex iuramento obligaretur ei mercedem soluere, eodem modo ac si expressè iurasset.

Ad tertium, nego priorem partem antecedentis esse generatim veram. nam fallit quoties conducens operam alterius non obligatur ex iustitia ipsi pro ea integrum aureum promittere, siue quoties habet iustam causam eam medio pretio conducendi. vt accidit Primò, quòd alter ex alio capite tenetur gratis ipsi id exigenti suam operam impendere, sicut nos obligamur Deo. Secundò, quòd eò conducens nõ indiget opera alterius, eò quòd facile gratis, aut exiguis expensis posset aliunde similem operam habere, atque ira huius operam magis concludit gratia ipsius locantis, quàm sui, vt scilicet ille habeat occasionem aliquid lucrandi, qui aliàs magno suo incommodo deberet omni lucro carere. Prout etiam accidit in nostris meritis respectu Dei, qui ea magis nostris, quàm sua causa à nobis fieri

Fidè pro-
n. irrens non
obligatur
iuste extor-
quenti præ-
missum.

56

Gratitudo
in Deum
multa à no-
bis exigat, ad
quæ absolu-
te non obli-
gamur.

58

Multis casibus licet
medio pretio
alterius
operam con-
ducimus.

feri cupit. Tertio, quoties mercenarius sciens & prudens sine ulla necessitate ita alteri suam operam elocatur: tunc enim alter ei nullam facit iniuriam eam eo pretio conducendo, nec ille tunc plus sua opera meretur. quod si conducens sine locantis iniuria non poterat eius operam minore pretio quam integro aureo conducere (vt ferè fit deficientibus omnibus causis supra allatis) tunc tenetur ei integrum aureum persolvere. Quia cum tunc non possit licitè eius operam conducere nisi promittendo ei integrum aureum, hoc ipso quo sciens eam conducit medio aureo, per iniuriam est ei causa damni, & consequenter tenetur hoc ei reparare. Ad quod tenetur etiam ratione rei acceptæ, si inde factus sit ditior, & alter non intenderit suam operam gratis dare; sicut is qui aliam rem valentem vno aureo ab ignaro aut coacto vendere, emisset medio. Sed hic casus nullo modo competit meritis nostris erga Deum, qui potest à nobis gratis omnia opera exigere.

His adde, ne quidem in hoc casu locantem operam strictè loquendo mereri de condigno integrum aureum: atque ita consequentiam esse nullam. Quia si conducens omnino putasset eius operam non valere nisi medio aureo, & ex ea aliquo casu nullam accepisset utilitatem (vt si aratum ac satum agrum quem sine illius opera conducens non arasset, inundantes aquæ omnino reddidissent infructiferum) tunc ille non teneretur ei plusquam medium aureum dare. quod esset falsum; si hic de condigno fuisset integrum meritis; nam si ei promississet integrum, teneretur ei integrum dare, quia tunc fuisset de condigno eum meritis. Quare quod talis conductor teneatur aliquando integrum aureum alteri dare, strictè loquendo, non provenit ratione meriti de condigno; sed aut ratione damni alteri per iniuriam illati, aut ratione rei acceptæ, siue quia ab altero non gratis dante accepit rem sibi non debitam tantum valentem, quæ in suo effectu adhuc apud eum existat, quatenus inde factus est ditior. Quod, vt per se patet, non includit necessariò rationem meriti: nam si ea ratione conduxisset operam alicuius equi, eodem modo obligaretur, cum tamen equus non sit capax veri meriti.

62
Molina.
D.Thom.
CONCLUSIO IV. Probabilius est ad meritum vite æternæ requiri actum supernaturalem in substantia. Ita Molina in sua Concordia disp.6. & videtur aperte sententia D.Thomæ 1.2.q.114.art.3. vbi docet, nostros actus solum habere rationem meriti quatenus procedunt à Spiritu sancto, siue à principio supernaturali: quod non aliter est necessarium, quam quia illi debent esse supernaturales. vt ostendi disp.4. dub.3.

Pro quo Nota Primò, longè probabilius esse iustis præter virtutes theologicas infundi etiam habitus virtutum moralium, vt ex communiore Theologorum sententia ostendi disp.6. dub.2.

Secundò, habitum voluntari inhærentem, cum sit agens naturale & necessarium, semper vnà cum ea in actum influere, quoties ipsa pro-

Coninck de act. supernat.

ducit aliquem actum in quem habitus potest influere, siue quoties ipsa operatur circa ipsius obiectum formale. vt ostendi disp.6. dub.5. conclus.2.

Tertio, actus naturales & supernaturales posse habere idem obiectum formale. vt ostendi disp.5. dub.3.

Probat ergo Conclusio Primò, quia aliàs actus nostri non haberent proportionem cum præmio, quod in sua substantia est omnino supernaturale, & altioris ordinis. Nec sufficit, si dicas eos sufficienter habere hanc proportionem hoc ipso quo fiunt à filio, quia vt filiatio possit operibus nostris tribuere hanc proportionem cum præmio, debent ipsa ex se habere aliquam proportionem cum statu filiationis; qui cum omnino sit supernaturalis, sola illa opera sunt illi proportionata & ad illum spectantia, quæ sunt etiam ordinis supernaturalis.

Probat Secundò, quia, vt patet ex Iohannis 15. vers.5. Araucano cap.6. Trident. sess.6. can.3. non possumus naturæ viribus sine auxilio gratiæ facere vllum opus immediatè conducens ad salutem, quale est omne opus meritum vite æternæ: atqui huius nulla est alia ratio quam quia talia opera necessariò sunt in substantia supernaturalia: ergo dicendum est, omnia opera, quibus meremur vitam æternam, necessariò esse in sua substantia supernaturalia. Minor probatur, quia ad opera solum secundum modum supernaturalia sæpè sufficeret gratia externa, siue pia aliqua motio, quam Deus mediantibus creaturis, v.c. concionatoribus, bonis aliorum exemplis, fabitis ac horrendis aliquorum punitionibus, &c. in nobis excitaret. quod tamen dici non potest: quia, vt ostendi disp.4. dub.4. Pelagiani eiusmodi gratiam admitebant, & tamen fuerunt ab Ecclesia damnati. vide hac de re plura supra disp.4. dub.3. concl.3.

Probat Tertio, quia omnes actus virtutum moralium, qui ex obiecto suo & circumstantiis sunt proportionati ad merendam vitam æternam, si fiant ab homine iusto, fiunt ab habente eorum habitus supernaturales, atque ita necessariò ab his procedunt, iuxta dicta not. 2. & 3. & consequenter sunt supernaturalia. Confirmatur, quia, cum dicti habitus nobis infundantur, vt per eos actus meritorios eliciamus; frustra id fieret si possemus mereri vitam æternam per actus secundum suam substantiam merè naturales, quia ad eiusmodi actus eliciendos non indigemus habitibus infusis, sed ad summum aliqua gratia præueniente, v.c. pia aliqua cogitatione à Deo in nobis excitata.

Ex his patet responsio ad argumenta proposita pro contraria sententia numero 44. libenter enim concedimus iustos per opera misericordiæ, ac aliarum virtutum mereri regnum cælorum: sed dicimus hæc debere procedere ab habitu aliòue principio supernaturali. quod etiam communiter saltem in omnibus iustorum bonis operibus fit: vt ex dictis patet.

61
Cur ad meritum requiratur actio supernaturalis in substantia.

62
Iohann. 15.
Arauc. sic.
Trident.

63
Omnes actus virtutum hominis iusti sunt supernaturales.

Ad actus nò supernaturales in substantia non indigemus habitu infuso.

64

Vasquez.
Suarez.

CONCLUSIO V. Ut opus sit meritorium vitæ æternæ, non requiritur ut eliciatur aut imperetur à caritate. ita cum alijs Vasquez 1. 2. disp. 217. c. 2. & Suarez disp. 2. de Reuiviscencia meritorum sect. 3. num. 53. Patet Primò, quia Scriptura & Patres sæpissimè absolutè docent, opera misericordiæ aliaque similia mereri vitam æternam: quod falsum esset, si sola opera caritatis elicitæ aut imperatæ eam mererentur. Quia sic non esset absolutè verum alia virtutum opera eam mereri; nam solùm quandoque & per accidens eam mererentur, quando scilicet & quatenus à caritate imperarentur, quod ijs omnino per accidens est. Probatur Secundò, quia Scriptura satis apertè innuit contrarium. Nam Matth. 10. dicitur, recipientem iustum in nomine iusti, aut dantem alicui calicem aquæ frigidæ in nomine discipuli, non cariturum mercede. Certè si esset necesse hæc fieri ex caritate in Deum, non sufficeret ea facere in nomine iusti aut discipuli. Tertio, quia aliàs pleraque iustorum bona opera carerent sua mercede; quia communiter homines non solent operari ex caritate, sed ex motivo aliarum virtutum, & sæpissimè ex virtute spei, siue ex spe mercedis; quos tamen spes secundùm aliam sententiam confunderet, quia nullam mercedem reciperent. Quartò, quia aliàs qui præcisè ex amore erga fidem Christianam, iustitiam, aut castitatem eligeret potius mori, quàm contra has virtutes peccare, & ideo de facto occideretur, nullam ideo à Deo mercedem acciperet: quod apertè est absurdum, & contra communem Ecclesiæ sensum; quæ ita occisos ut Martyres colit, & eorum facta ut summè heroica ac meritoria summis laudibus effert; nec vnquam solet inquirere, an hoc fecerint ex affectu caritatis. Qua de re plura dixi tom. 1. de Sacramentis, quæst. 66. num. 150.

65
Matth. 10.

Dices Primò, Matth. 10. dum dicitur, omnè qui reliquerit domum, patrem, aut matrem, &c. accepturum vitam æternam, additur, *propter nomen meum*. vbi insinuat, eum hanc non accepturum, qui illa ob alium finem fecerit. Secundò,

Matth. 5.

Matth. 5. dicitur, *Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* ergo ad obtinendam mercedem necesse est ut diligamus amicos propter Deum. Tertio, Matth. 10. ut quis alium recipiendo mereatur vitam æternam, debet eum recipere in nomine Prophetæ, discipuli, aut iusti, id est propter Christum, cuius discipulus aut

Matth. 10.

Propheta est. Quartò, quia, ut dicitur Iohannis 15. & à Trident. sess. 6. cap. 16. ut mereamur debemus manere in Christo, & ab eo virtutem accipere, sicut palmæ à vite: illud autem fit per actum caritatis. Quintò, per omne nostrum meritum, quo mereamur augmentum gloriæ, augetur in nobis habitus caritatis: atqui hoc solùm potest fieri per opera à caritate procedentia: ergo per alia opera non mereamur augmentum gloriæ. Sextò, ut opus sit meritorium, debet referri in finem supernaturalem: ergo per actum caritatis.

Iohan. 15.
Trident.

66

Sed hæc omnia argumenta solùm probant sequentem nostram conclusionem: scilicet ut opus sit meritorium vitæ æternæ, debere ali-

quo modo referri ad Deum, siue ad aliquem finem supernaturalem: quod fit quoties aliquod opus aut habet Deum pro obiecto; aut fit ex spe mercedis supernaturalis, aut ex motivo aliquo spectante ad religionem aut statum hominis Christiani. Omnibus enim his modis fit propter Deum, quatenus omnis eiusmodi finis ex se ad Dei gloriam ordinatur. Et aliàs iustus qui ex affectu siue amore fidei Christianæ, quia hanc nolle negare, mortem pateretur, nisi simul eliceret actum caritatis, nihil mereretur: quod absurdum est.

Qui facit ali-
quid ob finem
aliquo modo
supernaturalem,
facit id
propter
Christum.

Ex quo patet solutio primæ & tertij argumenti: solùm enim probant, ut deserentes parentes, aut suscipientes discipulum Christi per hoc aliquid à Deo mereantur, non sufficere eos hoc facere ob commoda temporalia, aut similem causam; sed requiri ut id faciant aliquo ex dictis finibus: qui enim hos intendit, verè ea propter Christum dicitur facere.

Ad secundum, Respondeo ibi solùm dici, non sufficere nobis ad vitam æternam si solos amicos diligamus, & interim inimicos oderimus, atque ita peccemus mortaliter. Idemque & nihil aliud docet Apostolus 1. ad Corinthios 13. dum dicit neque fidem, neque opera misericordiæ, &c. nobis prodesse posse sine caritate, non quidem actuali, sed habituali: agit enim de ijs qui in schismate & mutuo odio viuunt; quibus etiam reliqua bona opera docet nihil prodesse, quamdiu volunt in schismate & dissensionibus persistere.

67

1. Cor. 13.

Ad meritum
requiritur
caritas non
actualis, sed
habitualis,
qua in Chri-
sto manemus.

Ad quartum, Respondeo ibi solùm dici nos nihil posse mereri sine habitu caritatis, quo in Christo manemus, & nisi opera nostra à Christo eiusque gratia virtutem merendi accipiatur; quæ conditio non solis actibus caritatis, sed etiam alijs iustorum operibus conuenire potest. omnia enim opera supernaturalia quæ iusti faciunt, faciunt manentes in Christo & virtute ab eo accepta.

68

Ad quintum, nego minorem: cum enim habitus infusus per opera nostra solùm meritorie augeantur, per quæuis opera meritoria omnes augentur: exceptis habitibus fidei & spei, quando hi alijs sunt intensiores, iuxta dicta disp. 6. n. 60. & 61.

Ad sextum, nego consequentiam: quia opera nostra etiam per alios actus præsertim fidei & religionis in ralem finem referri possunt.

CONCLUSIO VI. Probabilis est ut opus aliquod sit meritorium vitæ æternæ, id debere aliquo modo referri in Deum saltem indirectè, quatenus fit ex fine spectante ad fidem, spem, caritatem, religionem, aut statum hominis Christiani.

69

Probatur Primò, ex argumentis contra 5. concl. allatis, præsertim primo & tertio; quæ hanc conclusionem valdè insinuant. Secundò, quia aliàs opera nostra nullo modo sunt in obsequium Dei: atqui ut aliquid ab alio merear, debeo operari in obsequium ipsius (nam operando mea præcisè causa nihil ab alio possum mereri): ergo ut opera nostra à Deo mereantur vitam æternam, debent ob aliquem ex dictis finibus fieri. Tertio, quia Trident. sess. 6. c. 16. ut

Trident.

opus

sola opera
supernaturalia
sunt in
Christo.

opus sit meritum gloriae, requirit ut in Deo fiat & à virtute à Christo accepta: atqui opus cui supradicta conditio deest, non potest secundum mentem Concilij dici hoc modo fieri: ergo non est meritum vitae aeternae. Minor probatur, quia neque fit propriè propter Deum, eiusque obsequium, nec fit ex virtute quam Christus in nos ut in sua membra influit: nam sicut fumus solùm membra Christi, quatenus sumus Christiani, ita Christus eam virtutem solùm influit in opera, quae facimus ut Christiani: quae autem illa conditione carent, ea non facimus ut Christiani, sed ut homines rationales & naturales philosophi.

70 Dices, Omne opus moraliter bonum cum sit secundum legem naturae, & quoddam bonum naturae rationalis quae talis est, naturaliter cedit in honorem Dei auctoris vniuersae: ergo sufficienter propter eum fit. Respondeo, ut per aliquid opus aliquid ab alio merear, nõ sufficere quòd hoc quacumque ratione in ipsius commodum siue honorem cedat, sed est necesse ut hoc aliquo modo intendam, aliàs nullo modo id faciam in obsequium ipsius. v. c. quando magna industria agendo causam meam lucrorum litem, & ita sum occasio cui Petrus, qui similem litem habet, hanc etiam lucratur, huic mea opera prodest, quia tamen eam non impendo in gratiam ipsius, per eam ipsi non obsequor, nec ab eo aliquid mereor. Idemque est quando aliquis operatur moraliter bene ob finem merè naturalem, nullo modo spectando aut Deum; aut quòd ita operari deceat hominem Christianum, aut similem finem: tunc enim non videtur ea actione vere famulari Deo; & consequenter nõ meretur ab eo vitam aeternam. Et confirmatur, quia tunc homo non operatur ut Christianus, nec eius actio est formaliter actio hominis Christiani, & consequenter non videtur esse meritoria, saltem vitae aeternae; sed ut summum alicuius praemij temporalis: quia praemia supernaturalia tantum sunt promissa operibus fidelium quae talia sunt.

71 Dices Secundò, hinc sequi, plurima opera bona iustorum manere sine mercede, quia multi, praesertim rudiores, in operando raro spectant eiusmodi fines.

Respondeo negando assumptum, quia vix unquam aut fortè numquam fideles faciunt aliquid opus absolute bonum, nisi ex aliquo pio affectu, & sapissimè ex motivo spei, quia nimium aliquam mercedem à Deo sperant. Quod vel inde patet, quòd communiter ex iis aliqua fiduciam in Deum statim concipiunt; quod non ita naturaliter & sine alia reflexione communiter accideret, nisi ex simili aliquo motivo agerentur, ita ut actu sibi essent conscij se per ea opera Deo obsequi. Quod multò magis accidit in actibus heroicis, ut quando aliquis occiditur, quia non vult iustitiam aut castitatem deserere. Semper enim Christiani tunc reflectunt ad suum statum, siue quàm dedecent ea peccata Christianum; aut ad supplicia, quae eiusmodi peccata merentur: cum enim tunc videant se constitutos in termino vitae, ac debere statim coram Deo comparere, moraliter vix

fieri potest, ut voluntas bene constituta (qualis est ne cessariò ea, quae mortem peccato praefert) tunc nullum ad Deum, eiusque iudicium respectum habeat.

CONCLUSIO VII. Quòd opera non viatorum quantumvis aliàs bona, supernaturalia, ac libera, non sint meritoria augmenti gloriae: prouenit ex sola Dei ordinatione. Ita Auctores pro 3. concl. citati. Probatur, quia cum eiusmodi opera sint bona, libera, supernaturalia, & aliàs ex se proportionata tali praemio, nulla potest iusta ratio fingi, cur id nequeant mereri, nisi quia Deus ita statuit, siue quia ijs deest promissio quae ad rationem meriti, ut supra ostendi, requiritur: Quod maximè videtur clarum in operibus existentium in Purgatorio aut olim in limbo; qui nondum beatitudinem erant adepti, nec omnino positi in via termino. Quare nulla videtur alia esse ratio cur non poterint maiorem gloriam mereri, quàm defectus promissionis & ordinationis diuinæ, siue quia Deus eorum actibus nullam praemium promissit, neque eos ulterius quidquam mereri voluit. Confirmatur, quia, ut dicitur 1. ad Corinth. 9. & ad Philip. 3. hoc tempus est nobis concessum ad merendum, sicut certantibus in stadio: atqui his ex sola agonothetae voluntate praefigitur certum tempus, quo eorum industria possit mereri praemium, & post illud nullo modo est eo digna: ergo idem est de nostris operibus respectu vitae aeternae.

Hinc sequitur, cum peccata natura sua sine vlla Dei constitutione mereantur poenam, etiam in inferno facta verè mereri augmenti poenae: quamuis Deus statuerit hanc non augere; quia hoc ita conueniebat: ne illi qui ita sunt extremè miseri ut suam miseriam nullo modo possint aut tollere aut minuire, eam in perpetuum continuò sine vllò termino augerent; praesertim cum ob defectum gratiae impossibile ipsis sit non saepe peccare, saltem aliquo peccato in genere. & haec etiam ratione eos Deus infra condignum punit.

72
Cur post
mortem
nequeamus
mereri.

1. Cor. 9.
Philip. 3.

Damnati
suis peccatis
verè merentur
augmentum
poenae,
et si Deus
hoc iis non
infligat.

D V B I V M V.

Vtrum per nostra merita acquiramus verum ius ad vitam aeternam, & quae ratione, siue ex qua virtute Deus obligetur eam nobis dare, & de facto det?

73 PRIMò, quidam docent, Deum nullo modo obligari iustis pro suis meritis dare vitam aeternam, nec hos ad illam vllum ius acquirere. Primò, quia is qui alteri aliquid debet, est hac ratione eo inferior ei que subiectus: atqui Deus nulla ratione potest nobis esse inferior: ergo nulla ratione potest nobis aliquid debere. Secundò, quia si haberemus ius ad vitam aeternam, eamque Deus obligaretur nobis dare, non posset sine nostra iniuria eam nobis negare: atqui hoc est falsum; quia, et si Deus priuaret omnes Beatos sua beatitudine, nullam iis faceret iniuriam: ergo nullum ad eam habemus ius. Hanc tenet Durandus in 2. d. 27. q. 2.

Durandus.

M 4

Alij

74

Medina.
Sotus.
D. Thom.

Sotus.

2. Tim. 4.

Hebr. 6.

Scotus.
Gabriel.

76

Sotus.
Hosius.

Tapperus.

Sotus.

77
Iustitia spectat medium rei.

Proportio alia arith-

Alij Secundo, volunt Deum nobis nullo modo obligari dare vitam aeternam, sed obligari sibi ipsi quatenus quod ipse ordinavit fieri, non potest non implere. Ita Medina 1. 2. q. 114. ar. 3. Sotus lib. 3. de Gratia c. 7. in respons. ad 2. & videtur insinuare D. Thomas 1. 2. q. 114. ar. 1. Sed haec sententia non videtur differre a priore, & eiusdem argumentis nititur. Quidam tamen ex illis, ut Sotus, admittunt iustos habere verum ius ad gloriam, in quo a priore sententia differunt: in hoc tamen parum consequenter loquuntur, ut infra magis ostendam.

75

Tertia sententia docet, Deum ex iustitia commutativa nobis obligari dare vitam aeternam. Primo, quia meritum de condigno necessario respicit debitum iustitiae commutativae in eo, a quo meremur: atqui verè de condigno meremur ut Deus det nobis vitam aeternam: ergo hic ad illud obligatur ex iustitia commutativa. Secundo, quia nos habemus verum ius ut Deus det nobis vitam aeternam: atqui hoc respicit debitum iustitiae: ergo vita aeterna ex iustitia nobis est debita. Tertio, quia Apostolus 2. ad Timotheum 4. ait: *In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Vbi docet, iustis debitam coronam iustitiae, quam reddet iustus iudex; aperte insinuans illam esse debitam ex iustitia, & Deum eam reddendo exercere actum iustitiae. Confirmatur, quia idem ad Hebraeos 6. ait: *Non enim iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis vestri.* Vbi insinuat, Deum fore iniustum si obliuisceretur operis nostri boni non reddendo ei praemium. Hanc videntur tenere Scotus in 1. dist. 17. qu. 2. §. *Hic potest dici, vers. Contra ratio meriti.* Gabriel in 2. d. 27. q. 1. a. 2. in prob. 1. conclus. Vbi docent, meritum de condigno necessario respicere debitum iustitiae commutativae; & nos de condigno mereri a Deo gloriam, Eandem etiam tenent aliqui recentiores.

Quarta sententia docet, Deum in distributione praemiorum exercere iustitiam distributivam; quia pro proportione meritorum diversis diversam gloriam reddit. Ita Sotus citatus nu. 74. Idem insinuat Hosius in Confessione Catholica cap. 73. §. *Ceterum cum dixit Paulus.* & Tapperus in art. 11. Louanien. & quidam alij. Quidam autem ex his Auctoribus docent, Deum nullo modo obligari nobis, ut det nobis gloriam, ita Sotus. An autem hac in re consequenter loquantur, patebit ex dicendis. Ut verò haec difficultas possit clarè explicari primo alia examinanda est; scilicet in quo consistat ratio iustitiae distributivae. Cum enim hoc valde controversum sit inter Doctores, prius explicandum est, ut possimus videre an Deus reddendo nostris meritis gloriam exerceat iustitiam distributivam.

Qua in re ut clarius procedamus, notandum est secundum communem sententiam, iustitiam, ut est communis commutativae & distributivae, spectare medium rei, siue aequalitatem inter datum & debitum, hoc autem est duplex; nam quandoque aliquid est debitum secundum proportionem arithmeticam, quae praecise spectat aequalitatem duarum rerum inter se

fine respectu ad alias, ideoque haec proportio solum necessario respicit duas personas, scilicet cet debitorem, & cum cui debetur, sine respectu ad alias. Alias aliquid est debitum secundum proportionem geometricam; quae est proportio proportionum, & necessario respicit plures personas, quibus aliquid debetur; ut talis sit proportio inter res distribuendas, qualis est inter personas accipientes. v. c. sint 14. autem distribuendi inter tres studiosos secundum proportionem doctrinae eorum: inter quos primus sit duplo doctior secundo, & hic duplo doctior tertio, primus debet habere 8. aureos; secundus 4. tertius 2. Ut sicut in prioribus respectu posteriorum est dupla proportio doctrinae, ita sit etiam dupla proportio praemij. Et constat quidem iustitiam distributivam communiter respicere hanc secundam proportionem; sed dubitatur, an hoc ei sit essenziale, & an per hoc proprie a commutativa differat.

Quidam id negant Primo, quia quando aliquod beneficium conferret dignissimo, exerceret vera iustitia distributiva: atqui hic non reperitur illa proportio geometrica, quia haec necessario dicit plures recipere aliquod praemium; in eo autem casu vnicus id recipit: ergo distributiva non respicit necessario talem proportionem. hoc autem argumentum maxime videtur vigere quando vnicus se offert ad illud beneficium accipiendum.

Nec satisfacit, si dicas etiam hic reperiri eiusmodi proportionem inter dignitatem accipientis beneficium, & indigentiam eorum qui id non accipiunt; quatenus sicut illius dignitas, spectatis omnibus circumstantijs, est proportionata beneficio accipiendo, horum verò non est proportionata, ita ille accipit beneficium, hi verò non accipiunt. hoc, inquam, non satisfacit; quia simili modo in omni commutativa posset reperiri eiusmodi proportio. Nam debens alicui 100. dum ei soluit, ideo dat ei centum, quia tantum ei debitum est, & alijs nihil dat, quia ijs nihil est debitum: pater tamen in hoc casu intervenire solam iustitiam commutativam. Secundo, quia etiam in iustitia commutativa saepe reperitur eiusmodi proportio; ut patet in varijs operarijs, quorum vnus alio plus meritis est, ideoque plus accipit. Et praesertim quando aliquis multa varijs debens non potest omnibus integrè solvere, qui tunc tenetur proportionaliter plus solvere illi cui plus debet, & minus ei cui minus debet. Imò etiam in alijs virtutibus haec proportio reperitur, ut in obsequantia, qua Superiores honoramus: quo enim quisque est in maiore dignitate, eo maior honor ei debitus est.

Addunt iidem, iustitiam distributivam per hoc proprie differre a commutativa, quòd haec respiciat ius omnino strictum in eo cui aliquid debitum est, & quòd sit vel dominium, vel ei aequalitatis; illa verò respiciat ius minus strictum, & quòd sine vera iniuria violari possit: nam illi, quibus beneficia aut officia publica conferti debent, ante quam iis conferantur, non habent ad ea strictum ius; sed per collationem aut saltem per praesentationem aut denomina-

met. ca. alia
geometrica.
vtriusque
descriptio.

78

79

tionem tale ius illis confertur. Vnde fit quod per violationem iustitiæ distributiæ præcisè non incurratur obligatio restituendi. Ita quidam apud Rebell. de Obligationibus p. 1. l. 1. d. 3. sect. 3. Eamque ex parte sequitur Malder. de Iustitia tract. 1. c. 1. dub. 4.

Rebell.
Malderus.

80 Sed hæc patiuntur graues difficultates. Primò, quia apertè repugnant Aristoteli 5 Ethic. c. 3. & D. Thomæ 2. 2. qu. 61. art. 2. & toti antiquitati, vt fusè docet Valquez 1. 2. disp. 223. cap. 4. à quorum sententia malè omnino disceditur, quando nulla vrgens ratio ad id cogit: hic autem, vt patebit ex solutione argumentorum, nulla omnino ratio nos ad hoc viget. Secundò, quia inde sequeretur, collationem beneficiorum aut officiorum publicorum communiter non fieri ex iustitia distributiua, nec posse ad eam pertinere. Quia ij quibus ea debent conferri, siue quibus legitime conferuntur, ad illa nullum omnino habent ius: cum enim non sint instituta in commodum recipientium, sed solius communitatis, nulla apparet ratio, vnde hi ante collationem, aut præsentationem, &c. habeant ius vt illa ipsis conferantur. Quod clarissimum est, quando ij quibus conferenda sunt, non sunt membra illius communitatis, cuius illa beneficia aut officia sunt, vt si beneficium alicuius Ecclesiæ conferatur clerico alterius Ecclesiæ, aut etiam patriæ. Nec enim tunc vlla ratio excogitari potest, cur hic habeat ius ad illam collationem, & tamen si sit reliquis omnibus dignior, ex vera iustitia distributiua ei conferatur, nisi particularis ratio obstat.

Clerici communitate nullum omnino habent ius ad beneficia sibi conferenda.

81 Dices, tales omnes habere aliquod ius ad talem collationem, hoc ipso quo ceteris sunt digniores quibus beneficium conferatur; eò quod ius hinc latè sumatur, vt significet solum illam dignitatem, qua quis præ ceteris dignus est cui tale beneficium conferatur. Sed præterquam quod hoc sine vlla ratione dicatur, contrà facit Primò, quod repugnet communi conceptui & receptæ significationi illius nominis *Ius*. communiter enim omnes concipiunt hæc vt distincta, scilicet *aliquem esse dignum aliquare, & eum habere ius præsertim iustitiæ* (nam de tali iure illa responsio intelligenda est, vt faciat ad rem) vt hæc ei detur. Secundò, quia si dicta essent idem, sequeretur Primò, omnem pauperem dignum cui conferatur eleëmofyna, præsertim si ceteris sit dignior, habere ius iustitiæ vt ei eleëmofyna detur, & eum qui alteri gratis contulit aliquod beneficium, habere ius iustitiæ vt simile ei repèdatur, quia hic eo dignus est: quisquis enim tibi bene fecit, hoc ipso dignus est, vt ei etiam benefacias. Imò hic longè verosimiliùs posset dici ad hoc habere ius iustitiæ, quàm ille clericus ad collationem beneficij. Sequeretur Secundò, actus gratitudinis ac eleëmofynæ, præsertim quando hæc digniori confertur, esse actum iustitiæ distributiæ, quia redderent alijs id, ad quod habent tale ius iustitiæ, quale secundùm illos distributiua habet pro obiecto. hæc autem sunt apertè absurda: ergo etiam illa vnde sequuntur.

82 Tertiò, sequeretur ex illa sententia, violationem iustitiæ distributiæ per se non esse pec-

catum mortale, quia eius obligatio solum naceretur ex iure alterius improprie sumpto, nec vilo modo stricto: quale violare per se non est peccatum mortale, vt patet in faciente contra gratitudinem, quod per se non est peccatum mortale, nisi simul lædatur grauius caritas, aut similis virtus. Vnde vltèrius sequeretur, iustitiam distributiua non inducere strictam obligationem, & consequenter non esse veram iustitiam, quia omnis obligatio veræ iustitiæ est stricta. Plura contra hanc sententiam possent adferri, sed hæc iam sufficienter refutant.

Quare omnino videtur cum Aristotele & S. Thoma supra citatis, & communi antiquorum sententia dicendum, iustitiam distributiua essentialiter respicere proportionem geometricam; & per hoc distingui à commutatiua.

Vt autem facilius & hoc intelligatur, & contraria argumenta soluantur; Nota Primò, hanc proportionem posse dupliciter in aliqua distributione alijsque actibus reperiri. Primò, per se, & cum mutuo & necessario accipientium inter se respectu & ordine; ita scilicet vt vnus ideo plus accipiat quia alteri minus est debitum, & contrà; v. c. in exemplo supra dato primus studiosus ideo accipit 8. aureos, quia alij sunt eo tanto indoctiores, minus accepturus si alij essent doctiores, quantumuis ipse esset tam doctus quàm de facto sit, & similiter alij accipiunt minus, præcisè quia ille est ipsis doctior. Secundò, per accidens, vt quando vari operarii ratione diuersi laboris ac industriæ lucratum diuersam mercedem, alius alio maiorem; v. c. vnus 10. alius 15. tertius 20. tunc enim in soluenda mercede plus datur ei, qui plus laboris ac industriæ adhibuit; sed sine vilo respectu siue necessario ordine ad reliquos: nec enim ideo ille accipit 20. quia alij minus laborarunt minusque recipiunt (quantumuis enim hi tantum laborassent, quantum ipse, tamen ipse acciperet 20.) & similiter alij non ideo accipiunt solum 15. aut 10. quia alter plus laborauit, sed præcisè quia ipsi non sunt plus meriti, sine vlla dependentia à merito alterius. In solo priore casu est vera & proprie dicta distributio pecuniæ, & vera proportio geometrica; quia tam hæc proportio quàm distributio dicuntur quædam proportionem accipientium inter se cum mutuo ordine ac respectu. Qui respectus cum non reperitur in secundo casu, in quo singulis datur sua portio absolute & sine respectu ad alium, non est vera distributio, sed mercedis solutio; nec proportio geometrica, sed eius solum quædam apparentia.

83
Aristot.
D. Thomas.
Iustitia distributiua essentialiter respicit proportionem geometricam.

Proportio geometrica alia per se, alia per accidens.

Proprie dicta distributio, ac proportio geometrica, quid requirant.

Nota Secundò, bona communia ita distribuenda esse duplicis generis: quædam enim sunt instituta in vtilitatem & commodum ipsorum accipientium, ita vt certis aliquibus, posita certa conditione, debeant distribui in premium virtutis aut laboris, aut tamquam honorarium dignitatis aut officij quod gesserunt, aut in leuamè paupertatis, aut quia sunt pars talis communitatis, cuius illa bona sunt. Vt cum assignata est summa pecuniæ distribuenda aut studiosis collegij, secundùm proportionem doctrinæ aut paupertatis: aut magistratui alicuius

84

vrbis

Violans iustitiam distributivam quando & quibus tenetur restituere.

85

urbis pro ratione dignitatis cuiusque, &c. & tunc unicuique accipientium est debita sua portio ex iustitia commutativa. ideoque male distribuens tenetur restituere ei, qui minus quam debuit accepit.

Alia sunt proprie & per se instituta in commodum solius communitatis, aut in augmentum divini cultus. Qualia sunt beneficia Ecclesiastica & officia publica: ad qua communiter & per se loquendo nullum omnino habent ius ii, quibus distribuenda sunt, antequam iis sint collata, aut ipsi a patronis ad ea sint presentati, aut electi, &c. habet tamen communitas strictum ius ut sui officiales quibus hec distribuenda committit, ea conferant iis qui dignissimi sunt, quia bonum commune hoc exigit. Quare hac male distribuens communiter non tenetur neglectis quidquam restituere, quia nullum horum ius violat, nec iis iniuriam facit. Violat tamen ius ipsius communitatis, cui ex iustitia commutativa ratione officii obligatur dicta bene distribuere; ideoque tenetur ei ad restitutionem, si quod damnum inde accipiat. Sicut œconomus alicuius patris familias iussus conducere varios operarios pro suo domino, si neglectis melioribus conducat ignaros aut ignavos, non tenetur illis neglectis ad ullam restitutionem, quantumvis hiea ratione magnum lucrum perdat; tenetur tamen suo domino restituere omne damnum quod inde patitur: quia huic ex iustitia obligatur optimos conducere. distribuens autem nomine communitatis officia publica, omnino se habet in ius illius œconomi, & ii, quibus ea distribuenda sunt, instar illorum operariorum. Ex quo multum confirmantur dicta supra num. 80. nam sicut hi operarij quantumvis alijs digniores nullum habent ius ut ab illo œconomo conducantur, ita nec clerici digniores habent ius ut ipsis beneficia conferantur.

86

Ex dictis patet Primò, rem ex iustitia distribuendam debere esse certam ac determinatam, & consequenter finitam, quæque non augeatur ex eo quod plures sint magisque digni qui eam debeant participare; nam alijs nequit inter accipientes reperiri supra dictus respectus ac ordo: ita ut unus ideo accipiat minus, quia alter meretur plus accipere. Si enim crederet res distribuenda pro numero aut dignitate participantium, tum semper æquè digni æqualiter acciperent, siue essent alij us digniores, siue non.

87

Obligatio iustitiæ distributiæ nascitur ex commutativa.

Patet Secundò, obligationem iustitiæ distributiæ semper supponere obligationem iustitiæ commutatiæ, qua distribuens vel iis, quibus res distribuenda est, vel ipsi communitati, aut alicui alteri cuius nomine eam debet distribuere (iuxta dicta not. 2.) obligatur iustam proportionem in distributione servare. Quia aliàs hic nulla esset stricta obligatio eam proportionem servandi, & consequenter nec esset vera iustitia, quæ necessariò strictam obligationem respicit.

Iustitia necessario respicit strictam obligationem.

88

Dux militi bene agentis conferens præmium,

Patet Tertio, ducem dantem militi siue vni, siue pluribus aliquod præmium ultra stipendium, eò quod fortiter se in bello gesserit, non exercere iustitiam distributivam, sed actum libera-

litas, si id det pro iis factis, quibus secundum reipublicæ leges non obligabatur id dare: aut actum iustitiæ commutatiæ, si legibus regni aut reipublicæ tale præmium iis factis erat statutum. Tunc enim illi ex condigno id sunt meriti. nisi forte ea præmia sint statuta pro iis solis, qui optimè se gesserunt, ita ut quantumvis aliqui se strenuè gerant, ea tamen præmia nec accipiant nec mereantur, si alij fortè se melius gesserint. Aliàs enim si ij qui fortiter egerunt non ideo plus vel minus accipiant, quia alij plus minusve fortiter egerunt, non recipiunt ea præmia cum dicto respectu ad alios; quod tamen ad proportionem geometricam, & consequenter ad iustitiam distributivam omnino necessarium est.

quandoque exercet actus liberalitatis, quandoque iustitiæ commutatiæ, quandoque distributiæ.

Patet Quarto, responsio ad argumenta contraria allata n. 78.

89

Ad primum, Respondeo ibi servari hanc proportionem: quia talis accipit hoc beneficium cum respectu ad alios non accipientes, quia scilicet hi vel minus digni sunt, vel se non offerunt, non accepturus, si essent digniores qui se offerrent. Secus est quando quis solvit debitum creditoris, quia huic tantum solvit præcisè quia tantum ei debet, eodem modo solvitur et si alteri plus deberet. & ideo præcisè alteri nihil solvit, quia ei nihil debet, similiter non solvitur et si nulli alteri deberet. Quòd si pluribus deberet, nec posset omnibus integrè solvere, soluendo singulis pro rata debiti, quantum posset, tunc simul cum iustitia commutativa exercet veram distributivam: quia bona ad qua illi communiter habent ius, ipsis proportionem geometricam distribuere. Ex quo patet solutio instantiæ ad objectionem.

In solitione debitorum quandoque reperitur distributiva.

Ad secundum, negandum est assumptum: nam solvens operarijs, aut honorans Superiores, id non facit cum in ius illo respectu & dependentia, ut patet ex dictis. Aut si debitor aliquando suis creditoribus solvat cum dicto respectu, tunc simul admiscet iustitiam distributivam, ut iam ostendi. His adde, et si in alijs virtutibus quandoque eiusmodi proportio servanda sit, id tamen ijs esse per accidens: & tum deficient à ratione distributiæ iustitiæ ob diversam rationem debiti, siue quia in ijs non reperitur debitum iustitiæ.

In alijs virtutibus potest reperiri proportio geometrica siue iustitia distributiva.

CONCLUSIO I. Deus promittendo nostris bonis operibus præmium æternum, his factis constituitur nobis verè præmij debitor, ita ut non solum sibi, sed etiam nobis obligetur, id dare. Ita Bellarm. l. 5. de iustific. c. 14. Suarez relect. de libert. divina, disp. 2. sect. 2. n. 33. Idem aperit docet D. Augustinus serm. 16. de verbis Apostoli, paulò post initium, ubi ait: *In his enim quæ iam habemus, laudemus Deum largitorem: in his quæ nondum habemus, tenemus debitorem. Debitor enim factus est nobis, non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittenda.* Deinde fulius ostendit, nos posse exigere à Deo promissum præmium, non quia aliquid ei prius dedimus, sed quia id ipse promittit. Pro eadem plures alios Patres citant Bellarm. & Suarez supra.

90 Deus nobis sua promissione constituitur debitor. Bellarm. Suarez. Augusti.

Probatur Primò, quia verè de condigno meremur ut Deus det nobis vitam æternam: at qui,

vt ostendi suprà n.8. & 10. hoc supponit Deum nobis debere id, quod ita sumus meriti: ergo Deus hoc nobis verè debet. Secundo, quia vita æterna in Scriptura dicitur merces, & comparatur denario quem operarij merentur, & dicitur reddi tamquam corona iustitiæ à iusto iudice, vt ostendi suprà n.20. & 75. atqui hæc valdè improprie dicerentur si Deus nullo modo nobis obligaretur dare vitam æternam: ergo dicendum est eum aliquo modo ad hoc obligari. Tertio, clarissimè id probatur ex c.4. ad Rom. vbi dicitur: *Ei autem qui operatur merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum.* vbi agit de mercede à Deo nobis danda pro bonis operibus, & docet eam dari secundùm debitum, & quidem excludente gratuitam donationem; quod dici non posset, si nobis non esset verè debita.

CONCLUSIO II. Iusti suis meritis acquirunt verum ius ad vitam æternam. Ita Suarez suprà n.42. idemque supponit Bellarm. suprà, & videtur aperte sententia D. Augustini n.90 citati: vbi docet, Deum ita nobis debere promissa præmia, vt possimus ea ab eo exigere, est nos habere ius ea ab ipso exigendi. Sequitur etiam aperte exhibidè dictis, nam concipi nequit quomodo Deus nobis obligetur vt ea nobis det, idque propter nostra merita, nisi nos habeamus ad ea aliquod ius. Confirmatur, quia si pernostramerita non acquireremus verum ius ad vitam æternam; Deus nobis eam tribueret ex mera liberalitate ac gratia: quod enim alicui dono non habenti ad id ius, gratis dono: atqui, vt patet ex Apostolo ad Roman. 4. citato n.90. Deus nostris meritis mercedem ita dat ex debito, vt non det eam gratis: ergo ad eam habemus verum ius.

Ad primum argumentum contrarium allatum n.73. nego maiorem generatim sumptam: nam omnis Superior qua talis suis subditis obligatur legitime eos gubernare, & tamen qua Superior non est ijs inferior. his adde, nos ita habere ius ad vitam æternam, vt tamen illud ipsum ius subiectum sit ipsi Deo, & sub ipsius dominio, quare ratione illius non potest nobis vlla ratione esse subiectus aut inferior. Ex quo etiam patet solutio 2. argumenti; nam cum ius quod habemus ad vitam æternam sit multò magis ipsius Dei, quam nostrum; ipse non facit nobis vllam iniuriam id nobis etiam sine vlla nostra culpa auferendo, quia auferit nobis id quod suum est, & quidem magis suum quam nostrum: sicut enim vita nostra, & quidquid sumus vel habemus, magis est ipsius quam nostrum; ita illud ius & magis & perfectius est ipsius Dei, quam nostrum. Deus autem auferendo à nobis quod suum est, nequit nobis facere iniuriam. Etsi enim habeamus ius ad vitam æternam, tamen non habemus ius ne Deus hoc nobis pro sua voluntate auferat: hoc ipso enim, quo ipse habet perfectum omnino ac plenum illius iuris dominium, habet etiam ius illud destruendi; quare id potest sine nostra iniuria facere: nemo enim vtendo suo iure facit alteri iniuriam.

CONCLUSIO III. Obligatio, qua Deus te-

netur iustis dare gloriam pro meritis, non est obligatio iustitiæ commutatiuæ proprie dictæ, sed iustitiæ latè sumptæ, prout includit fidelitatem ac alias suas partes potentiales. Hæc est D. Thomæ 1. 2. q. 114. a. 1. eamque fusè defendit D. Thomæ. Vasquez ibidem disp. 224. c. 2. & sequentibus, vbi ostendit esse ferè communem. Omissis autem varijs rationibus, quibus alij probare solent inter Deum & hominem non posse esse proprie dictam iustitiæ, hac vnica videor mihi conclusionem sufficienter probare. Quia scilicet omnis qui facit contra, siue violat obligationem iustitiæ commutatiuæ, facit veram iniuriam ei cui ex iustitiæ obligatur eam non violare: atqui Deus nobis inuitis & sine nostra culpa negando gloriam, facit contra obligationem qua nobis obligatur eam dare; & tamen nullam nobis facit iniuriam, vt ostendi nu. 92. ergo non obligatur nobis eam dare ex iustitiæ commutatiua. Maior patet; quia facere alicui iniuriam nihil est aliud quam iniuste eius iniuri ius violare; quod facit quisquis ita violat eiusmodi obligationem.

Ex dictis sequitur Primo, nostra merita ex natura sua alijque circumstantijs esse quidem talia, vt sint nata nobis parere verum ius iustitiæ, si respicerent personam aptam nobis ex iustitiæ obligari; huius tamen defectu parere ius minus perfectum, & inferioris ordinis.

Patet Secundo, responsio ad argumenta allata n.75. pro tertia sententia. Ad primum, Respondeo maiorem fallere in meritis erga Deum, idque ob rationem iam dictam, ob quam in secundo argumento etiam neganda est minor. Ad tertium, Respondeo cum Cornelio Cornelii in illum locum ad Timoth. num. 212. Apostolum vitam æternam vocare coronam iustitiæ; quia merita, quibus redditur, ex se nata sunt parere ius iustitiæ, idque de facto parent, si Deus nobis posset ex iustitiæ obligari: & ob eandem causam Deus dicitur nobis reddere gloriam vt iustus iudex; quia id facit ex virtute valdè simili iustitiæ strictè sumptæ, quæque lato modo iustitiæ in Scriptura vocatur. & ob similem causam ad Hebr. 6. dicitur non esse iniustus vt obliuiscatur operis nostri: nam Scriptura omnem malitiam ac peccatum vocat iniquitatem, siue iniustitiam. 1. Ioannis 3. *Omnis qui facit peccatum, iniquitatem facit; & peccatum est iniquitas.* Consonat his D. Augustinus in serm. 16. de Verbis Apostoli, paulò post initium, vbi ait: *Bonitas enim eius qui promissit, dabit, ne in malitiam fides conuertatur: qui autem fallit malus est.* Loquitur de Deo sua promissione se nobis debitorem constituentem.

CONCLUSIO IV. Deus reddens iustorum meritis præmia, non exercet proprie dictam iustitiæ distributiua, sed solum quamdam eius imaginem, quatenus pro diuersitate meritum, diuersis diuersam gloriam tribuit. Ita Vasquez 1. 2. disp. 224. c. 4. & sequentibus. Sequitur aperte ex dictis num. 83. & sequentibus: vbi ostendi iustitiæ distributiua necessariò versari circa proportionem geometricam, secundùm quam diuersis aliqua tribuuntur, aut non tribuuntur cum mutuo inter se respectu: quod

D. Thomæ. Vasquez.

Cur Deus nequeat nobis obligari ex vera iustitiæ.

94 Merita parent nobis ius iustitiæ, si Deus posset nobis ex iustitiæ obligari.

Cornelius. Ad Tim. 3.

Hebr. 6.

1. Ioan. 3. August.

95

Vasquez.

Deus

Roman. 4.

91 Inuitis. Bellarm. August.

Rom. 4.

92 Non omnis debitor qua talis est inferior creditore.

Omne nostrum ius est magis ipsius Dei, quam nostrum.

idcoque sine vlla iniuria id nobis potest auferre.

Veni suo iure non facit iniuriam.

93

Deus in distributione præmiorum nullo modo obseruat; nam unicuique dabit tantam gloriam quantum erit meritis sine vlllo respectu ad alios. Nulli enim ideo dat maiorem aut minorem gloriam, quia alij plus minusue meriti sunt, sicut necessarium fit in exercitio iustitiæ distributionæ.

D V B I V M VI.

Vtrum possimus mereri primam gratiam iustificantem?

96

Nullus de facto potest mereri primam gratiam.

August.

Arausic.

Mileuit.

Non meretur de condigno primam gratiam iustificantem.

Questiones de nomine sunt aliquando necessaria tractanda.

97

Sotus.

Trident.

HAc in re satis constat inter Catholicos, Primò, nos de facto nullo modo mereri primam gratiam generatim sumptam tam pro actuali quam habitualinam omne opus nostrum, quacumque ratione meritorium bonorum spiritualium debet procedere ex gratia, vt contra Pelagianos & Semipelagianos multis locis docent S. August. & Concilia Arausicanum & Mileuitanum. Constat Secundò, nos non posse de condigno mereri primam gratiam iustificantem, quia, vt ostendi dub. 4. vt aliquid supernaturale à Deo de condigno mereamur, necessarium requiritur vt simus in statu gratiæ.

Duplex igitur restat difficultas. Prima, vtrum secundum præsentem rerum statum possimus de congruo mereri primam gratiam iustificantem? Secunda, vtrum per potentiam Dei possimus mereri gratiam absolute primam tam actualem quam habitualem? & hanc disputabimus dub. 7. hinc autem agemus de priore. In qua rursus inter Catholicos satis constat, ad hanc gratiam extra martyrium aut vsum Sacramenti suscipiendam, in peccatore prærequiri contritionem supernaturalem, saltem virtuaalem, qualis est omnis actus veræ caritatis erga Deum. Item hanc contritionem esse sufficientem ac vltimam dispositionem ad gratiæ habitualis infusionem, quamque hæc infallibiliter sequitur. Sed est dubium an illa hanc de congruo mereatur. vnde patet, hanc questionem esse magis de nomine quam de re; est tamen necessarium explicanda, vt quedam Patrum ac Conciliorum loca possint intelligi.

Sotus igitur l. 2. de Gratia c. 4. & quidam alij absolute negant, nos posse vlllo modo mereri primam gratiam habituaalem. Primò, quia alias non iustificemur gratis, sed ex operibus: atqui hoc est falsum: ergo etiam id vnde sequitur. Secundò, quia Trident. sess. 6. cap. 8. docet, nos ideo dici gratis iustificari, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsam iustificationis gratiam meretur: ergo hanc de congruo non mereamur. Tertio, quia id, quod datur meritis, habet rationem mercedis: atqui prima gratia iustificans siue prima iustificatio, nequit habere rationem mercedis: ergo non datur meritis. Quarto, quia actus disponentes ad iustificationem, & gratia eos præueniens respectu gratiæ iustificantis se habent sicut motus ad terminum: atqui id quod est causa termini, est etiam causa motus: ergo si possimus mereri primam gratiam iustificantem, poterimus etiam mereri primam gratiam præuenientem. quod aperte falsum est.

CONCLUSIO. Probabilius est peccatorem præuentum gratia actuali posse de congruo mereri primam gratiam iustificantem, siue suam iustificationem, ac peccati remissionem. Hanc cum multis alijs fuse defendit Vasquez l. 2. disp. 218. c. 2. &c. Et pro ea adfert multas sententias Patrum docentium nos per fidem, & humilem peccati confessionem (quatenus scilicet hæc includunt debitam illius detestationem siue contritionem) mereri illius remissionem; quod non potest intelligi nisi de merito de congruo. Ex quibus etiam quasdam citabo num. 102. Eandem expressè tenet D. Thomas in 2. d. 27. art. 4. ad 4.

Probatum Primò, ex Trident. sess. 14. cap. 4. vbi ait: *Fuit autem quous tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius.* Et infra ait contritionem caritate perfectam nos Deo reconciliare, scilicet impetrando nobis remissionem peccati, vt prius dixerat. vbi aperte docet, contritionem impetrare remissionem peccatorum siue iustificationem; quæ pro eodem habentur: atqui hæc impetratio non fit per veram & formalem orationem, sed per meritum de congruo: ergo contritus de congruo meretur iustificationem. Minor probatur, quia contritio non est formaliter oratio, nec per eam quidquam à Deo verè & propriè petimus, sed solum peccata detestamur, quod clarissimum est in eo qui nesciens se esse in peccato, nec de hoc cogitans licet actum caritatis, qui est virtualis contritio, eo quæ veniam peccatorum impetrat: qui nullo modo potest propriè dici rogare Deum vt sibi remittat peccata. His adde, etiam contritus fortè simul tempore Deum roget vt sibi remittat peccata, tamen ipsa contritio secundum se non est oratio, sed solum habet hanc coniunctam; cum tamen Concilium doceat ipsam contritionem impetrare peccati remissionem: ergo dicta impetratio debet intelligi fieri per modum meriti de congruo: quia alia ratione commodè intelligi nequit.

Probatum Secundò, ratione, quia vt aliquid de congruo mereamur, solum requiritur, vt faciamus aliquid quod in his circumstantijs merito moueat alterius benignitatem aut liberalitatem, vt illud nobis conferat, siue quod sit tale, vt omnino conueniat benignum ac liberale eum moueri vt illud nobis det: atqui contritio est talis actio respectu remissionis peccati, siue primæ gratiæ iustificantis à Deo accipiendæ; quia omnino congruit diuinæ bonitati, vt toto corde ex puro ipsius amore peccata detestanti, prout contritus facit, hæc remittat: ergo contritio de congruo meretur peccati remissionem. Maior patet ex dictis dub. 1. conclus. 2. & præsertim n. 15. Nam, vt ibi ostendi, pauper studiosus si sit bonis moribus ac diligens, secundum communem loquendi modum, meretur potentum auxilium: quod nequit intelligi de alio merito quam de congruo: nec ob aliam causam dicitur id mereri, quæ quia omnino decet potentes eum iuuare, siue quia eius actio in iis circumstantijs talis est, quæ hos merito ad eum iuuandum moueat.

Ad primum argumentum positum num. 97. nego

98

Vasquez.

D. Thom.

Trident.

Impetrare remissionem peccati est cam de congruo mereri.

99

Quid requiratur ad meritum de congruo.

100

nego maiorem: nam secundum mentem Apostoli ad Rom. 3. & Augustini, aliorumque Patrum iustificari ex operibus (cui opponitur iustificari gratis) is solum dicitur qui iustificationem meretur operibus viribus naturæ sine gratia factis, præsertim de condigno: qua ratione Iudæi putabant se per observationem legis viribus naturæ factam mereri ut præ Gentibus à Deo gratiam, fidem, ac iustificationem consequerentur, & essent populus peculiaris Dei.

Ad secundum, Respondent aliqui Concilium ibi per gratiam iustificationis intelligere gratiam prævenientem, à qua nostra iustificatio primò incipit; quam patet nos non mereri per fidem aliâque bona opera: quia ipsa hæc omnia præcedit.

Sed hæc non videntur esse ex mente Concilij. Primò, quia, etsi quandoque à Patribus & antiquis Concilij gratia iustificans sine iustificationis dicatur generari omnis illa, quæ ad nostram iustificationem concurrat; tamen Tridentinum more iam communi Doctorum vsu recepto ubique eam sumit pro gratia, qua formaliter iustificamur, ut patet ex can. 3. & 9. nec ab hoc Concilio aliter accipi. Secundò, quia Concilium dicto cap. 8. sicut etiam 7. non agit de gratiis prævenientibus, nec quærit utrum hæc dentur sine meritis; sed de gratia formaliter iustificante, & de ratione qua nobis hæc conferatur ac nos iustificat. Tertio, quia aliâ Concilium in dicta ratione nihil aliud diceret, quam peccatorem nullis operibus primam gratiam prævenientem præcedentibus hanc mereri; atque ita ex eo quòd opera quæ iustificationem præcedunt, non mereantur gratiam iustificationis, malè omnino inferret iustificationem nobis gratis conferri, & nos eam non mereri; sicut ex eo quòd gratiæ prævenientis quibus bene operamur, nobis gratis & sine meritis dentur, malè inferret, nos non mereri vitam æternam, sed hæc nobis omnino gratis dari. Quarto, quia can. 9. ubi dicta cap. 8. reperit, & sub anathemate definit, gratiam iustificationis aperte accipit pro sola gratia formaliter iustificante: ergo similiter eam accipit hoc c. 8.

Respondeo igitur Concilium hinc solum negare, ea opera quæ iustificationem præcedunt, eam de condigno mereri: hoc enim solum meritum solet absolute & proprie vocari meritum, eique soli respondet merces, quæ repugnat dono absolute gratuito. Secus est de merito de congruo, quod est solum meritum secundum quid, & valde diminutè, nec ei respondet merces, sed donum gratuitum; ut patet ex dictis dub. 1. num. 15. Quare dum Patres quandoque dicunt peccatores fide, dolore, ac confessione peccatorum horum remissionem mereri; meritum latius & minus proprie sumunt: quod etiam communiter insinuant dicendo illos hanc aliquo modo, aut impetrando mereri. Patet hoc clarè ex D. Augusti. epistola 105. ubi ait:

Possunt quidem (scilicet Pelagiani) dicere remissionem peccatorum esse gratiam que nullis præcedentibus meritis datur: quid enim boni meriti habere possunt peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine Coniunct. de act. supernat.

aliquo merito est, si fides hanc impetrat: qua fide ille dicebat, Deus propitius esto mihi peccatori, & descendit iustificatus, merito fidelis humiliatus (id est humiliationis): quoniam qui se humiliat exaltabitur.

Vbi Primò, absolute docet, remissionem peccatorum dari sine vllis meritis, & peccatorem non posse habere merita, scilicet quæ absolute & proprie possint dici merita. & tamen postea dicit, quando fides eam impetrat, illam non dari sine aliquo merito, scilicet de congruo & secundum quid. Secundum priorem sententiam intelligo quòd idem dicit præfatione in psalm. 31. ubi ait: *Nihil boni fecisti* (scilicet quòd habeat absolutam rationem perfectæ virtutis & meriti) & *datur tibi remissio peccatorum.* Ex quibus patet secundum S. Augustinum, quamvis peccator per contritionem possit dici aliquo modo mereri remissionem peccati, simul tamen posse absolute negari ipsum hanc mereri.

Nec his obstat, quòd Patres ex eo quòd prima gratia gratis detur, videntur inferre nullum omnino meritum etiam de congruo eam posse præcedere. quia hoc non colligunt ex eo præcisè, sed coniunctis alijs Scripturæ locis, quibus aperte docetur, nos nihil agere posse ad salutem pertinens, siue hanc per se promovens, aut ad eam acquirendam nos disponens, nisi gratia Dei nos præveniat. Qualis est ille locus Iohan. 15. *Sine me nihil potestis facere.* Et 2. ad Corinth. 3. *Non quòd sufficientes simus aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.* Ex quibus S. Augustinus & alij Patres rectè contra Pelagianos inferunt, primam gratiam prævenientem ita nobis gratis dari, ut nullum nostrum opus bonum respiciat, cuius intuitu detur: alioquin sine gratia Dei, & consequenter ex nobis tamquam ex nobis faceremus aliquid per se ad salutem conducens. Ex quo ulterius sequitur, nos eam gratiam non posse de congruo mereri. His adde, Pelagianos, imò & Semipelagianos (quantumvis hinc negarent) in operibus viribus naturæ factis agnovisse verum meritum de condigno respectu mercedis supernaturalis, etsi Deus ex liberalitate eis maius præmium conferat, quam in rigore mereantur. & in hoc eius gratiam ponebant, ut ostendi disp. 4. dub. 4. & 5. Ideoque merito Patres inde inferunt, gratiam non fore gratiam, si daretur ex operibus aut meritis.

Ex his patet solutio terrij argumenti. Quia maior solum est vera in meritis de condigno.

Ad quartum, nego maiorem. Nam gratia præveniens & adiuvans cum sint causa actionum, quibus movemur siue disponimur ad iustificationem, sunt potius causa motus quam ipse motus. Atque etiam in naturalibus etsi tam motus quam terminus procedant à movente, tamen forma quæ est primum principium motus, ab eo non semper procedit, sed eam communiter aliunde accipit, v. c. à generante, quando ei est essentialis aut omnino conaturalis: vel ab alio agente; sicut aqua ab igne accipit calorem quo calefacit. Item verus motus tendens ad formæ productionem ipsi formæ identificatur: actus autem quibus ad gratiam disponimur, huic nullo modo identificantur.

N cantur.

Qua ratione iustificari ex operibus, & iustificari gratis opponitur.

101

Gratia iustificans olim latius iam pro sola gratia formaliter iustificante accipitur.

Qua ratione Patres quòdque afferant, & quòdque negent contritum mereri remissionem peccati.

103

Iohan. 15. 2. Cor. 3. Augusti.

102

Augusti.

104

Aliter se habet motus ad suum terminum, quæ meritum ad præmium.

cantur. quare non est mirum si hæc possint habere diuersas causas, et si illa necessarîo habeant eandem.

D V B I V M VII.

Virum per potentiam Dei absolutam fieri possit, ut mereamur gratiam absolutè primam, siue actualem siue habitualem de condigno?

105

NOta hoc dubium posse habere varios sensus. Primò, ut queratur an per opera metè naturalia possimus de condigno mereri gratiam siue actualem siue habitualem? Secundò, ut queratur virum carentes gratia habituali accepta gratia actuali possint elicere actum caritatis, aut similem, qua mereantur suam iustificationè & adoptionem in filios Dei? Et in neutro ex his sensibus dubium hoc procedit; nam ex dictis dub. 4. n. 42. & 60. constat fieri non posse, ut opus nostrum sit condignum eiusmodi præmijs, nisi sit supernaturale, ac procedat à filio, siue viuo Christi membro. Et confirmatur, quia aliàs contriti de condigno mererentur suam iustificationem: nam cum hæc cõtritis à Deo promissã sit, eorum operi nihil deesset ad veram rationem meriti de condigno, si à tali persona factum posset habere sufficientem cum præmio proportionem ad meritum de condigno essentialiter requisitam.

306

Tertiò, ita ut queratur si Deus alicui tam gratiam iustificantem, quam actualem ad bene & supernaturaliter operandum necessariam daret; cum ea conditione, ut pro iis iam iustificatus & in filium Dei adoptatus certa opera caritatis aliaue faceret, virum hic illam gratiam per hæc opera postea de condigno mereretur? Quidam id absolutè negant. Ita Medina in 3. p. q. 2. a. 11. ad 5. & 6. & quidam alii. Probant autem Primò, quia principium meriti non potest cadere sub meritum. & confirmatur, quia aliàs posset quis mereri suam creationem. Secundò, quia media necessarîo præcedunt acquisitionem finis: atqui merita respectu mercedis habent rationem medii respectu finis: ergo illa huius consecutionem necessarîo præcedunt, saltem in præmiantis præuisione, ita ut hic illa necessarîo videat absolutè futura, priusquam iis possit dare mercedem.

Medina.

Tertiò, quia aliàs eadem res in eodem genere causæ esset causâ suæ causæ, & consequenter sui ipsius: atqui hoc est absurdum: ergo & id vnde sequitur. Antecedens probatur, quia merita respectu mercedis habent rationem causæ efficientis, & consequenter eo casu efficienter causarent eam gratiam, à qua efficienter producerentur.

Quartò, quia aliàs eadem gratia respectu eiusdem voluntatis esset finis (nam merces respectu meritorum habet rationem finis) & simul esset causâ meritoria siue impetratoria finis; nam produceret actus quibus operans eam mercedem siue gratiam meretur: hoc autem est absurdum: ergo & id vnde sequitur

Quintò, quia Patres docent, gratiam non

posse dari ob futura per eam merita, quia sic gratia non esset gratia.

Sextò, quia eadem res non potest nobis dari ut aliquid faciamus, & quia illud facturi sumus: atqui dicta gratia datur nobis ut per eam dicta opera faciamus: ergo nequit dari quia hæc facturi sumus, & consequenter nequit esse merces horum operum. Maior patet ex D. Augustino l. 1. de Prædest. cap. 17. vbi ex eo quòd ad Ephesios 1. dicitur Deus nos elegisse ad dandam nobis gratiam ut essemus sancti, inferi Deum nos ad eam non elegisse, quia eramus futuri sancti.

August.

Septimò, quia aliàs nulla esset ratio cur de facto non mereremur de condigno eiusmodi gratiam: cum opera nostra habeant sufficientem condignitatem cum illa gratia, & reliquas condiciones ad meritum requisitas.

Pro resolutione suppono Primò, nostra opera in gratia Dei facta habere sufficientem dignitatem ut possint eondignè mereri infusionem primæ gratiæ, si aliæ condiciones ad hoc necessariae adessent. Nam cum habeant sufficientem dignitatè ut condignè mereantur augmentum gratiæ, & ipsam vitam æternam, nulla est ratio cur nequeant habere sufficientem dignitatem ad condignè merendum infusionem gratiæ primæ, præsertim si hæc concipiatur ut distincta à remissione peccati mortalis, prout fuit in primis parentibus, qui eam primò acceperunt sine remissione illius peccati. Nec hac de re inter Doctores est quaestio.

107

Opera iustorum habent in se sufficientem condignitatem ad merendam primam gratiam.

Suppono Secundò, Deum posse alicui dare donum aliquod supernaturale ob merita futura tamquam horum mercedem, & operantem per hæc posse illud, siue illius præcedentem donationem de condigno mereri, quando hæc opera non sunt producenda per illud donum, siue quando illud non est futurum principium horum operum, nec ad eorum productionem villo modo prærequiritum. hoc etiam communiter omnes admittunt, & clarè patet in Christo: qui de condigno meruit gratiam antiquis Patribus; quæ tamen diu ante Christi natiuitatem ijs fuit data. Quòd autem eiusmodi donum prius detur ipsi operanti, aut alicui alteri, nihil facit ad rem, cum eodem modo præcedat ipsa opera, quorum intuitu datur.

108

Donatio præmij potest præcedere meritum.

CONCLUSIO. Si Deus vellet posset absolutè efficere ut quis de condigno mereretur sibi donationem primæ gratiæ, idq; per opera, quæ ex ea postea procederent. Gratiam autem hanc accipio materialiter pro eo dono quod iam vocatur gratia, siue tunc deberet dici gratia, siue non. Ita Suarez 3. p. tomo 1. disp. 10. sect. 4.

109

Qua ratione fieri posset ut quis mereretur primam gratiam.

Probatur Primò, quia, ut patebit ex refutatione obiectorum, nulla hic probabilis potest ostendi implicancia, ut patebit ex dicendis & solutione obiectorum: ergo hoc diuinæ potentia non est negandum.

Suarez.

Secundò, quia talis actio respectu illius gratiæ potest habere omnes condiciones ad meritum de condigno requisitas: ergo potest eam de condigno mereri. Antecedens probatur. Quia, ut patet ex dictis num. 107. potest habere sufficientem condignitatem cum tali præmio.

Item

Item potest esse actio bona, libera, supernaturalis, facta à iusto ac viatore, cum promissione præmij, ac etiam procedere à caritate si hoc sit necessarium, quæ sunt conditiones ad meritum de condigno requisita; iuxta dicta dub. 4. num. 40. & 41. Nec de vlla ex his conditionibus potest esse dubium, nisi de promissione præmij siue mercedis. sed hanc etiam posse adesse patet, quia potest Deus alicui homini existenti extra gratiam promittere se daturum ei gratiam habitualem & actualem sufficientem ad eliciendum actum caritatis, cum obligatione hunc postea eliciendi, aliæ opera faciendi, & hic potest eam promissionem ita acceptare, eaque opera post gratiam acceptam facere (nulla enim hic potest ostendi vel probabilis implicatio) quo casu aderit sufficiens præmij promissio, ac reliqua ad meritum de condigno requisita.

110 Dices, Deum posse quidem tali hanc gratiam ita promittere & de facto dare: tamen non posse eam promittere aut dare tamquam mercedem illorum operum; quia merces necessariò requiritur ut detur digno: talis autem antequam ea opera fecerit non est dignus ea gratia, quare non potest ei tunc dari ut merces; & consequenter nequit ei promitti tunc danda ut merces.

Sed contra facit, quòd inde sequeretur, veram mercedem meritorum numquam vlla ratione posse dari antequam merita facta sint, quia illam accipiens prius non est eam meritus, & consequenter nec ea dignus est. Illud autem aperte est falsum, ut patet ex dictis n. 108. Nam sic Christus non esset antiquis Patribus verè de condigno meritis gratiam ac peccatorum remissionem.

111 Respondentaliqui, merita Christi extitisse in præuisione Dei ut absolutè futura, prius quam propter illa data fuerit antiquis gratia; aut etiam antequam Deus habuerit absolutè voluntatem dandi iis gratiam; secus autem esse in casu præsentis; nam cum nostra opera debeant fieri per eam gratiam, hæc necessariò debet existere prius naturà, quam illa existant, & ita necessariò Deus prius ratione debet habere voluntatem eam dandi, quam videat nostra opera absolutè futura. Quare in priore casu, siue quando id quod datur non est principium operum, hoc potest dari iis qui iam digni sunt in Dei præuisione, & consequenter ut merces; quod tamen fieri nequit, quando res donanda debet esse principium istorum operum: ut patet ex dictis.

112 Sed hæc non satisfaciunt: quia qui futurus est dignus, nullo modo est de facto dignus quòd datur ei merces, quare hæc absolutè datur adhuc indigno siue immerito; & similiter Deus ab æterno decernens tali dare eiusmodi donum, simpliciter decernit illud dare nondum merito, sed solum meritis: & sicut in vno casu accipiens præscitur futurus dignus, ita etiam in altero casu. Nec refert quòd Deus in vno casu priusquam decernat hoc donum conferre, videat opera absolutè esse futura, in alio verò solum cognoscat esse futura sub conditione, scilicet si det tali eam gratiam. Tum quia in vtro-

Coninck de act. supernat.

que casu dum gratia siue merces datur, opera absolutè sunt futura, & ut talia videntur. nam hoc ipso quo Deus decernit dare gratiam ei quæ scit operaturum si detur, hic absolutè hæc opera facturus est, & Deus hoc absolutè videt. Tum etiam quia opera præscita futura sub conditione, si detur talis gratia, possunt eodem modo mouere Deum, ut horum intuitu, siue quia illa scit ita futura, velit hanc dare; ac præscita absolutè futura: ut ex dicendis, præsertim num. 116. magis patebit. Ergo in vtroque casu eodem modo Deus poterit velle eam gratiam dare, tamquam mercedem futurorum operum, aut in neutro id velle poterit.

Ut autem tam dicta, quam dicenda clariora sint, Nota Primò, operantem & remunerantem modo valdè inter se diuerso respicere ram opus meritorium quam ipsum præmium. Operans enim per se cupit & intendit ipsum præmium tamquam finem, & vult opus propter præmium ut medium propter finem. Contra remunerans prius vult ipsum opus, & propter hoc ipsam remunerationem ut medium propter finem, non quidem vltimum, sed immediatum, & qui ad alium finem communiter refertur. v. c. rex aliquis militibus strenuè pugnantis promittit certos honores: miles hos primò & per se appetit, pugnam verò ut medium ad eos consequendos. Contra verò rex prius cupit militem suum strenuè pugnare, & ut hoc assequatur promittit ei honores. hos igitur vult promittere & dare propter pugnam tamquam propter finem immediatum; et si hanc vltimè referat ad obrinendam victoriam & dilationem sui regni.

Nec his obstat quòd operans possit aliquando operari præcisè ex amore remunerantis, & ut huic placeat, sine vilo respectu ad præmium: & similiter remunerans possit ex amore remunerandi siue operaturi prius huic velle præmium quam merita; quia hoc est per accidens, & quasi præter naturam operis meritorij & mercedis, qua talia sunt; & tunc tam operantis quam remunerantis voluntas non respicit hæc formaliter sumpta, siue quatenus sunt opus meritorium ac merces, sed planè materialiter. v. c. sit aliquis potens in aliqua republica, qui habet filium quem valdè amat, & cuperet ad honores promoueri, sed quia est vir bonus, nec vellet promouere indignum; promittit ei promotionem si bene studeat, ac doctus fiat: & filius qui amat valdè patriem diligenter studet ut patri placeat, non ita curans promotionem: tunc hic non vult suum opus promotionis meritorium formaliter sumptum, siue qua talè est, sed solum materialiter; & quatenus est opus gratum patri; nec operatur ut mercedarius, sed ut filius; quamuis hoc ipsius meritum non minuat, sed potius augeat. Et similiter pater quatenus vult filij promotionem prius naturà quam merita, illam non vult formaliter ut mercedem & tamquam remuneratorem; sed ut pater vult illam, quatenus est bona filio. Agimus autè hic de ijs, qui tam opus meritorium quam ipsam mercedem formaliter sumpta, & quatenus talia sunt, respiciunt ac intendunt.

N 2

Quam-

Opera sub conditione futura ac absolutè futura eodè modo possunt mouere voluntatem proximitatis.

113 Operans respicit mercedem ut suum finem, contra remunerans intendit per mercedem consequi illius operationis.

114 Tam præmians quam operans possunt contrario modo velle tam remunerationem, quam operationem.

Sed tunc ea vult solum materialiter sumpta.

115
Deus ferè a-
liter vult o-
perationem
& remunera-
tionem
quam ho-
mo.

Psal. 88.
v. 11. b. 5.

Proverb. 16.

116
Promittens
sunt dans
mercedem
propter o-
pus futurum
id facit, quia
videt hoc sub
illa condi-
tione futu-
rum.

117
Principium
meriti posse
aliquo casu
cadere sub
merito.

118

Quamvis autem ille prior modus volendi dare mercedem operanti clariùs reperitur in hominibus, qui aliorum opera indigent, ideoque hanc expetunt, & promissa mercede eam quodammodo emunt: atque adeò Deus, qui nostris meritis non indiget, videatur bene operantibus potiùs secundo modo velle ac promittere præmia, magis ut iis bene sit, quam ut ipse inde aliquid consequatur; tamen etiam ipse nostra bona propter suam externam gloriam expetit, quæ ex iis quodammodo crescit. hinc psalm. 88. vers. 8. Deus dicitur glorificari in consilio iustorum. & Matth. 5. dicitur: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in calis est.* Et Prouerb. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus.* Et quamvis de facto Deus solum secundo modo veller nostra merita; eorumque mercedem: tamen ex his satis patet quòd absolute loquendo possit ea velle priore modo, scilicet volendo priùs naturà bona opera, quatenus per ea exterior eius gloria augetur; & deinde iis promittere ac dare mercedem ut nos ad ea faciendâ excitet, siue ut ea fiant. quod nobis in præsentî materia sufficit.

Nota Secundò, eum qui promittit alicuius operi præmium siue mercedem, id facere non solum ut hic ea opera faciat, sed etiam præcipuè, quia videt eum probabiliter hæc facturum si merces promittatur; nisi enim hoc ita sciret, hanc nullo modo promitteret, quia putaret se id frustra facturum. Quod commune est omni eligenti aliquod medium propter finem: ideo enim illud adhibet, quia sic se hunc assecuturum si illud adhibeat. atque ita finis & opus meritorium præscita sub conditione futura mouent voluntatem ad promissionem mercedis & electionem mediij. Sicut autem desiderium operis alieni præuisi sub dicta conditione futuri potest me mouere ut ei mercedem promittam: ita potest me mouere ut de facto eam dem, quando scio hoc esse necessarium, aut valdè vtile ut alterum moueam ad operandum. Si autem homo potest prudenter moueri ad dandam alicui mercedem pro opere futuro, quia videt hoc probabiliter futurum, si illam det; nulla potest fingi ratio, cur Deus non possit ita dare mercedem ob opus, quod certissimè scit futurum, si illam det: quo casu mouebitur ut velit hanc dare quia videt opus sub hac conditione futurum. quod assumpsit numero 112. in fine, & hic probandum remisi.

Probatum iam conclusio Secundò, quia princeps potest militi dare arma & equum cum obligatione ut militando ea postea mereatur; qui conditionem postea implendo ea de condigno merebitur: atqui tam equus quam arma sunt principium, siue causa operis meritorij: ergo principium meriti absolute potest cadere sub meritum, & consequenter simili modo Deus poterit nobis dare gratiam quam postea mereamur.

Respondent aliqui Primò, in illo casu non esse verum meritum, nec veram mercedem,

sed emptionem quandam in qua princeps iste illo equo & armis anticipata solutione emit operam militis. Sed hoc iam supra num. 6. refutauimus, ubi ostendi, laborem diurni operarij verè de condigno tamquam veram mercedem mereri denarium diurnum. His adde, tali militi non solum supra dicta, sed etiam aliquod officium, v. c. centurionis vel tribuni, posse cum dicta conditione conferri, quodque ipse per sequentia opera diligenter ac industriè suis militibus imperando, eoque in pugna dirigendo poterit de condigno mereri: quia princeps hoc illi dabit, quia credit ipsum hoc meritum sequentibus operibus, & tamquam horum mercedem. Illud tamen officium est principium sequentium operum, sicut potestas sacerdotalis est morale principium consecrationis Sacramenti. Nam sicut sacerdos per hanc fit potens conficere Sacramentum, ita miles per illud officium fit potens suos milites gubernare, ac in pugna dirigere.

Respondent alij Secundò, esse diuersam rationem inter hæc, eò quòd arma & equus militis sunt solum partiale principium sequentium meritorum, atque adeò illud præmium militi potiùs datur propter industriam ipsius, quæ præcipua causa est sequentium operum.

Sed contrà facit Primò, quòd etiam in actibus nostris supernaturalibus libetum arbitrium sit eorum partialis causa, ut ostendi supra disp. 5. dub. 5. & consequenter gratia solum est partiale eorum principium. Nec verum est quòd obiectio sumit, illa priora solum dari propter industriam ipsius militis, cum verè dentur propter opera futura probabiliter præuisa. Ideo enim princeps hæc ei dat, non quia industrius est, sed quia strenuè pugnaturus est, & propter hanc ipsius operam; nullo modo daturus nisi hanc futuram crederet, cuius operæ saltè partiale principium sunt equus & arma.

Nec refert quòd hæc sint minùs principale principium; gratia autem sit magis principale principium nostrorum meritorum: quia omnia argumenta quæ probant principium magis principale non posse cadere sub meritum, idem probant de minùs principali. Nam etiam hoc datur ob merita sub conditione futura, & debet in dante priùs esse voluntas illud dandi, quam merita possint absolute aut videri aut esse futura.

Secundò, contrà facit, quòd princeps tali militi sub conditione futuri meriti non solum possit conferre arma & equum, sed etiam aliquod officium, ut supra dixi. Imò infirmo ac languenti multis sumptibus per medicinas instaurare vires. Imò etiam ignarum in arte militari curare in ea instrui. Quæ omnia hic fideliter & strenuè postea militando poterit de condigno mereri; & tamen erunt præcipua causa actuum meritoriorum. Ex quibus aperte sequitur, idem posse dici de gratia; quam Deus eo magis poterit nobis dare ob futura per eam merita tamquam horum mercedem, quo certissimè scit hæc futura, si illam det.

Ex quibus patebit solutio argumentorum aliorum num. 106.

Ad

Cur principium naturale meriti de facto non cadat sub merito.

Ad primum, Respondeo assumptum solum esse verum secundum legem Dei ordinariam: quia nunquam statuit dare gratiam propter opera futura tamquam eorum premium: sed primam suam gratiam semper merè liberaliter dat.

Cur minus possimus meritum nostram creationem, quod dat sub merito.

Ad Confirmationem Respondeo Primò, nego consequentiam. Primò, quia in eo casu totale meriti principium caderet sub merito, in casu verò conclusionis solum parziale. Secundò, quia Deus cum homine iam creato antequam det ei gratiam, potest inire pactum de illa ei danda cum conditione futuri meriti: secus est de creatione: nec enim de hac futura cum homine prius non existente pactum iniri potest.

Suarez. Non implentur aliquem meriti suam creationem.

Respondeo Secundò, cum Suarez 3. p. tom. I. disp. 10. sect. 4. §. Et hoc ipsum, concedendo totum. Nulla enim hac in re ostendi potest aperta implicatio. Cum enim Deus certo videat an homo qui creandus est in his vel illis circumstantiis, huiusmodi opera facturum sit, potest velle eum creare, & in iis circumstantiis ponere, in quibus videt ipsum ea facturum si ponatur, idque quia ea facturum est, ei que in primo instanti creationis hoc indicare, & alter hanc conditionem acceptare potest, & postea implere.

122. Non est opus ut medium moraliter solum causans finem ante hunc se exillat.

Ad secundum, Respondeo maiorem solum esse veram de medijs qua physice debent causare suum finem, non autem de ijs qua moraliter eum causant, movendo alterius voluntatem ut finem conferat, sicuti merita faciunt. Tunc enim sufficit merita prius existere obiective, siue representari intellectui conferentis mercedem, siue esse præiudicia absolute, vel sub conditione, si merces detur, futura. hoc enim sufficit ut possint movere voluntatem ad dandam mercedem; ut ostendi num. 112. & 116. Adde, ipsam dationem mercedis ex parte remunerantis habere se per modum medijs respectu meritorum, ut ostendi n. 113. atque ita hac ratione congrue præcedere ipsa merita.

123.

Ad tertium, nego maiorem. Nam merita causant voluntatem dandi mercedem, & consequenter huius dationem, quatenus habent aliquo modo rationem finis respectu dationis mercedis ex parte remunerantis. Causantur autem à gratia efficienter. Item causant dationem mercedis siue gratiæ in dicto nostro casu secundum suum esse futurum, quatenus hoc obiective præsens est remuneranti: causantur autem à gratia secundum esse suum reale actu existens. Qua ratione eandem rem esse causam suæ causæ nullo modo absurdum est. Nam semper & necessariò fit in omni causa finali, qua producit per se quorum est causa. Ad probationem, nego assumptum: nam merita causant suam mercedem potius per modum causæ finalis, ut iam ostendi, præsertim posito casu conclusionis nostræ, in quo id magis clarum est.

124.

Ad quartum, nego maiorem: quia gratia respectu remunerantis non habet rationem finis, ut iam ostendi, sed solum respectu meritis, à quo non datur, & respectu huius meriti non habent rationem meriti: nec e-

Continck de act. supernat.

nim operans à se ipso quidquam meretur, sed à remunerante. Item gratia non est proprie causa meritoria: nam ipsa nihil meretur; sed solum est causa meriti, siue operis meritorij.

125

Ad quintum, Respondeo Patres solum negare gratiam de facto dari ob futura nostra merita, præsertim præiudicia futura sub conditione: agunt enim contra Pelagianos qui asserant id de facto fieri, quod Patres reserant. Quia hac ratione Deus deberet omnibus dare maximas gratias & efficaces, quia videt quod homines multa bona opera facerent, si eas daret. Item quia debuisset Tyrijs & Sidonis prædicare evangelium, & facere miracula, quæ coram Iudæis fecit: quia videbat eos acturos penitentiam in cinere & cilicio, si ea fecisset. Solum itaque Patres volunt Deum primam suam gratiam nobis omnino gratis dare: quia aliàs non esset gratia, sed merces, quod Scripturis repugnat. An autem aliter dari possit, non ut gratia, sed ut merces, ipsi non disputant.

Vbi Nota, est in dicto casu gratia non haberet proprie rationem gratiæ, quatenus hæc vox significat gratuitum donum, quia non daretur gratis, sed ut merces operum: tamen haberet rationem gratiæ, quatenus hominem gratum Deo redderet, præsertim in loquendo de gratia habituali. Item tali donationi semper immitteretur aliquid gratiæ, quatenus Deus liberaliter in soluenda mercede præveniret ipsum meritum. Sicut etiam modò in omni nostro merito interuenit aliqua gratia siue liberalis donatio, qua Deus nobis omnino immeritis dat vires merendi: vnde etiam Patres nostra merita vocant dona Dei.

126

Ad sextum, nego maiorem: patet enim esse falsum ex dictis num. 112. & 113. Ad probationem, nego assumptum. Augustinus enim eod. loco solum partim ex dicto loco Apostoli: siue eò quod à Deo eligamur ad gratiam ut simus sancti, & partim ex eo quod Christus Iohannis 15. ait: Non vos me elegistis, sed ego vos elegi; infert, nos non ideo eligi ad gratiam, eamque à Deo accipere, quia prius fuimus præiudici credituri per solum liberum arbitrium ante gratiæ receptionem, prout Semipelagiani asserbant. Cuius etiam rationem reddit, non quod hæc nequeant simul consistere nos ad gratiam eligi ut bene operemur, & quia bene operati sumus; sed quia sic nos prius eligeremus Christum in eum credendo, quam ipse nos eligeret, contra verba Christi supra citata. Quod longè diuersum est ab eo quod in argumento sumitur, & contra nostram conclusionem nihil facit.

126

127

Ad septimum, nego assumptum: nam ad rationem meriti requiritur promissio mercedis dandæ intuitu operum, ut ostendi dub. 4. conclus. 3. Deus autem primam gratiam non promittit futuris nostris operibus, sed eam dat merè gratis.

127

Ex dictis infertur, per absolutam Dei potentiam fieri potuisse ut Christus mereretur assumptionem suæ humanæ naturæ ad unionem hypostaticam; ut docet etiam Suarez supra citatus: quia Deus potuit humanitatem assumere

Deo volente fieri potuit ut Christus mereretur assumptionem suæ naturæ ad unionem hypostaticam.

Suarez.

ad unionem hypostaticam propter opera, quae Christus postea esset facturus, & cum obligatione ea faciendi, idque ei primo instanti incarnationis indicare; qui potuit etiam tunc hanc conditionem acceptare & postea implere. Quo casu naturae humanae assumptionem verè fuisset meritis, ut patet ex dictis: de facto tamen iam non meruit, quia humanitas absolute & sine tali respectu ad futura merita fuit ad unionem assumpta; ut docet D. August. l. i. de Praedest. Sanctorum c. 15.

August.

D V B I V M VIII.

Utrum actu contritionis, quo ad Deum conuertimur, mereamur de condigno primam gloriam?

128

Agimus hic de contritione qua peccator ad Deum conuersus se disponit ad iustificationem. Et quidem satis inter omnes constat, quod per eam de condigno mereatur augmentum gratiae & gloriae eo tempore, quo eam post primum instans, liberè continuat. Sed quaerimus utrum hic per eam primo instanti temporis, quo eam elicit, mereatur de condigno primum gradum gloriae, siue illam partem gloriae quae respondet illi parti gratiae habitualis, quam ratione suae contritionis illo instanti accepit: siue haec sit absolute initium gloriae (ut contingit in eo, qui ante numquam fuit iustus) siue sit aliquod gloriae augmentum, ut contingit in eo, qui prius aliquando iustus fuit.

129 Vega.

Vega de Iustificatione q. 6 in respons. ad 9. id negat. Primò, quia, ut opus aliquod sit condignè meritorium vitae aeternae, debet necessariò procedere à gratia iustificante: sed illa contritio pro eo instanti ab hac non procedit: ergo non meretur, condignè vitam aeternam. Secundò, quia non meretur primam gratiam: ergo nec primam gloriam. Tertio, quia sicut prima gratia iustificans, ita etiam prima gloria ei respondens datur sine meritis: ergo eam non meremur de condigno. Antecedens probatur, quia, sicut Apostolus ad Romanos 4. dicit: *Si Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.* ita possumus dicere, si Abraham ex operibus beatitudinem adeptus est, habet gloriam, sed non apud Deum.

Rom. 4.

130

Pro resolutione Nota, quod, etsi contritio sit necessariò prius naturà ipsa infusione gratiae iustificantis, tamen simul cum ea eodem instanti existit; atque ita est etiam opus iusti, siue filij Dei, & ut sic considerata accipit à gratia iustificante quamdam moralem dignitatem omnino necessariam ad meritum gloriae de condigno: iuxta dicta dub. 3. nu. 34. & 35. Ut enim caritas hanc dignitatem nostris operibus supernaturalibus tribuat, non est opus ut ab ea procedant, sed sufficit quod procedant ab habente caritatem. ut ostendi dub. 4. n. 64.

Contritio secundum esse suum physicum est necessariò

Ex quibus sequitur, etsi contritio secundum suum esse physicum pro illo instanti non sit posterior naturà ipsa gratia habituali (quia secundum hanc pro illo instanti ab ea non pendet) ta-

men esse ea posteriorem secundum esse quoddam morale, siue secundum illam dignitatem quam à gratia habituali accipit. Sicut quando in aliquo corpore producit lumen quod eodem instanti producit aliud lumen in alio corpore sibi obiecto: etsi hoc lumen secundum suam entitatem pro illo instanti non possit esse prius natura illo lumine à quo producit, tamen est prius natura eo, quatenus habet actualem relationem similitudinis cum ipso: nam utrumque lumen simul naturà habet hanc relationem similitudinis, cum igitur lumen secundo loco productum sit prius naturà quam sit simile lumini producenti, necessariò sequitur quod prius naturà debeat esse, quam lumen producens possit ei actu esse simile. Est ratio etiam quia lumen producens in ratione actualis similitudinis pendet ab actuali existentia luminis à se producti (quod clarissimum esset quando non esset aliud lumen cui posset aliàs esse simile) hoc tamen in sua existentia non pendet à similitudine luminis producentis. nam etsi hoc non esset productum simile, si tamè haberet vim hoc producendi, hoc eodem modo existeret. Quidquid autem dependet ab altero, secundum eam rationem qua ab eo dependet, est eo posterius naturà, nisi secundum eandem rationem sit mutua inter ea dependentia. ut ostendi disp. 6. n. 89 & 90.

prior gratia ad quam est. ponit, tamen secundum aliquod esse morale est ea posterior.

CONCLUSIO. Probabilis est nos per contritionem, qua à peccatis conuertimur, primo instanti de condigno mereri primam gloriam, siue eam quae responderet ei gratiae quae propter contritionem tunc nobis infunditur. Ita Vasquez 1. 2. disp. 219. c. 2. & aperte eam insinuat Suarez disp. 2. de Reuivisc. meritor. sect. 1. numer. 25.

131

Vasquez.

Suarez.

Probatum Primò, quia illa contritio in illo posteriori naturà quo intelligitur esse actio iusti siue filij Dei, iuxta iam dicta habet omnes condiciones necessarias ad merendam de condigno primam gloriam: ergo eam ita meretur. Antecedens patet: quia est actio filij ac viatoris, bona, supernaturalis, libera, &c. qualibus actibus vita aeterna à Deo promissa est. Item cum dicta gloria nondum sit data, potest cadere sub meritum: ergo illa actio habet omnes condiciones requisitas ad hanc de condigno merendam.

133

vno titulo nobis debitum postquam aliis merenti.

Suarez.

Dices, Dicta gloria iam debetur tali tamquam hereditas filio hoc ipso quo prius naturà concipitur iustificatus: ergo in posteriore naturà eam non potest mereri; sed potius merebitur eius augmentum. Respondeo negando consequentiam, quia, ut bene docet Suarez supra, optimè potest fieri ut gloriam nobis titulo hereditatis debitam etiam de condigno mereamur; ut etiam patet in Christo, qui gloriam corporis & exaltationem sui nominis sibi ratione filiationis debita per sua opera de condigno meruit. ut patet ex Apostolo ad Philip. 2. v. 9. *Distinctam autem gloriam ab ea, quae responderet illi gratiae, quae propter illam contritionem primo isto instanti infunditur, non possumus pro illo instanti mereri: tum quia aliàs eidem actui pro eodem instanti daretur duplex gloria, tum etiam quia aut talis deberet per illum actum mereri*

Philip. 2.

Cur per contritionem nos mereamur distinctam gloriam ab ea, quae responderet gratiae acceptae.

mereri etiam augmentum gratiæ, aut mereretur plus gloriæ, quam gratiæ. quæ omnia absurda sunt.

133
Trident.

Probatur Secundo, quia Trident. sess. 3. c. 32. docet, nos bonis nostris operibus verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, eiusque cōsecutionem, ac gloriæ augmentum. vbi notandum, ipsum docere nos mereri augmentum gratiæ, non autem ipsam gratiam; & contra ait, nos non solum mereri gloriæ augmentum, sed etiam ipsam vitam æternam eiusque cōsecutionem: planè ostendens nos non posse quidem mereri primam gratiam, sed solum eius augmentum; contra verò accidere in gloria, cuius etiam mereremur initium, siue illius, quæ nobis alio titulo debita est, cōsecutionem.

134

Ad primum argumentum positum nu. 129. nego maiorem: sufficit enim tale opus fieri ab habente gratiam habitualem. Ad secundum, nego consequentiam: quia prima gratia debet esse principium morale illius meriti, & prius natura infundi, quam ille actus possit esse meritorius de condigno, vt ostendi n. 130. ideoque de facto secundum præsentem Dei constitutionem nequit cadere sub merito. Secus est de prima gloria. Ad tertium, nego antecedens vniuersaliter esse verum: solum enim est verum, quando quis iustificatur perceptione Sacramenti sine contritione. Ad probationem, Respondeo illum locum Apostoli nihil facere ad rem. nam solum ibi loquitur de operibus sine gratia & fide Christi factis; & aliàs probaret augmentum gratiæ non dari nobis ex operibus. Agit enim ibi Apostolus de fide qua Abraham Genes. 15. credit Deo promittenti ei multiplicationem seminis sui: quæ fides dicitur ei reposita in iustitiam, non primam, quia iam iustus erat, sed in augmentum iustitiæ.

D V B L V M IX.

Virum per actus habitus remissiores mereamur augmentum gratiæ habitualis, illudque statim recipiamus?

135

Prima sententia absolute negat, nos per eiusmodi actus mereri augmentum gratiæ habitualis aut præmij essentialis; atque nos per eos solum mereri præmij quoddam accidentale, & vt idem præmij essentialis aliis nostris meritis debitum, nobis debeat actus tempore detur nouo titulo. Ita S. Bonauent. in 2. d. 40. art. 2. q. 3. in corpore & ad 2. & quidam alij, qui probant hanc sententiam Primò, quia habitus naturales non augentur nisi per actus intensiores: ergo nec supernaturales: videtur enim eadem vitiorumque ratio. Secundo, quia aliàs sequeretur, quòd homo continuando suum actum meritorium continuè reciperet nouam gratiam: atque hoc est absurdum, ergo, &c. Tertio, quia inde sequeretur, quòd homo post quemuis actum meritorium à se iam iusto elicito haberet gratiam intensiorem quouis actu à se prius elicito, & in fine vitæ intensiorem gloriam quouis actu à se tota vita elicito: hoc autem est absurdum: ergo & id vade sequitur.

S. Bonau.

Quartò, quia Matth. 25. dicitur: *Omni habenti dabitur & abundabit, ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo.* Qui autem operatur minus intensè suo habitu non videtur habere habitum tam intensum, cum eo non utatur nisi remissè: ergo ei nihil dabitur. Quintò, quia Apocal. 2. v. 4. reprehenditur grauiter quidam Episcopus, quòd caritatem primam reliquisset, id est, vt illi aiunt, quòd minus intensè fuerat operatus, quam prius operatus fuerat. Sextò, quia Apocal. 3. vers. 2. Christus grauiter minatur euidam Episcopo, eò quòd non inueniat opera ipsius plena coram Deo, id est, eò quòd minus feruenter operetur. Septimò, quia D. Gregorius 3. p. Pastoral. admonit. 35. acriter inuehitur in tepidè ac remissè operantes. Octauò, quia communiter dicitur, in via Dei non progredi est regredi: atque eliciens actus minus intensos non progreditur: ergo regreditur. Nonò, quia remissè operantes non experiuntur in se augmentum habitus: ergo hoc non accipiunt.

Apoc. 2.

Apoc. 3.

Gregor.

Sed si hæc argumèta, præsertim vltima, quidquam probarent, non solum probarent nos per actus remissos non mereri augmentum gratiæ & gloriæ essentialis: sed nos per eos peccare & in caritate deficere, ac huius diminutionem aliamque pœnam mereri. quæ aperte absurda sunt. Quis enim dicat nos eliciendo actum caritatis habitu remissiore peccare, aut in virtute deficere, aut pœnam mereri, præsertim eo tempore quo non tenemur actu amare Deum? Nam sicut tunc non sumus reprehensibiles, si Deum actualiter non amemus, ita multò minus reprehensibiles sumus, si cum remisso actu amemus; quia hoc est melius, quam eum non amare.

136

Ad primum, nego consequentiam: quia habitus naturales siue acquisiti debent physice produci ab ipsis actibus, quare non debet videri mirum si non augeantur nisi per actus intensiores. imperfectus enim nequit physice producere, aut effectiue perficere aliquid perfectius: secus est de habitibus supernaturalibus, ad quos producendos nostri actus physice nullo modo concurrunt, nec effectiue, nec dispositiue: vt ostendi disp. 7. dub. 2. sed solum moraliter, siue per modum meriti aut dispositionis moralis, mouendo Deum vt eos physice in nobis producat, vel augeat; ad quod nullo modo requiritur vt actus nostri perfectionem suorum habituum adæquent: atque ita hi actus remissiores suis habitibus possunt hos meritorie augere. His adde, antecedens non esse omnino certum: nam multi id non improbabiler negant. vide Vasquez. 1. 2. disp. 80. n. 6.

Cur habitus supernaturales potius quam naturales actibus remissioribus augeantur.

Vasquez.

Ad secundum, nego maiorem; nam id quod dicitur ex contraria sententia sequi, siue verum sit, siue falsum, nullo modo ex ea sequitur, vt ostendam dub. 10. vbi etiam discutiam quæ ratione gratia per durationem actus augeatur.

Ad tertium, nego minorem: nulla enim vel probabilis ratio potest adferri, quaid probetur esse absurdum.

Ad quartum, quintum, sextum, septimum, Respondeo ea loca nihil omnino facere ad rem

137

Matth. 25. presentem. nam *Matth. 25.* solum agitur de eo, qui gratia a Deo accepta nullo modo vitur, etiam cum ad hoc ex precepto tenetur, ideoque peccat mortaliter, ac omni gratia spoliatur, iubeturque in tenebras exteriores siue in infernum conici. Quae nullo modo conueniunt in eum, qui elicit actum caritatis habitu remissionem: alioquin hic de facto peccaret mortaliter, & mereretur aeternam damnationem; quod absurdissimum est. *Apoc. 2.* agitur de Episcopo qui deficiebat in debita caritate suis subditis aliisque Christianis necessario & ex precepto exhibenda, omittendo officia, quae his tenebatur exhibere, atque ita grauiter peccabat: unde etiam iubetur penitentiam agere. Qui autem diligit Deum actu remissione suo habitu non peccat, nec subtrahit officia alijs sub peccato debita: alia Deum super omnia non amaret; quia peccatum mortale nequit cum actu caritatis consistere. Similiter ibidem cap. 3. v. 2. aperte agitur de Episcopo existente in peccato mortali, quia ver. 1. ei dicitur: *Scio opera tua, quia nomen habes quod viuas, & mortuus es. Qui autem Deum actu caritatis amat, non est mortuus, sed viuit.*

Confecta caritatis officia continuantur etiam aliquanto remissius quam antea, verè progrediuntur.

D. autem Gregorius ibi reprehendit eos, qui consueta caritatis officia omnino deserunt, comparatque eos nauigantibus aduerso flumine, qui aliquantulum progressi à remigando omnino deficiunt, atque ita nemine nauem propellente retro rapiuntur. Quae non conueniunt in eos, qui consueta caritatis officia continuant, etiam actibus habitu minus intensis: qui non desinunt remigare, & consequenter nec progredi: imò fieri potest, ut actibus tam intensis & aequè feruenter remigent, siue ea officia exercent, consequenter aequè progrediantur atque antea: atque ita eorum actus sunt habitu remissiones, non quia illi remittuntur, sed quia hic intenditur. Sicut igitur qui aequali aut etiam paulò minore contentione semper remigant aut iter faciunt, continuo procedunt, ita etiam in caritate semper proficiunt, qui consueta eius exercitia aut aequali aut etiam paulò minore feruore exercent. Ex quibus etiam patet solutio octauj argumenti, quod similiter nihil facit ad rem presentem, quia qui eliciunt actus caritatis habitu remissiones non desinunt in via Dei progredi. Imò haec duo argumenta potius aperte probant contrarium, scilicet elicientes eiusmodi actus debere in caritate proficere, eiusque augmentum accipere; alia secundum ea argumenta deberent retrogredi, & in caritate deficere: quod absurdum est, ut iam ostendi.

Ad nonum, nego consequentiam: nam, ut ostendi disp. 6. dub. 6. habitus supernaturales per se non faciunt nostros actus, nec nos ad eos sensibiliter inclinant; ideoque non possumus vlla experientia cognoscere an eos in nobis intensos an remissos, aut vllos omnino habeamus.

138

Alij dicunt, nos per actus remissiones habitu mereri augmentum gratiae & gloriae. Sed sicut gloria solum confertur post hanc vitam, ita autem hoc augmentum gratiae solum conferri, cum

quis per actum intensiorem se ad id recipiendum disposuerit. Quia ut recipiamus augmentum gratiae, non sufficit nos id mereri, sed requiritur ut ad id recipiendum actu intensiorem disponamur. nam habitus naturales aliter non augentur; ergo nec supernaturales. Hanc sententiam sequuntur *Caietan. l. 2. q. 114. a. 8. Bañez 2. 2. q. 24. a. 6. Bañez. dub. 2. & quidam alij Thomistae.*

Sed hoc fundamentum iam refutatum est, & huic sententiae nullo modo congruit, nec ipsa satis consequenter loquitur. Nam ponamus aliquem habentem habitum vt 6. elicere 10. actus vt 4. & postea vnum vt 8. Peto igitur, utrum hunc eliciat, recipiet augmentum gratiae correspondens omnibus illis actibus, v. c. vt 48. si pro singulis gradibus actionis detur gradus gratiae, vt multi docent, (de quo infra disp. 22. dub. 4. agemus) vel an solum recipiet duos gradus gratiae: quantum nimirum vltimus actus superabit habitum? Primum ab illis dici nequit, quia repugnat eorum fundamento: nam actus vt 8. non potest disponere ad infusionem 48. graduum gratiae: & secundum illos habitus acquisitus vt lex per tot fumes actus tantum augetur vt duo, secundum excessum vltimi actus respectu praecedentis habitus. Nec etiam secundum dici potest, quia sic non acciperemus augmentum gratiae correspondens prioribus actibus, sed solum correspondens duobus vltimis gradibus vltimi actus. Hinc si duo habeant habitum vt 6. & vnus eliciat primum 10. actus intensos vt 4. & postea vnum intentum vt 8. & aliter solum eliciat vnum actum intensum vt 8. tunc vterque acciperet aequalem gratiam. Et haec videtur omnino mens illorum Doctorum, ideoque solum verbis diserepant à priore sententia: & videntur velle dicere quod reuera non dicunt.

His adde, cum habitus gratiae supernaturaliter nobis a Deo infundatur, & sit forma accidentaliter, nec habeat in nobis praesertim iustus quidquam sibi repugnans, ut nobis quantumcumque intense infundatur, nullam in nobis praerquirere veram dispositionem, nisi purè meritoriam, siue qua Deus moueatur ut velit tam intensum habitum infundere, ut patet in lumine aliique similibus qualitatibus non habentibus contrarium, quae in subiecto nullam praerquirunt dispositionem, sed solum applicationem corporis illuminantis, siue causae actiuae. Quare etiam ex illo fundamento planè contrarium illi sententiae sequitur, scilicet, nos omne augmentum gratiae quod vllis actibus meremur, statim atque eos elicimus accipere, quia ad hoc sumus sufficienter dispositi. Nam hoc ipso quo aliquo opere gratiam meremur, sufficienter mouemur diuinam voluntatem ut velit eam nobis infundere, nec alia in nobis dispositio requiritur. Quod autem gloria quam meremur non detur statim, nihil facit ad rem: nam hoc fit, quia haec non est nobis promissa nisi dependenter à finali perseverantia & repugnat statui viatoris, quare eius ante mortem siue ante finem status viatoris capaces non sumus; secus est de gratia eiusque augmento: nam alia haec in hac vita non possemus recipere. Probant iidem suam sententiam

Caietan. Bañez. 139

140
Habitus nobis infundendi nullam praerquirunt physicam dispositionem.

Cur potius gratia quam gloria nobis fiatim, ac ceteri sumus meriti infundatur.

tiam quibusdam argumentis supra allatis prima sententia, maximè tribus primis, & ultimo; sed his iam satis est responsum.

141 Alij docent, nos per actus remissiores habitu mereri gloriæ & gratiæ augmentum: sed utrumque primùm accipere post hanc vitam. Hanc cum aliis tenet Scotus in 4. d. 21. q. 1. §. In ista quaestione, sub finem. & d. 22. q. 1. a. 2. circa mediũ. Mouentur autem præcipuè fundamento secundæ sententiæ, & ultimo argumento primæ sententiæ, que iam satis refutauit.

142 CONCLUSIO I. Iusti per omnia opera supernaturalia etiam habitu remissiora merentur augmentum gratiæ & gloriæ. Ita Vasquez 1. 2. disp. 220. c. 3. Suarez de Reuiviscencia meritorum, disp. 2. sect. 3. n. 33.

143 Probat, quia Trident. sess. 6. c. 16. & can. 24. & 32. aperte generatim definit, iustos per opera bona in Christo siue per gratiam Christi & in eius obsequium facta mereri gratiam & gloriam, siue vtriusque augmentum: at qui omnia opera supernaturalia hominis iusti etiam si sint habitu remissiora, sunt verè talia: ergo ipse pro ea meretur augmentum gratiæ & gloriæ. Minor probatur; quia si eiusmodi opera, v. c. intentia vt 6. facta ab habente habitum vt 4. sint opera facta in Christo, nulla potest fingi probabilis ratio, cur eadem atque æquè intentia opera facta ab habente habitum vt 8. non sint facta in Christo. Secundò, quia dicto cap. 16. expressè docet, iustorum operibus dicto modo in Deo factis nihil deesse quo minus vitam æternam mereantur. & similiter dicto can. 24. & 32. præter dicta nihil in ijs requirit vt mereantur augmentum gratiæ: at qui hoc esset falsum, si præterea requireretur vt essent intensiora habitus: ergo hoc non requiritur.

144 Respondent aliqui, opera remissiora mereri quidem gratiam & gloriam, non tamen distinctam à priorè gratia quam operans iam habet; sed hanc tunc ijs duplici titulo dari. Sed contra Primò, hoc secundum æstimationem moralem idem esset ac si nihil mererentur. sicut si is qui sex diebus laboraret in vinea, quinque vltimis solùm mereretur accipere diuerso titulo denarium labori primi diei debitum, ab omnibus iudicaretur vltimis diebus gratis & sine mercede laborasse. Secundò, quia hæc ratione Concilium falsò diceret eos per eiusmodi opera mereri augmentum gratiæ & gloriæ: quia hoc necessario significat aliquem gradum à prioribus distinctum, ijsque superadditum: vt patet in dicto operario, qui illo casu nullo modo mereretur augmentum mercedis.

145 Dices, Gloriam nobis debitam titulo hereditatis possumus de condigno mereri: ergo gloriam aut gratiam nobis debitam propter merita præcedentia possumus secundò mereri per merita subsequentia. Secundò, Christus per quoduis suum opus nobis meritus est totum id quod meritus fuit per omnia sua opera: & consequenter rem eandem sæpius est meritus diuersis operibus: ergo similiter nos possumus diuersis operibus eandem rem sæpius mereri.

146 Respondeo Primò, negando consequentiam vtriusque argumenti: non quasi velimus asse-

147 rere omnino implicare nos diuersis operibus eandem gloriam sæpius mereri: sed quia id fieri nequit conuenienter secundum eum modum quo de facto gratiam & gloriam meremur. nam et si res debita solo titulo gratuito possit non incongruè proponi vt præmium alicui operi, præfertim quando non conuenit ei operi proponi distinctum præmium (vt accidit in contritione qua quis meretur primam gloriam, iuxta dicta dub. 8. & in Christo merente gloriam corporis: nam nos gratis iustificamur, & Christi humanitas gratis fuit assumpta ad esse filij Dei; nec illi contritioni alia gloria essentialis, nec Christi meritis alia gloria corporis potuit congruè respondere, quam ea quæ titulo hereditatis iam erat debita) secus tamen est quando præmium iam debitum est titulo oneroso, propter præcedens meritum, & secundo operi potest congruè distinctum præmium proponi, prout accidit in nostris meritis respectu gratiæ & gloriæ: nam prior gratia & gloria iam sunt titulo oneroso nobis debita ob priora merita, & alijs meritis sequentibus congruè omnino alius gradus gratiæ & gloriæ vt præmium proponi potest: & consequenter omnino dicendum est, eum ita proponi, nosque eum de facto mereri. Et hinc patet consequentiam prioris argumenti nullam esse.

148 Quòd autem etiam secundi argumenti consequentia sit nulla, patet Primò, quia Christi sequentibus operibus non potuit proponi tamquam præmium promerendum nostra redemptione distincta ab ea, quam prioribus suis operibus fuerat meritus. Secundò, quia nostra redemptio non fuit Christo in præmium proposita, tamquam vno aliquo opere, præfertim quod passionem præcederet, absolute & independentè à sequentibus promerenda: sed vt promerenda omnibus suis operibus vsque ad completam passionem simul sumptis. Nam et si quòdvis Christi opus ratione infiniti sui valoris fuerit sufficiens ad totius mundi & infinitorum aliorum redemptionem; tamen Deus noluit eam vllis Christi operibus ante eius mortem perfici, idque ob varias causas, quæ in materia de Incarnatione solent adferri. Quare Deus nostram redemptionem omnibus Christi operibus simul sumptis promerendam proposuit: non quasi omnia omnino eius opera fuerint ad eam necessaria, sed ita vt omnibus simul vnum idemque præmium fuerit propositum.

149 Secus planè est in nostris operibus: nam & singulis potest congruè distinctus gradus gratiæ & gloriæ promerendus proponi: & prioribus operibus certus gratiæ & gloriæ gradus promerendus proponitur independentè à sequentibus. nam si iustus statim post primum opus meritorium mereretur, aut fieret amens, acciperet correspondentem ei gloriam sine vllis sequentibus operibus.

150 Respondeo Secundò, etsi Deus congruè posset nobis proponere idem præmium varijs operibus ac titulis merendum; atque ita fieri posset, vt id iuxta aliam sententiam ita mereremur: tamen ob Concilium Trident. omnino dicendum esset, hoc de facto non fieri, quod

can.

Quando conueniat rem vno titulo debita, alio merendam proponi, & quando non.

145

Aliter Christo suis operibus nostra redemptio, aliter nobis nostris operibus gratia & gloria proponitur promerenda.

146

can. 32. expressè docet, nos per opera in Christo facta (qualia sunt omnia opera libera supernaturalia, etiam habitu remissiora) mereri augmentum gratiæ & gloriæ: quod, ut ostendi, secundum aliam sententiam dici non posset. Quare ex hoc loco videtur nostra sententia satis aperte & certò probari.

147

CONCLUSIO II. Iustus eliciens actus meritorios augmentum gratiæ hoc statim recipit. Ita auctores citati pro priore conclusione: & probatur, quia cum huius statim recipiendi absolute sit capax, ut supra n. 146. ostendi, & ratione sui actus meritorij sufficienter ad hoc sit dispositus, nulla est causa cur eius datio differatur. Et confirmatur, quia vel deberet differri usque ad mortem, & tunc gratia viæ non responderet gratiæ & gloriæ patriæ (quod videtur absurdum, & sine ullo fundamento asseritur) vel solum differretur donec actum intensiorem eliceret, & tunc si nunquam intensiorem eliceret, careret fructu plurimorum bonorum operum: quod absurdum est, & repugnans Tridentino supra. Confirmatur utraque conclusio. Quia, ut ostendi supra, contrariæ sententiæ nullo omnino fundamento nituntur.

D V B I V M X.

Vtrum elicenti actum meritorium semper conferatur augmentum gratiæ primo instanti, ac reliquis sequentibus dum actus durat.

148

HÆC difficultas præcipuè proponitur ut possimus videre qua ratione mereamur augmentum gratiæ aut etiam pœnæ, per continuationem actus boni vel mali. Qua in re explicanda multi grauem reperiunt difficultatem, quia cum continuum sit diuisibile in infinitum, adeoque in quouis tempore possint assignari instantia syncategorematicè infinita, videtur sequi, posito quod actioni meritoria pro primo instanti respondeat certus gradus augmenti gratiæ, actionem meritoriam durantem aliquo tempore mereri gratiam infinitam. Consequètia probatur; nam sicut in primo instanti meretur certum augmentum gratiæ, ita in quouis alio toto illo tempore, quo durat, assignabili (nulla enim est ratio cur potius in primo instanti certam gratiam mereatur, quam in quouis alio): atqui in illo tempore sunt infinita instantia assignabilia: ergo ille actus merebitur gratiam infinitam, quod tamen patet manifestè esse absurdum. Quare in hac re explicanda sunt variæ Theologorum sententiæ.

149

Primò, aliqui docent, gratiam non augeri primo instanti per actum meritorium, nisi hic sit intensior ipso habitu, & tunc habitum eo instanti præcisè tantum augeri, quantum ab actu superatur. v. c. habens habitum gratiæ ut 6. elicit actum intensum ut 6. primo instanti nullum recipit augmentum gratiæ: si verò eliciat intensum ut 8. primo instanti recipiet duos gradus; reliquis verò instantibus nihil, quia in his actus erit æqualis habitui; nisi fortè dum continua-

tur, simul intendatur: tunc enim recipiet augmentum gratiæ ipsi intentioni respondens. Et hanc opinionem tenent illi omnes qui negant nos per actus habitu non intensiores mereri augmentum gratiæ, aut nos id recipere, antequam per actum intensiorem ad hoc disponamur: quos citavi ac refutavi dubio 9. Et præter eos eandem tenent quidam recentiores, qui etsi teneant nos per actus habitu remissiores mereri augmentum gratiæ, tamen negant nos id mereri, aut primo aut ullo instanti quo actus elicitur, sed solum per continuationem totius temporis: mouentur autem solo argumento supra allato.

Sed hæc sententia nec nititur sufficienti fundamento, nec dictam difficultatem effugit. Nam etsi in merito gratiæ ea responsio posset defendi, tamen in merito pœnæ nequit habere locum. Nam certum est peccantem mortaliter quantumvis actu minus malo multis alijs suis peccatis præcedentibus, statim primo instanti mereri augmentum pœnæ; unde secundum illorum fundamentum & modum argumentandi sequitur, eum singulis sequentibus instantibus, quibus actum continuat, etiam tantumdem pœnæ mereri, & consequenter infinitam, non solum extensiuè (qua ratione quiuis meretur infinitam quouis peccato mortali) sed etiam intensiuè. Antecedens etiam dicti Auctores concedunt: & clarè patet, nam aliàs esset melioris conditionis is, qui grauius antea peccata commisisset, quam qui antea solum leuia aut nulla comisset peccata mortalia; quia si vterque eliceret aliquem actum æquè malum, secundus statim primo instanti mereretur augmentum pœnæ, eò quod hic actus (ut suppono) esset meritorius maioris pœnæ, quam esset tota ea quam antea deberet: prior verò primo instanti nihil pœnæ mereretur: & deinde vterque, actum suum æqualiter continuando æqualem pœnam mereretur: atque ita minus malus, præcisè quia minus malus, per idem peccatum maiorem pœnam merebitur quam magis malus. Item aliàs sequeretur, quod prior ille si eliceret actum vno solo instanti durantem (quod aduersarij fieri posse concedunt) per eum quantumvis aliàs malum nullam pœnam mereretur, quæ aperte sunt absurda. Idem argumentum fieri potest, & grauius vrger in duobus peccantibus graui peccato veniali æqualiter malo, & æquali tempore durante, quorum vnus prius vix vllam pœnam in Purgatorio soluendam debet, alter verò valdè magnam. Quo casu secundum illorum modum argumentandi, aut dicendum esset vtrumque mereri pœnam infinitam, posito quod vterque mereatur augmentum pœnæ primo instanti: aut si solus prior id mereatur, tunc magis malus præcisè quia peior, ob idem peccatum minus punietur.

Audiu aliquando aliquos simili argumento pressos respondentes, omnia omnino peccata, quæ aliquo tempore durant, esse & in rigore mereri pœnam intensiuè & extensiuè infinitam: & ex sola Dei misericordia ac constitutione mereri minorem. Sed ego nunquam satis potui intelligere quomodo hoc cum sana fide consistat.

listat. nam siue possint à nobis elici actus durantes vnico solum instanti, siue non, videtur omnino certum, nostras omnes actiones saltem communiter durare aliquo tempore. vnde sequetur Primò, nos communiter non committere vlla peccata ex sua natura venialia, sed omnia nostra peccata esse mortalia, saltem ex se & seclusa Dei misericordia; nam cum durent aliquo tempore, secundum illos meretur poenam æternam, & quidem inrensùe infinitam, & consequenter merentur priuationem gloriæ, quia ius ad gloriam cum tali poena eiusiùe merito nequit consistere. Illud autem aperte videtur repugnare Trident. sess. 6. can. 23. & sess. 14. cap. 5. & communi fidelium sensui. Sequeretur Secundò, omnia hominum peccata (saltem prout communiter à nobis fiunt) ex natura sua esse æqualia, siue æqualem mereri punitionem, nimirum ex omni parte infinitam, atque ita committentem leue mendacium, & occidentem parentem æqualem ex natura rei mereri punitionem. qui fuit olim error Stoicorum; non modò ab Ecclesia ab initio damnatus, sed ab alijs omnibus semper explosus. Et tamen ex doctorum Auctorum principis hæc videntur aperte sequi.

Trident.

Secundò, quidam apud Vasquez i. 2. disput. 54. c. 3. docet, elicentem actionem meritoriam primo instanti quo hæc eligitur, siue sit intensior habitu, siue non, mereri & accipere certam partem augmenti gratiæ, reliquo verò tempore quo durat, augeri gratiam successiue, sicut ignis in obiecto sibi corpore auget calorem; ita vt in nullo instanti certa pars gratiæ producat, sed solum in parte aliqua temporis, eaque maior vel minor pro magnitudine illius durationis: atque ita sicut calor ab igne certo tempore continuè augetur, est absolutè finitus; ita etiam gratia augeta per illud meritum est absolutè finita. Ratio eorum est, quia in primo instanti tota substantia actus simul ponitur, quæ secundum se postea inuariata durat successiue coexistens nostro tempori; atque ita solum secundum quemdam modum variatur: quare initio ei responderet certum gratiæ augmentum, quod totum simul conferretur: & postea ea gratia quæ eius durationi responderet, successiue conferretur. Explicant hoc exemplo corporis luminosi, quod subito productum distans v. c. à corpore illuminando 12. pedibus in eo producit initio lumen vt duo, & deinde paulatim propius eidem ad motum, hoc successiue auget ad tria vel quatuor.

152

Vasquez.

Sed hæc sententia patitur difficultatem, quòd secundum eam ceteris paribus videatur plus mereri qui intra quadrantem quinque vel sex actus caritatis breuissimos elicit, & reliquo tempore ab agendo cessat, quam qui toto illo tempore eiusmodi actum æquè intensum continuat. Ponamus enim illi actui primo instanti respondere gratiam vt duo, & eius continuationi alios duos gradus aut etiam tres. tunc prior accipiet minimum 10. aut 12. gradus gratiæ, & secundus tantum 4. aut 5. hoc autem videtur absurdum; nam videtur difficilius ac præstantius, & consequenter magis meritorium Deum amare actu per vnum quadrantem continuato,

153

Melius est continuare actum caritatis quam eum intertempere.

quam tot breues actus amoris elicere, qui simul vix sexta parte illius quadrantis durent.

Dices, vt tot actus elicias intra quadrantem, non esse opus aliquo tempore intermedio actum omittere, cum possis eos planè contiguos sine intermissione elicere. Sed hoc non satisfacit, quia hic non quaritur an sit necesse aliquo tempore intermedio ab agendo cessare, vt plures actus elicias: sed vter ex illis duobus in dicto casu plus mereatur, diciturque videri absurdum, si prior plus mereatur: quod tamen secundum illam sententiam dicendum est.

Tertiò, alij apud eundem docent, nec primo, nec vlli ex sequentibus instantibus respondere certam partem augmenti gratiæ, sed toti actui eiusque durationi simul sumptis. Probant, quia nulla nostra actio potest durare solo instanti: ac inde inferunt, eius meritum non debere spectari ex vno instanti, sed ex tota ipsius duratione, & huic soli debere respondere certum præmium. Antecedens autem probant, quia omnis actio spiritalis siue voluntatis aut intellectus (de quibus hic agimus; quia sola actio voluntatis est intrinsecè meritoria) incipit per primum sui esse, & consequenter in instanti, & desinit per primum sui non esse. Quare si duraret vnico instanti, duo instantia se mutuo immediatè sequerentur, scilicet instans quo talis respriuum est, & instans quo primum non est: illud autem est absurdum, quia sic continuum componeretur ex indiuisibilibus, quod iam suppono esse falsum. Potest idem confirmari: quia vel eiusmodi actio producit successiue, & sic clarum est eam non posse durare solo instanti, quia in instanti non datur successio: vel producit tota simul, & tunc etiam nequit durare vnico instanti, quia tunc desineret per vltimum sui esse; quia daretur aliquod esse vltimum illius durationis: hoc autem fieri nequit, quia implicat vllam rem quæ habet totum esse simul (idem que ex alio fundamento verum est in rebus successiuis) desinere per vltimum sui esse. quia sic quando duæ formæ substantiales sibi mutuo immediatè succedunt, v. c. forma ignis formæ ligni, darentur duo instantia immediata, scilicet illud, quo prior vltimo est, & illud, quo secunda primo est. nam nec hæc duæ formæ sunt simul in eodem instanti, nec vllum tempus inter eas est medium.

154

Nequit dari actio voluntatis aut intellectus solo instanti durans.

Respondent aliqui, hoc solum esse verum in iis formis, quibus desinentibus aliæ immediatè succedunt: secus autem esse in alijs, quibus nulla alia immediatè succedit, quales sunt actus voluntatis qui desinere possunt per cessationem voluntatis ab omni actu. et si enim hi desinant per vltimum suum esse, nullum eiusmodi incommodum sequeretur.

155

Sed contra Primò, et si inde colligamus, priores formas desinere per primum sui non esse, quia aliàs darentur duo instantia immediata; hæc tamen non est ratio cur ita de facto desinant; sed id fit, quia naturâ suâ necessariò exigunt ita desinere. Hinc et si ex eo quòd ex positione alicuius rei sequatur absurdum, bene colligamus illam esse impossibilem; tamen non id eò est impossibile, quia hoc incommodum ex

Non ideo aliquid est impossibile quia ex eo sequeretur absurdum sed contra, ea

ea sequeretur; sed ideo hoc incommodum sequitur, quia illa est impossibilis: sicut ex eclipsi lunæ bene colligimus terram intercedere inter solem & lunam, non ideo tamen terra intercedit, quia luna eclipsatur, sed contrā. Quare ex eo, quod sequeretur absurdum, si in generatione substantiæ forma corrupta desisset per ultimum sui esse, bene infero tales formas naturaliter & necessariò exigere desinere per primum sui non esse. Adeoque si natura sua contrarium exigent, non obstante eo incommodo alio omnino modo desinerent; imò illud tunc non esset incommodum, sed naturis rerum consentaneum: quare aut fatendum, omnes formas permanentes necessariò desinere per primum suum non esse, aut illud quod inferitur non esse incommodum. Secundò, quia siue eiusmodi formæ alia succedat, siue non, ex eo quod desinat per ultimum suum esse, idem incommodum sequitur. Quia vel desinet successiue, & tunc non poterit dari ultimum instans quo sit, quia in successione, siue in motu nec primum, nec ultimum instans ei intrinsicum dari potest: quia aliàs in eo instanti deberet esse successio siue motus, quod est impossibile. Et hoc clarissimè implicat in forma quæ deberet vnico instanti durare, quam clarum est non posse aut incipere, aut desinere successiue. Vel desineret tota simul, & tunc necessariò daretur primum instans in quo non est, scilicet illud quo esse desinit: nam res quæ tota simul desinit, eo instanti quo desinit, non est: nam nec in instanti, quo tota simul est, potest dici desinere esse (vt per se patet) nec in vllò instanti potest dici partim esse, partim non esse. Item sicut primo instanti, quo incipit tota simul esse, necessariò est, nec potest dici non esse: ita in instanti quo tota simul desinit esse, necessariò non est, nec potest dici esse. vnde sequitur, dari primum instans, quo non est; & consequenter danda duo instantia immediata, si daretur ultimum instans, quo est.

156

Alii tamen hoc fundamentum fusè impugnant. Primò, quia quævis productio substantiæ durat solo instanti: ergo aliqua res potest solo instanti durare. Secundò, quia sequeretur inde, actiones voluntatis aliquo tempore post primum suum instans non esse liberas: hoc autem est absurdum, ergo, &c. Tertio, quia inde sequeretur, quemuis peccantem aliquo tempore immediatè post primum instans sui actus necessariò peccare, & esse extra statum gratiæ: hoc autem est absurdum: ergo & id vnde sequitur. Quarto, quia libertas voluntatis, & consequenter potestas cessandi ab actu consistunt in indifferentia voluntatis, & sufficienti cognitione obiecti: atqui hæc eadem sunt in primo instanti actionis, & omnibus sequentibus: ergo eodem modo voluntas erit in omnibus libera, & consequenter potens cessare ab actu.

157
Vasquez.

Contrā verò id acriter defendit Vasquez 1. p. disp. 229. c. 10. nititurque priore argumento ex allatis num. 154. Et sanè argumenta ibi allata videntur id omnino convincere, posita communi & probabiliore sententia, quod continuum non componatur ex indiuisibilibus, nec

possint dari duo instantia se mutuo immediatè sequentia. nec argumenta contraria illud sufficienter confutant.

Ad primum enim distinguo maiorem: nam si productio sumatur secundum suam realitatem ac substantiam, cum hac ratione non differat à re producta, non durat solo instanti, sed quamdiu res ipsa durat. si autem sumatur secundum suum præcisum conceptum, siue prout concipitur distingui à rei permanentia; sic quidem potest concipi esse solo instanti, sed tunc nec à parte rei verè desinit, nec debet concipi desinere per successione alicuius formæ contrariæ aut positiuæ aut priuatiuæ, quæ incipiat esse in aliquo instanti sibi intrinseco: sed desinit per continuationem existentie rei productæ, quæ formaliter sumpta incipit esse non per instans sibi intrinsicum, sed per extrinsecum, scilicet per illud quo res primò producitur: quod quidem est intrinsicum rei quatenus concipitur produci aut etiam esse, est tamen ei extrinsecum quatenus concipitur conseruari, siue permanere existens, quia vt sic considerata nullum habet instans sibi intrinsicum à quo incipiat. vnde patet ex dicto argumento nullo modo probari posse dari formam aliquam realem, quæ verè à parte rei duret solo instanti, aut quæ desinat per instans sibi intrinsicum: idque non solum quia ex instantanea duratione ipsius creationis non possunt inferri absurda, quæ inferuntur ex tali duratione formæ alicuius absolutæ: sed præcipue quia natura formæ absolutæ ac modus existendi, qui conuenit rebus reatibus secundum se ac entitatem suam spectatis, non debent spectari ex natura & modo existendi eiusmodi formalitatum, quæ rebus solum conueniunt secundum quemdam modum concipiendi, aut saltem ab ipsis solum ratione aut virtualiter distinguuntur: arque ita non desinunt post primum instans absolute esse, sed solum secundum quid.

158

Ad secundum, nego maiorem. Nam illo supposito solum sequitur, eiusmodi actiones breuissimo aliquo tempore non esse liberas libertate distincta ab ea qua producuntur. Sicut ex eo quod Deus posito quod ab æterno decreuerit in tali tempore mundum creare, non possit eum postea non creare, aut non velle creare eodem instanti quo decreuit eum creare, non sequitur, ipsum in tempore non liberè mundum creare ac velle creare; sed solum sequitur, quod hæc non faciat libertate distincta ab ea, qua primò eum decreuit creare.

159

Ad tertium, similiter nego maiorem, loquendo de necessitate absolute sumpta. solum enim sequitur, eum necessariò peccare aut potius inchoatum peccatum continuare ex suppositione, quæ posita est in ipsius libertate, scilicet posito quod talem actum liberè eliciat. eodem planè modo quo Deus ex suppositione & in sensu composito necessariò in tempore creat mundum, posito quod eum semel decreuerit creare. Nec illud debet videri absurdum, quando talis per illam continuationem actus non plus demeretur, quam per primam ipsius productionem. Nec etiam vllum absurdum est hominem,

homo sepe
ex suppo-
sitione est ne-
cessario bre-
uissimo tem-
pore in pec-
cato.

minem; non solum dormientem aut amentem, sed etiam actu videntem ratione, supposito peccato quandoque aliquo brevissimo tempore necessario esse in statu peccati. Nam quando quis omnino alia cogitat quam divina, non est in eius potestate statim in instanti elicere contritionem: nam nisi singulari omnino a Deo gratia praeveniat (quae non quovis instanti, sed raro nobis datur) etiam positis auxiliis sufficientibus, qualia communiter nobis a Deo dantur, debet primo in se excitare attentionem cogitationem de bonitate Dei & displicitiam circa peccatum, ac hac ratione suam voluntatem ad huius detestationem excitare: quod hominibus praesertim carnalibus non ita facile est, ut quovis instanti sine vlla omnino mora id peccatum possint. Imo positum quod nequeant dari duo instantia sibi immediata, necessario sequitur, quemvis peccantem necessario esse aliquo tempore in peccato, quia inter actum contritionis & peccatum necessario aliquod tempus intercedit.

160

Ad quartum, nego minorem. Quia non est eadem cognitio intellectus: nam in primo instanti homo aduertit se elicere talem actum; tamen brevi illo tempore sequenti non aduertit se eum continuare. ad hoc enim necessarium est ut distingueret brevissimum illud tempus ab instanti. quod ipse facere non potest: nam sicut possunt dari corpora tam parva, ut omnem nostrum sensum omnino fugiant; ita potest dari tempus tam breve, ut id non possimus distincte cognoscere, aut ab instanti distinguere: & consequenter tantillo tempore elicientes actum non possimus discernere an solo instanti, an vero per aliquod tempus eum eliciamus. Ut autem liberè eliciam aliquem actum, non solum est necesse ut cognoscam distinctè ipsum obiectum sub ratione boni & mali, sed requiritur ut aduertam me circa illud agere: nam si id nullo modo aduertens aliquid appeterem, id nullo modo liberè appeterem, praesertim in ordine ad meritum. unde etiam alij inferunt, voluntatem brevissimo illo tempore, quo actus durat, non esse eodem modo liberam, sicut in eius inchoatione: quia dum eum inchoat prius natura quam eum elicit, nullo modo est determinata ad eum eliciendum; quando vero dicto tempore eum continuat suo actu libero à se elicit, ad breuem continuationem determinatur.

161

Ex quibus patet, illud fundamentum posse satis probabiliter defendi; & posita communis sententia continuum esse divisibile in infinitum, nec posse dari duo instantia sibi immediata, valde probabiliter inferri. Quia tamen difficultas de divisione continui semper mihi visa est inexplicabilis, nec argumenta quae pro hac vel illa parte adferuntur, posse sufficienter solui; ita semper iudicavi communem sequendam sententiam, ut tamen nollem vllam sententiam theologiam in ea fundare: ideoque semper sui conatus meas sententias ita explicare, ut possent defendi, sive diceret continuum esse divisibile in infinitum, sive non; quod etiam hic fauente Deo

Coninck de act. supernat.

faciam; prius tamen hic quaedam noranda sunt.

Primo, dictam sententiam tribui Gregorio in 2. d. 3. q. 1. art. 2. ad 4. & Almainio tractatu 1. Moralium, c. 9. Sed hi Auctores aliter longè sentiunt. Nam docent quidem hominem vel angelum de facto non posse ita elicere suum actum, ut immediatè post primum instans ab eo liberè cesset; sed id non asserunt ob rationem supra allatam, sed ob ea quae articuli in respons. ad 4. argumentum. Et ideo etiam praesertim Gregorius tenent, in continuatione actus non dari singulis instantibus certum augmentum gratiae: quamvis inter se etiam hac in re non nihil discrepent; nam Almainus vult actum eo tempore, quod primum instans immediatè sequitur, posse remitti aut intendi, atque ita ex parte esse liberum ac meritorium; quod alter non videtur, admittere. Deinde ipsi docent Primo, primo instanti quo actus elicitur, ei respondere certam partem augmenti gratiae. Secundo, dum actus continuatur dari plura instantia, quibus responderet certa pars augmenti gratiae, in quibus nimirum est nova libertas. Tertiò, Gregorius expressè docet, divina virtute fieri posse, ut quis eliciat actum merè instantaneum, aut tanta cum libertate eum continuet, ut quovis instanti eum possit abrumpere. Additque talem eo casu meritum praemium infinitum. Sed siue illud sit possibile, siue non, hoc inde non sequitur, ut infra ostendam.

162

Notandum Secundo, etsi dictum fundamentum concedatur, inde tamen non sequi, quod illi ex eo inferunt, scilicet nulli instanti quo actus aut primo elicitur, aut deinde continuatur, correspondere certam partem augmenti gratiae. Nam in primis inde nullo modo sequitur, eiusmodi actum primo instanti quo elicitur, non mereri certum gradum gratiae: cum enim tunc habeat certam ac determinatam bonitatem ac libertatem, omnesque conditiones ad meritum requisitas, nulla est ratio cur non respondeat ei determinatum praemium. unde etiam Gregorius & Almainus ei pro tunc determinatum meritum ac praemium tribuunt. Confirmatur, quia si per possibile aut impossibile actus existeret vnico instanti, mereretur aliquod determinatum praemium: atqui ex eo quod diutius duret, non amittit vim merendi illo primo instanti: ergo etiam hoc casu determinatum praemium meretur. Maiorem in casu quo eiusmodi actus esset intensior suo habitu, omnes admittunt: & idem esse dicendum in casu quo eo est remissior, probavi dub. 9. & admittunt etiam ij contra quos disputamus. Minor etiam per se videtur clara; quia nulla apparet ratio cur actus primo suo instanti reddatur minus meritorium, praesertim per hoc quod diutius postea duret; cum per hoc nulla ratione reddatur pro primo instanti imperfectior.

163

Secundo, quia etsi ex illo principio possit probabiliter inferri, illum actum brevissimo illo tempore quod sequitur primum instans, quoque semel elicitus necessario continuatur, pro nullo determinato instanti mereri aliquid augmentum gratiae; nullo tamen modo hoc potest inferri pro reliquis instantibus, quibus omnino liberè

162
Gregorius.
Almainus.

liberè continuatur, ita vt simpliciter possit ab-
rumpi, imò ita vt voluntas debeat nouum co-
natum adhibere vt eum continuat.

164

Tertio, illa sententia nequit explicare quan-
do illa gratia conferatur, quæ toti durationi
actus responderet. nec enim potest dici eam pau-
latim conferri toto tempore quo actus durat,
ita vt nulla eius pars conferatur in instanti,
prout fit dum calor paulatim in frigido pro-
ducitur. tum quia hoc iam refutatam est: tum
etiam quia peccatori contrito statim primo
instanti conferatur certa gratia contritioni re-
spondens, vt mox ostendam. quare nulla vi-
detur ratio cur id negemus iusto. Nec etiam di-
ci potest, totam conferri primo instanti, quo a-
ctus elicitur: tum quia sic præmium conferretur
saltem ex parte pro merito futuro, scilicet pro
futura illius actus continuatione: tum etiam
quia tunc principium meriti caderet sub meri-
tum. nam, vt ostendi disp. 6. dub. 8. habitus qui
primo instanti, quo actus elicitur, infunditur,
postea ad eius continuationem effectiue con-
currit. Et si autem supradicta absoluta Dei po-
tentia fieri possint; nemo tamen concedit ea
de facto nunc fieri. Nec etiam potest dici id
augmentum gratiæ infundi in fine ipsius actus,
sive primo instanti quo esse desinit. Primò, quia
nulla est causa cur tam diu differatur. Secun-
dò, quia sic actus maiore sua bonitate siue lon-
giore sua duratione esset causa, cur operans diu-
tius augmento gratiæ careret. Tertio, quando
peccator elicit actum amoris Dei, statim primo
instanti iustificatur, vt communiter omnes con-
cedunt, & consequenter ei infunditur habitus
gratiæ: ergo idem dicendum est, quando iustus
eiusmodi actum elicit; quia aliàs huius actus
esset inefficacior in obrinenda gratia, quàm a-
ctus peccatoris, quia ille tardius obtineret gra-
tiam, quàm hic. quod est absurdum.

165

Dices Primò, peccatorem primo instanti
quo actum caritatis elicit non iustificari per ha-
bitum, sed per suum actum. Sed hoc dici nullo
modo potest. nam, vt ostendi disp. 6. dub. 1. iam
omnino certum est & valdè probabiliter de fi-
de, nostram iustificationem de facto semper fie-
ri per infusionem habitus gratiæ, siue caritatis.
vbi etiam, præsertim n. 24. 25. 26. & c. satis osten-
di nullo modo dici posse, nos formaliter iusti-
ficari per actum à nobis elicitum, tum ob alias
causas, tum etiam quia sic essemus causa effi-
ciens nostræ iustificationis, sicut sumus vera
causa efficiens ipsius actus; atque ita falsum es-
set id quod aperte insinuat Trident. sess. 6. c. 7.
solum Deum esse causam efficientem nostræ
iustificationis.

Trident.

Dices Secundò, talem peccatorem tunc non
recipere gratiam pro illo actu præcisè; sed so-
lùm gratiam prius perditam correspondentem
meritis mortificatis. Sed hoc dici nequit, quia
inde sequeretur, peccatorem qui numquam
fuit iustus, primo instanti quo verè conteritur,
non recipere gratiam habitualem, & consequen-
ter, vt iam ostendi, non iustificari; quod absur-
dum est. Quòd si hic præcisè propter illum a-
ctum primo instanti gratiam recipiat, nulla est
ratio cur dicamus eum qui aliquando fuit iu-

stus, propter eiusmodi actum præcisè eodem
instanti non recipere gratiam; & consequenter
distinctam ab ea, quæ responderet meritis morti-
ficatis.

Pro resolutione Nota Primò, actum nostræ
voluntatis (qui solus intrinsecè est formaliter
meritorius præmij aut pœnæ) esse quasi quem-
dam motum siue imperum voluntatis, quo ipsa
fertur in suum obiectum amatum, aut refugit o-
dio habitum. Secundò, omnem motum loca-
lem natura sua postulare aliquam continuatio-
nem, siue vt aliquo tempore duret; non solùm
quia necessariò est successiuus, atque ita nequit
esse in instanti; sed etiam quia mouens, siue se
ipsum, siue aliud moueat, imprimit moto ali-
quem imperum qui naturam suam exigit aliquam di-
uram, & quam diu durat ipsum mobile
continud ad motum continuandum impellit;
tamen paulatim minùs & minùs, quia paulatim
deficit: exceptis ijs corporibus quæ naturaliter
sursum aut deorsum mouentur, in quibus im-
petus semel impressus in ipso motu quam diu
durat semper augetur. Hinc in nobis experimur,
quando aliquod membrum mouemus, præfer-
tim paulò vehementius, vt illud subitò sistamus
opus esse aliqua violentia, quæ eius impetum
confringamus. contrà verò vt motum diutius
continuemus, nouo sapius conatu opus esse, vt
imperum languescens renouemus.

Quamuis autem actus voluntatis in eo diffe-
rat à vero motu, quòd totus simul esse possit, &
communiter etiam ita producat: in hoc tamè
eum motu locali conuenit, quòd voluntas per
eum sibi impetum aliquè imprimat, vel potius
quòd ipse actus sit quidam imperus, quo volun-
tas in suum obiectum impellitur, ita tamen vt
in initio sit vehementior, & paulatim languescat.
quare vt eum subitò sistas, opus est aliquo nisu
contrario, contrà verò vt eum diu continues, o-
pus est sepe nouo conatu, quo eum renoues. Ni-
si fortè voluntas feratur in aliquod obiectum,
quod eam valdè oblectat, ac in se rapit; aut fu-
giat aliquod quod naturaliter valdè horret: tunc
enim eiusmodi actus saltè notabili aliquo tem-
pore instar motus naturalis ipsa duratione vires
capit, ac voluntatem magis impellit. Quibus ta-
men amor in hac vita tandem longa continua-
tione languescit, ac voluntatè fatigat, & per se
desinit eam actu impellere, atque ad eò omnino
desinit esse, nisi voluntas se nouo conatu ad eum
continuandum excitet. In quouis autem casu
potest voluntas, si velit, eiusmodi conatum se-
pe renouare nouo nisu se ad actus continuatio-
nem aut intentionem excitando. Id què non so-
lùm cum prior impetus iam languescit (quo
casu eiusmodi conatus est necessarius ad a-
ctus continuationem) sed etiam tempore me-
dio: id què eo frequentius, quo in suis operatio-
nibus est expeditior. vnde angeli æquali tem-
pore sapius possunt hunc imperum renouare,
quàm homines.

Nota Tertio, aliquam actionem dupliciter
posse esse in mea potestate, siue mihi liberam.
Primò, directè & secundum se immediatè, qua
ratione est in mea potestate actus voluntatis, di-
eum primùm liberè elicio. Secundò, indirectè

166

Motus semel
inceptus, ex
duplici capi-
te necessariò
aliquandiu
continuatur.

167

In quo actus
voluntatis
differat à
motu loca-
li, & in quo
ei sit similis.

Actus volun-
tatis quan-
doque labo-
riose quan-
doque facili-
ter continua-
tur.

168

Actus dupli-
citer potest
esse liber si-
ue in pote-
state ope-
rantis.

26

at mediâ, sive in sua causâ. Qua ratione sunt in mea potestate effectus, qui ex libera mea actione aut omissione sequuntur. Et hac sola ratione mihi liberum est videre ea; quæ apertis meis oculis obiciuntur. Nec enim alter possum hæc non videre, quam oculos meos elaudendo, aut auertendo, atque ita illa visio solum est mihi libera, ac potest imputari quatenus hæc liberè omitto. ut enim aliqua actio sit secundum se formaliter & immediatè meritoria, debet esse in se directè voluntaria ac libera. aliàs solum est meritoria ratione eius actus, per quem est libera, ut patet ex dictis disp. 3. dub. 7.

Nota Quartò, quâdo aliquis actus ab aliquo exercitus cedit in alterius iniuriam aut honorè, secundum communem omnium æstimationè longè aliter in vtramque partem æstimari ipsum exercitum actus quo hic præcisè concipitur initio poni siue produci, abstrahendo ab ipsâ continuatione, quàm æstimetur ipsâ eiusdem continuatione, prout concipitur distincta à prima productione. Etsi enim physicè loquendo actus continuatio nihil sit aliud quàm continua eiusdem productio: tamen secundum æstimationè moralem hæc longè differunt. v. c. sint duo qui aliàs æquè irreuerentèr stent coram suo principe cooperto capite: sed vnus per quadrantem, alius per mediam horam. hic æqualem irreuerentiæ actum duplo diutius exercuerit, tamen non censetur duplo, sed solum paulò maiorem iniuriam principi intulisse. Item, duo vtantur re aliena iuuito domino, vnus duplo diutius, hic secluso alio incommodo, vix censetur maiorem iniuriam intulisse. Similiter duo aliquo actu aliàs æquali alicui honorem exhibeant, sed vnus duplo diuturniorem, hic secundum communem æstimationem non censetur eum duplo plus honorasse. Quia, etsi dicti actus multum inter se differant secundum physicam considerationem; & hac ratione vnus sit duplus respectu alterius: secus tamen est secundum æstimationem moralem in ordine ad honorem aut contumeliam alteri inferendam: qua ratione præcipuè æstimatur prima positio ipsius actus.

Ex dictis sequitur, voluntatem longè aliter se habere ad sum actum, quo Deum v. c. hic amat, dum eum initio elicit, quàm tempore immediatè sequente, quo sine nouo conatu eum aliquantulū continuat. Nam initio (idemque est quoties nouo conatu suum impetum renouat) & moraliter & physicè loquendo se ipsam absolutè impellit, & habet se simpliciter per modum agentis: at tempore illo medio etsi physicè verè agat, tamen simul etiam & quidem multò magis priore suo impetu rapitur, vnde moraliter loquendo quodammodo magis ac verius rapitur quàm agat, cum difficulter possit ab actu desistere. Sicut qui celeri cursu fertur, & vult se subitò sistere, ratione impetus sibi impressi necessariò eum aliquantulum adhuc continuat, minus vel magis prout impetus fuit vehemens. Quo tempore talis magis dicitur impetu prius impresso rapi, quàm se ipsum impellere.

CONCLUSIO I. Actus bonus etiam habitu
Coninck de act. supernat.

remissior primo instanti quo elicitur, si alias omnes condiciones ad meritum de condigno requisitas habeat, meretur certum augmentum gratiæ, quod operanti etiam statim confertur. Idemque dicendum est de quouis instanti, quo in eius continuatione voluntas nouo conatu in eum influit, nouum quasi impetum sibi imprimendo. Hanc sententiam apertè docent Gregor. & Almainus citati num. 162. & videtur aperta sententia Suarez disp. 2. de Reuivisc. merit. sect. 3. n. 63. & c.

Gregorius
Almainus.
Suarez.

Prior pars probatur Primò, quia si existens in peccato actum caritatis eliceret æquè intentum atque ille iustus elicit, primo instanti reciperet gratiam, ut ostendit num. 164. & 165. ergo etiam iustus similiter illo instanti certam partem gratiæ recipit; aliàs peccator eodem actu plus gratiæ à Deo consequeretur quàm iustus. quod est absurdum.

Probatur Secundò, quia, ut fatentur Auctores pro prima sententia citati num. 149. si talis eliceret actum habitu suo intensiorem, v. c. si habens habitum vt vnus eliceret actum vt 6. statim primo instanti acciperet certam partem augmenti gratiæ correspondentem illi actui, saltem quatenus excedit habitum: ergo idem dicendum est de habente habitum intentum vt 10. vel etiam vt 100. eliciente similem actum vt 6. quia aliàs sanctior esset peioris conditionis, & per æqualem actum minus à Deo mereretur, quàm minus sanctus: atque ita eius sanctitas poneret obicem ipsius meritis. quod absurdum est; cum potius contra maior operantis sanctitas efficiat ipsius actum ceteris paribus magis meritorium. Secunda pars apertè ex priorè sequitur: nam cum voluntas in dictis instantibus, quibus nouo conatu suum impetum siue actum renouat, eum virtualiter de nouo quasi eliciat, suamque libertatem eodem modo exerceat ac in primo instanti, nulla est ratio cur in his instantibus non eodem modo mereatur, atque in primo.

CONCLUSIO II. Eo tempore quo actus immediatè post primum illud instans, quasi naturaliter siue ex vi prioris impetus, sine nouo conatu continuatur, iuxta dicta n. 166. & 167. ipse non meretur singulis instantibus determinatum augmentum gratiæ: sed aut nullum omnino tunc augmentum recipit si non liberè continueretur (prout eum breui aliquo tempore continuari probabiliter infertur ex dictis nu. 154. & 160.) aut pro tempore quo liberè continuatur, sine nouo eiusmodi conatu solum auget gratiam successiuè. Sicut corpus luminosum paulatim magis appropinquans corpori illuminato, in hoc auget lumen productum. Sequitur ex dictis num. 169. & 170. vbi ostendit, voluntatem longè aliter se habere respectu sui actus in prima eius productione quàm in huiusmodi continuatione; in qua secundum moralem æstimationem aliqua ratione magis agitur, quàm agat. Item primam positionem actus quo alter honoratur, longè magis cedere in huius honorem, & consequenter apud eum esse magis meritorium, quàm eius continuationem: & consequenter alia ratione debet respondere præmium

172

173 **173** primum eius primæ positioni, & aliter eius continuationi.
 Confirmatur, quia in eius prima positione est particularis difficultas, & singulare ac determinatum exercitium libertatis: ideoque singulare ac determinatum præmium ei debet respondere; in reliquis verò instantibus, siue in tempore quo dicto modo continuatur, nulla est particularis difficultas, nec singulare exercitium libertatis distinctum à primo; sed eiusdem continuationis, & quasi quidam effectus. vt ostendi n. 167. & 170. Ex quo conclusio confirmatur Secundo, quia impetus primo instanti voluntati impressus est tunc causa totius continuationis ita secun-

Qua ratione bonitas & meritum actionis crescant in eius continuatione.

ta: & consequenter hanc quodammodo virtute continet, atque ad eam in se aliquo modo continet omnem eius bonitatem ac meritum. Quare non est mirum si longè aliter præmium respondeat inchoationi actus, quam eiusmodi ipsius continuationi. Omnino tamen ex eiusmodi continuatione quando libera est aliquo modo bonitas actus crescit secundum moralem æstimationem; non quidem per instantia (quia sicuti hæc per se non augent eius durationem siue continuationem, ita nec augent bonitatem) sed per partes temporis, quæ sicut necessariò sunt successiuæ, ita bonitatem actus, & consequenter meritum successiuè augent. Eademque est ratio actus mali in merendo pœnam, quantum ad hanc difficultatem attingit.

174 **174** Ex dictis sequitur Primò, meritum multum augeri per eiusmodi novos conatus in actum, quibus voluntas eum quasi nouum elicit, & communiter ferè intendit.

Actus bonus hic nequit diu continuari sine nouo voluntatis conatu.

Secundò, actum bonum communiter in hac vita, in qua actus virtutis cum aliqua difficultate exercentur, non posse diu, præsertim sine notabili remissione, siue eiusmodi nouo conatu continuari: quia voluntas communiter in huiusmodi operationibus paulatim flaccescit, & vim sibi inferre debet, vt eas continuat, vt experientia docet.

175 **175** Per se loquendo plus meretur actum continuans, quam eum interrumpens.

Sequitur Tertio, semper melius magisque meritum cæteris paribus esse actum continuare, quam eum interrumpere ab eo cessando. quia medio tempore quo cessatur, gratia non augetur. Per accidens tamen fieri potest, vt quis certo tempore eliciendo tres actus intensos vt sex, breui inter singulos interposita morâ, plus mereatur, quam alter qui eiusmodi actum intensum vt sex toto eo tempore continuat, si hic eò quòd ob præsentem naturæ dispositionem, aut ob vehementem bonitatis obiecti ab extrinsecò causatam apprehensionem, sentiat hic & nunc in eiusmodi actum magnam procliuatam, ac facilitatem in eo continuando, ideo eundem ex vi prioris impulsus primo instanti voluntati impressi quasi naturaliter & sine nouo conatu continuat. Quia, vt patet ex dictis, tunc inter vtrumque operantem magna est disparitas. Sed, vt paulò ante ostendi, valde rarum est quòd possimus actus virtutis sine nouo conatu notabiliter continuare.

Quandoque per accidens plus meretur interrumpens actum quam eum continuans.

176 **176** Sequitur Quarto, augmentum gratiæ respondens actui meritorio, quantumuis longo tem-

pore duranti, semper esse finitum, quia & instantia quibus certa pars augmenti responderet, finita sunt; & id quod successiuè responderet ipsi tempori inter hæc instantia medio est etiam finitum; sicut ipsum tempus finitum est, & sicut calor eodem tempore successiuè auctus esset finitus.

Qua ratione actioni duranti meritum finitum respondeat.

Sequitur Quintò, hanc sententiam posse defendi, siue dicamus actionem immediatè post primum instans liberè continuati, ita vt voluntas possit immediatè post primum instans ab ea cessare, siue dicamus contrarium.

Demum ex dictis patet, quare primo instanti quo actus elicitur, & illis, quibus voluntatis conatus renouatur, potius respondeat certum augmentum gratiæ, quam aliis quibus sine eiusmodi conatu continuatur. Et consequenter faciliè soluantur omnes difficultates, quæ possunt opponi.

Quantum autem gratiæ augmentum per singulos actus mereamur, dicemus infra disput. 22. dub. 4. dum agemus de augmento caritatis.

D V B I V M XI.

Qua ratione difficultas operis augeat ipsius meritum?

NOta Primò, difficultatem alicuius operis boni posse ex variis capitibus nasci ac augetur. Primò, ex natura ipsius operis, quod ex se absolute arduum ac difficile est; quale est pro virtute grauius pari tormenta, relicta vitâ splendidâ pauperem & humilè amplecti, eligere pro Deo ab omnibus contemni, & hoc dum fit, patienter ferre; & similia. Secundò, ratione naturalis inclinationis, aut alterius conditionis operanti propriæ & nõ vitiose. Sic natura teneri difficilius dura patiuntur, & pauperi difficilius est dare eleëmofynam. Tertio, ratione actualis aut habitualis inclinationis vitiose ipsius operantis: sic illi qui vehementer ad aliqua vitia inclinantur, difficilius contrarias virtutes exercent.

177 **177** Varia operis difficultas.

Et similiter opus aliquod virtutis potest alicui fieri facilius Primò, ratione sui, siue quia in se facile est. Secundò, ob naturales aut alias in differentes conditiones operantis, vt si in tale opus naturaliter inclinetur, aut si sit diues, facilius ei erit dari eleëmofynæ. Tertio, ob habitus virtutum acquisitos.

Ex quibus capitibus actio facilius.

Nota Secundò, solos actus voluntatis esse formaliter & intrinsecè bonos ac meritorios, nec actum externum illis ex se efficacibus per se vllam bonitatem, & consequenter nec vllum meritum addere, vt ostendi disp. 3. dub. 7.

178 **178** Bonitas & meritum formaliter sunt in solo actu interno.

Vnde sequitur Primò, illum actum externum esse formaliter magis meritorio, qui ab actu voluntatis magis meritorio imperatur ac informatur. Constat autem, loquendo de actu voluntatis viatoris, eum esse magis meritorium, qui omnibus spectatis in se est moraliter perfectior & melior.

Sequitur Secundò, idem esse querere, qua ratione facilitas aut difficultas operis efficiat actum meliorem, ac querere, qua ratione efficiat actum internum meliorem ac perfectiorem.

Nota

179
Quis actus
in quavis
virtute sit
melior.

Nota Tertio, cum actus voluntatis in vnaqua-
que virtute esse meliorem ac perfectiorem, quo
bonitas siue obiectum formale illius virtutis in-
tensiuè & appetitiuè magis amatur, v. c. ille a-
mor Dei est perfectior, quo bonitate Dei vtro-
que dicto modo magis amo. Idemq; dicendum
est de amore castitatis, &c. Præcipuè tamen hæc
perfectio crescit ex maiore appetitione obiecti
formalis. Ille autem formale obiectum siue
bonitatem aut honestatem alicuius virtutis ap-
petitiuè actualiter magis amat, qui pro hac
obtinenda ex vi sui actus est paratus plura ac
maiora dare, aut difficiliora pati, aut grauiorès
labores subire. Quæ fusiùs ostendam infra dis-
put. 21. dub. 5. & disp. 23. nu. 15. 16. 17. & disp. 24.
n. 136. & sequentibus.

180
Difficultas
operis per se
cuius bonita-
tem minuit.

CONCLUSIO I. Propriè & præcisè loquen-
do difficultas operis nunquàm per se est causa cur
aliqua actio sit magis meritoria, quàm aliàs esset
circa idem obiectum elicita; sed contrà ferè est
causa cur sit minus meritoria; & ipsa facilitas est
causa, cur sit magis meritoria. Probatur, quia,
vt ostendit, meritum actionis augetur ex maio-
re ipsius perfectione intensiua aut appetitiua,
aut si velis, etià ex maiore duratione aut liber-
tate: atqui difficultas operis nullo ex his modis
potest ex se esse causa cur actio voluntatis sit in
se perfectior, quàm sublata illa difficultate ef-
ferret: sed contrà sæpissimè est causa cur aliquo ex
tribus prioribus modis sit imperfectior: ergo
nunquam per se est causa cur actio sit in se ma-
gis meritoria, sed potius contrà. Minor probatur,
discurrendo per singulos modos: nam quo
opus est difficilius, eo minus est natum volunta-
tè in sui amorem excitare, sed potius natum est
eam auertere; atque ita sicut reddit amorem sui
difficiliorem, ita etiam reddit eum lægidiorem
& remissiorem. Et contrà sicut facilitas operis per
se amabilis est, ita etiam efficit voluntatè in sui
amorem promptiorem, & consequenter eius a-
ctum intensiorem. vnde etiam sequitur, difficulta-
tatem operis, quàm est se, reddere amorem in
ipsius obiecti inconstantiorum ac minus diutur-
num, atque ita impedire longiorem durationè
actionis meritoria. Similiter ipsa difficultas ne-
quit esse causa maioris appetitionis, quia hæc
solum oritur ex apprehensione maioris bonita-
tis ipsius rei amata: ideo autem res nec est nec
apprehenditur melior, quia laboriosa ac diffi-
cilis est. vnde magnitudo amoris quo rem ali-
quam magni facimus, siue appetitiuè, mul-
tum amamus, est quidem causa cur eius gratia
velimus magnas difficultates subire; sed diffi-
cultas in eius acquisitione subeunda, non est
causa, cur eam magis amemus. Quod etiam dif-
ficultas operis non sit causa maioris libertatis ip-
sius actionis, patet: quia ad hanc operis facilitas
aut difficultas planè impertinens est.

181

Dices Primò, ea quæ nobis magno labore
constiterunt, solemus pluris facere, quàm alia
etiam equè bona. Secundò, eo res solent esse ca-
riores quo difficilius acquiri possunt. Tertio,
multi, qui magno sunt animo, solent eo libentiùs
res aliquas aggredi, quo difficiliiores sunt: ergo
ipsa difficultas operis siue rei alicuius acquiren-
dæ potest esse causa maioris amoris.

Coninck de act. supernat.

Respondeo, nego consequentiam. Ad pri-
mum antecedens, Respondeo hoc fieri; non quia
ipsam difficultatem aut laborem amamus, sed
quia amamus nos ipsos, adeoque non libenter
videmur frustra pro re parua multum laborasse,
ideoque eiusmodi rem plurius facimus ac volu-
mus eam saluam esse.

Ad secundum, Respondeo id fieri, nõ quia dif-
ficultas acquirendi amatur (nam vellemus hanc
abesse, quando res acquirenda est); sed quia
tunc aliter eiusmodi res acquirere non possu-
mus nisi magno sumptu: quo enim rei alicuius
acquisitio est difficilior, eo ad eam acquiren-
dam maiore sumptu opus est.

Ad tertium, Respondeo tales non amare eam
difficultatem per se, aut propter se, sed per ac-
cidens & propter alium finem; quem aliàs non
possunt perfectè acquirere; v. c. ob vanam glo-
riam, vt aliis appareant fortes, patientes ac
constantes; aut si pij sint, vt corpus suum do-
ment & spiritui subiciant, vt pro suis aliorum-
uè peccatis satisficiant, &c.

CONCLUSIO II. Difficultas operis quæ na-
scitur ex primo aut secundo capite ex recensitis
n. 177. sæpè per accidens est causa maioris meri-
ti, quia reddit ipsum opus vtilius ad aliquem fi-
nem ob quem assumitur; v. c. ad domadã car-
nem, ad satisfaciendum pro peccatis, ad exci-
tandum alios ad penitentiam, ad imitandam
Christi passionem; aut vt passionum experiètia
meliùs apprehendamus quantum Christus pro
nobis sit passus, itè ad exercendã ac acquirendã
patientiam ac constantiam, &c. Quo autè aliquid
medium est vtilius ad finem honestum assequen-
dum, eo eius electio ceteris paribus est melior.

CONCLUSIO III. Difficultas operis nata ex
primo aut secundo capite ex dictis, vt possit su-
perari ita vt ipsum opus efficaciter appetatur
aut exerceatur, exigit in operante perfectiorem
ac appetitiuè maiorem amorè sui obiecti for-
malis, siue finis intenti, quàm aliàs illud opus
exigeret, si illa difficultas abesset. Per se patet,
quia magis debeo rem aliquam amare vt velim
pro ea multum dare aut laborare, quàm vt velim
pro ea parum dare aut laborare. Atque ita cõ-
muniter ferè perfectior, atque ita magis merito-
rius est amor alicuius obiecti honesti, quo mo-
ueor vt eius causa difficile opus aggrediar, quàm
ille quo moneor vt facile opus aggrediar: quia
communiter per illum illud obiectum appetiti-
uè magis amo; vt patet ex dictis. Quàm abso-
lutè fieri possit vt vnus tanto amore ob finè ho-
nestum suscipiat opus facile, quàm alter difficile;
quia nimirum prior illud opus suscipit eo amore
finis honesti, quo actu est paratus difficile opus
suscipere, si hic & nunc esset necesse, aut vtile ad
illum finem perfectiùs obtinendum: vt si quis
pauper ex amore perfectionis Euangelicæ par-
uas opes deserat eo affectu, vt per hunc actu
sit efficaciter paratus maximas deserere, si eas
haberet. Sed rarum omnino est vt hic amor fi-
nis sit omnino æqualis in appetitione ac effi-
cacitate in eo qui facile opus aggreditur, ac in
eo qui difficile constanter aggreditur.

Dicitur itaque difficultas operis ex dictis
capitibus nata augere meritum, aut quia reddit
ipsum

O 3

Cur aliquã-
do magis a-
memus ac-
quisitum diffi-
cilia.

182
Qua ratione
difficultas
operis fit per
accidens
causa maio-
ris meriti.

183

ipsum opus vtilius ad finem intentum, aut quia est obiectum exigens amorem finis perfectionem, eiusque signum.

184 CONCLUSIO III. Difficultas orta ex 3. capite communiter minuit & perfectionem & meritum actionis: quia est causa cur finis honestus minus perfecte ac constanter ametur, & cur opus languidius fiat. Potest tamen fieri ut quis eiusmodi vitiosis inclinationibus laborans eas iam serio detestetur, ac toto conatu nitatur superare; & tunc quidem ea inclinationes sunt semper causa cur eliciat amorem obiecti honesti imperfectiorem quam eliceret si ea abessent (quia ipsum multum impediunt); tamen si eliciat illius amorem aequè intensum & efficacem atque is qui eiusmodi impedimento non laborat, ceteris paribus illius amor est melior; quia cum actu eum impellat ad maiores difficultates superandas, debet esse appetitiuè maior, iuxta dicta supra.

185
Qua ratione
facilitas operis
id faciat
magis meritorium.

CONCLUSIO IV. Facilitas orta ex 1. capite, & magis orta ex 2. ex recensitis, nata est vna ex parte reddere opus perfectius & magis meritorium, quatenus eius amorem ferè efficit intensiorem & constantiorem. Quia tamen eiusmodi opera non exigunt amorem finis tam perfectum, quam opus difficile, ideo ferè procedunt ex amore finis minus perfecto ac meritorio. Facilitas autem nata ex solo tertio capite semper omni ex parte reddit opus perfectius ac magis meritorium: quia est causa cur operans honestatem obiecti efficacius ac magis appetitiuè, magisque intensiue & extensiue, siue constantius & diutius amet: ut per se patet, & experientia docet: nec per hanc vlla ex parte operis præstatiua aut vtilitas ad finem minuuntur.

D V B I V M XII.

Utrum possimus mereri perseverantiam, aut resurrectionem à peccato mortali?

186
Perseuerantia dupliciter accipitur.

Nota perseverantiam in bono vsq; ad finem vitæ dupliciter posse capi. Primò, propriè & secundùm se, qua ratione nihil est aliud quam fuga siue vitatio omnium peccatorum mortalium, ac complexio omnium bonorum operum quæ iusti virtutem sequendo, ac peccata fugiendo vsque ad finem vitæ exercent. Quæ ratione clarum est, eam non cadere sub meritum, nec habere rationem præmij, cum sit ipsum meritum, quo præmium meremur. Secundò, tropicè pro sua causa siue pro gratiis actualibus præuenientibus ac comitantibus, quibus diuinitus adiuri vsque ad finem perseveramus, & quibus Deus ab æterno vidit nos perseveraturos, posito quòd eas nobis daret: & de his quaeritur an possimus à Deo mereri ut eas nobis det.

187
D. Thom.

CONCLUSIO I. Perseuerantiam etiam secundo modo acceptam non possumus mereri de condigno. Ita D. Thomas 1. 2. q. 114. art. 9. & videtur communis Theologorum. Rationem reddit D. Thomas supra, quia Deus sua gratia non mouet nos ad perseverantiam ita merendam, siue (quod idem est) quia Deus nulli nostro operi tamquam præmium eiusmodi

donum promisit; quod tamen esset necessarium ut eam de condigno possemus mereri, ut ostendi supra dub. 4. concl. 3.

Ratio autem cur Deus eiusmodi præmium nostris actionibus non promiserit, est quidem primò & præcipuè ipsius beneplacitum, qui sine dubio potuisset aliter facere si voluisset. Deinde quia id minus videtur conuenisse. Nam sic factò vno aut altero opere cui eiusmodi donum fuisset promissum, fuisset statim de nostra salute securi, nec potuisset ex ea decidere. Cum tamen tota hæc vita sit nobis data tamquam quadam arena & locus certaminis; ideoq; decerit nos in pugna ita iuuari, ut tamè victoria semper etià pèdeat à nostra voluntate, siue ut sit in nostra potestate eam perdere.

188

CONCLUSIO II. Possumus tamen illud donum perseverantiæ à Deo precibus impetrare, ac de congruo mereri. Ita Vasquez 1. 2. quaest. 114. in explicatione art. 9. & apertè D. Augustinus 1. 2. de Prædest. cap. 6. vbi ait, *Hoc ergo Dei donum (scilicet perseverantia) suppliciter emeri potest, sed cum datum fuerit, amitti non potest.* Quia scilicet numquam censetur perfecte datum, ante quam homo de facto vsque ad finem perseverauerit, qui tunc amplius nequit cadere, ut ipse ibidem docet.

Vasquez. August.

Conclusio tamen non ita intelligenda est quasi vno aut altero bono opere vel oratione possumus eiusmodi donum diuante mortem certò mereri aut impetrare (sic enim ferè eadem incommoda sequerentur atque ex merito de condigno) sed solam sepius hoc à Deo vsque ad finem vitæ petendo, & acceptis gratiis bene vtendo, qua ratione maiores nobisque congruas de congruo meremur accipere. vnde D. Augustinus supra cap. 17. docet, hoc quotidie à Deo postcundum esse, atque adeò à fidelibus peti, dum Deum in oratione Dominica rogant ne inducantur in tentationem, vbi insinuat, ad illud impetrandum non sufficere id semel aut iterum petere.

Qua ratione possumus mereri donum perseverantia.

August.

CONCLUSIO III. Iustus non potest de condigno à Deo mereri, ut post lapsum in peccatum mortale à Deo per gratiam præuenientem resuscitetur. Ita D. Thomas 1. 2. quaest. 114. a. 7. & Vasquez ibidem. Ratio est, quia per peccatum mortale omne meritum præcedens omnino impeditur ne habeat vllum amplius effectum quamdiu illud peccatum manet: ut apertè significatur Ezechielis 18. vbi Deus ait: *Si autè auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, &c. omnes iustitiae eius quas fecerat, non recordabuntur.* Quòd si Deus postea propter eas conferret ei gratiam qua à peccato resurgeret, tunc iustitiarum ipsius recordaretur. Hinc patet cur opera iusti per peccatum mortale mortificata post eius penitentiam possint iterum ei valere ad meritum gratiæ & gloriæ, & tamen nequeant ei prius impetrare gratiam præuenientem, qua ad penitentiam excitetur; quia nimirum in priore casu obex siue impedimentum eorum per alium actum tollitur: quod in secundo casu deberent per se tollere, quod facere nequeunt.

189

D. Thom. Vasquez.

Ezech. 18.

Quare iustus nequeat mereri sui resurrectionem post lapsum.

An autem iustus possit eiusmodi suam resurrectionem mereri de cōgruo, vide Vasqu. supra. LIBER